ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

Jurgita BALIULYTĖ
Viešojo administravimo studijų programos studentė

PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS ADMINISTRAVIMAS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Bakalauro baigiamasis darbas

Šiauliai, 2013

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA

Jurgita BALIULYTĖ

PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS ADMINISTRAVIMAS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Bakalauro baigiamasis darbas
Socialiniai mokslai, Viešasis administravimas (03S2)

Darbo vadovas:
doc. dr. Rimantas KRANKALIS

Teigiu, kad bakalauro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu viešojo administravimo studijų programos bakalauro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

_____

(Studento parašas)

Baliulytė, J. (2013). Piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono savivaldybėje: Viešojo administravimo bakalauro studijų baigiamasis darbas, baigiamojo darbo vadovas doc. dr. R. Krankalis. Šiaulių universitetas, Viešojo administravimo katedra, p. 60 (p. 100).

SANTRAUKA

Bakalauro baigiamajame darbe nagrinėjamas piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono savivaldybėje. Teorinėje darbo dalyje pateikiama socialinės apsaugos samprata ir analizuojama jos sistema. Išanalizuoti naujasis ir senasis piniginės socialinės paramos administravimo modeliai. Apžvelgtos piniginės socialinės paramos teikimo sąlygos Akmenės rajono savivaldybėje, įgyvendinant savarankiškąją savivaldybių funkciją.

Praktinėje darbo dalyje aptariami Akmenės rajono savivaldybės vienų metų eksperimentinio projekto rezultatai. Buvo vykdytas tyrimas, kurio metu apklausta Naujosios Akmenės rajono savivaldybės socialinės paramos skyriaus vedėja ir socialinės paramos teikimo komisijų nariai iš visų rajono seniūnijų. Remiantis tyrimo metu gautais duomenimis, įvertintos naujojo piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo galimybės Akmenės rajono savivaldybėje. Pateiktos išvados ir rekomendacijos.

Pagrindinės sąvokos: socialinė parama, piniginė socialinė parama, administravimas.

Baliulytė J. (2013). The administration of Monetary Social Assistance in Akmene district municipality. Public Administration Bachelor studies final work. The final work supervisor Assoc. Dr.. R. Krankalis. Šiauliai University, Department of Public Administration, p. 60 (p. 100).

SUMMARY

The bachelor work analyses the administration of monetary social assistance in Akmene district municipality. The theoretical part of the work provides social security concept and analysis of the system. It analyses old and new administration models of monetary social assistance and overviews financial social support conditions in Akmene district municipality, implementing the independent function of municipalities.

The practical part of the work discusses Akmene district a one-year pilot project results. Study was carried out in which Head of Akmene district Municipality Social Assistance Department and members of Social Support Commissions from all neighborhoods of the district were interviewed. On the basis of the study data, the new opportunities for improvement of the administration of monetary social assistance in Akmene district municipality were evaluated. The findings and recommendations were introduced.

Basic concepts: social support, monetary social assistance, administration.

TURINYS

LENTELĖS....6
PAVEIKSLAI....7
ĮVADAS....8
1.SOCIALINĖS PARAMOS TEORINIAI ASPEKTAI....11
1.1 Socialinės paramos ypatumai....11
1.2. Piniginės socialinės paramos administravimo veiksniai....16
2PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS ADMINISTRAVIMO AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE ASPEKTAI....19
2.1. Piniginės socialinės paramos reformos ypatumai....19
2.2. Piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono savivaldybėje....23
3.PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS ADMINISTRAVIMO AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE TOBULINIMO GALIMYBĖS....30
3.1 Tyrimo dizainas....30
3.2 Piniginės socialinės paramos vienų metų rezultatų analizė....33
3.3. Pusiau struktūruoto ekspertų interviu turinio analizė....37
3.4 Piniginės socialinės paramos administravimo Akmenės rajono savivaldybėje tobulinimo aspektai....51
IŠVADOS....54
REKOMENDACIJOS....56
LITERATŪRA....57
PRIEDAI....60

LENTELĖS

1.1 lentelė. Socialinės apsaugos sistema....11
1.2 lentelė. Socialinės paramos sąvokos....12
1.3 lentelė. Piniginės socialinės paramos teikimo principai....17
2.1 lentelė. Skirtumai tarp senosios ir naujosios piniginės socialinės paramos teikimo tvarkų....21
2.2 lentelė. Piniginės socialinės pašalpos mažinimas....22
2.3 lentelė. Piniginės socialinės paramos skyrimas....25
2.4 lentelė. Piniginės socialinės paramos mažinimas....28
3.1 lentelė. Duomenys apie respondentus....32
3.2 lentelė. Pagrindiniai veiksniai įtakoja piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimą apklaustųjų nuomone....39
3.3 lentelė. Priemonės įtakojusios lėšų sutaupymą....40
3.4 lentelė. Apklaustųjų nuomonė apie Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo trūkumus, privalumus ir teikiami pasiūlymai....43
3.5 lentelė. Respondentų vertinimas nuostatos, numatančios papildomą pašalpos skyrimą įsidarbinimo atveju....44
3.6 lentelė. Respondentų vertinimai nuostatos, kuri numato, kad asmeniui nebereikia būtų registruotam pusę metų darbo biržoje, norint gauti paramą....47
3.7 lentelė. Komisijos narių nuomonė apie asmenų nesutikimą leisti patikrinti gyvenimo ir būties sąlygas....48
3.8 lentelė. Veiksniai įtakojantys teigiamą ar neigiamą komisijos rekomendaciją....49
3.9 lentelė. Respondentų nuomonė apie socialinės paramos teikimo komisijų veiklos trūkumus....50
3.10 lentelė. Apklaustųjų nuomonė apie socialinės paramos teikimo komisijos veiklos tobulinimą....51
3.11 lentelė. Piniginės socialinės pramos administravimo Akmenės rajono savivaldybėje modelio SG analizė....52

PAVEIKSLAI

1.1 pav. Socialinės paramos finansavimo šaltiniai.....14
3.1 pav. Akmenės rajono savivaldybėje pilotinio projekto įgyvendinimo efektyvumo nustatymo rodikliai.....33
3.2 pav. Socialinės pašalpos išmokų sumų pokyčiai.....34
3.3 pav. Kompensacijų už šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį išmokų sumų pokyčiai.....34
3.4 pav. Socialinės pašalpos gavėjų pokyčiai 2011 m. ir 2012 m.....36
3.5. pav. Kompensacijų už šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį gavėjų pokyčiai 2011 m. ir 2012 m.....36

ĮVADAS

Temos aktualumas. Visuomenėje yra dalis žmonių, kurie dėl įvairių priežasčių negali patys savarankiškai išspręsti iškilusių socialinių problemų, jie negali pilnavertiškai dalyvauti visuomenės gyvenime, jaučiasi atstumti ir nesaugūs. Iškilus tokioms socialinės problemoms prie jų sprendimo turi prisidėti valstybė, kuri turi padėti tenkinti būtiniausius poreikius tiems žmonėms, kurių gaunamos pajamos – nepakankamos, o gebėjimas pasirūpinti savimi dėl objektyvių priežasčių (nepriklausančių nuo pačio asmens) yra ribotos (Išoraitė, M., 2007, p. 208). Todėl labai svarbu sukurti tokią socialinę politiką, kuri užtikrintų visuomenės poreikių tenkinimą ir apsaugotų nuo socialinių problemų atsiradimo.

Vienas iš pagrindinių instrumentų padedantis spręsti iškilusias socialines problemas ir prisidedantis prie jų išvengimo – tai socialinė apsauga. Lietuvoje socialinę apsaugą sudaro dvi posistemės: *socialinis draudimas* ir *socialinė parama*. Socialinės paramos esmė padėti žmogui išgyventi ekstremaliomis sąlygomis, bei skatinti dirbti ir taupyti, o ne užtikrinti ilgalaikį ekonominį ir socialinį saugumą. Siekiant, kad socialinė parama būtų efektyvi, ji turi būti organizuojama taip, kad būtų stiprinamas pačių žmonių aktyvumas bei atsakomybė savo kaip asmens atžvilgiu.

Lietuvoje socialinė parama yra skirstoma į: *socialines paslaugas* ir *piniginę socialinę paramą.* Piniginė socialinė parama – tai viena iš priemonių, turinčių įtakos mažinant skurdą ir socialinę atskirtį. Į šios paramos teikimą įeina įvairios išmokos: socialinė pašalpa, laidojimo pašalpa, šalpos socialinė pensija, šeimos pašalpos ir pan. Didėjant visuomenės socialiniams poreikiams, šalyje būtina plėtoti esamą socialinę paramą, ieškant veiksmingų socialinės paramos teikimo būdų, užtikrinančių žmonių saugumą, jų socialines teises bei būtinos socialinės pagalbos gavimą.

Siekiant užtikrinti efektyvų ir teisingą piniginės socialinės paramos teikimą, nuo 2012 m. pradėta įgyvendinti socialinės paramos sistemos reforma. Šios reformos dėka buvo pasitelkti du piniginės socialinės paramos teikimo modeliai: kaip valstybinė (valstybės perduota savivaldybėms) ir kaip savarankiška savivaldybių funkcija. Pilotiniame projekte dalyvauja penkios savivaldybės (Akmenės, Radviliškio, Raseinių, Panevėžio ir Šilalės rajonų savivaldybės), kurioms suteikta savarankiškoji savivaldybių funkcija. Joms suteikiama teisė savarankiškai administruoti piniginės socialinės paramos teikimą, siekiant sumažinti socialinės paramos teikimo kaštus ir efektyviau paskirstyti lėšas. Projekte dalyvaujančios savivaldybės teikdamos

socialinę paramą privalės tartis su seniūnijomis, bendruomenėmis, nevyriausybinėmis organizacijomis, siekiant, kad skiriama parama pasiektų tą asmenį, kuriam ji yra reikalinga ir teisėtai priklauso.

Temos naujumas. Išskyrus įvairių autorių mokslinius tiriamojo ir aptašomojo pobūdžio literatūros šaltinius, nustatyt, kad piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono savivaldybėje tema nėra išnagrinėta. Pagrindinis šia tema aptartas klausimas – piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono Kruopių seniūnijoje. Šiame baigiamajame darbe numatyta atlikti piniginės socialinės paramos administravimo kokybinį tyrimą, siekiant atskleisti Akmenės rajono savivaldybės piniginės socialinės paramos administravimo ypatumus.

Tyrimo problema. Augantis nedarbas, didėjanti socialinė atskirtis ir ekonominis nuosmukis sąlygojo spartų socialiai remtinų asmenų skaičiaus augimą. Viena iš pagrindinių priemonių padedančių asmenims socialinės rizikos atveju – tai piniginė socialinė parama. Piniginės socialinės paramos teikimo paskirtis sudaryti asmenims sąlygas, būtiniausiems poreikiams patenkinti, bet kartu ir skatinti asmenis išlikti aktyviais darbo rinkos dalyviais, o ne tapti priklausomiems nuo teikiamos paramos. Todėl institucijos atsakingos už šios paramos įgyvendinimą ieško optimaliausių sprendimų piniginės socialinės paramos teikime.

Tyrimo problemai spręsti suformuluoti šie probleminiai klausimai:

Kokios būtinos priemonės, kad teikiama piniginė socialinė parama pasiektų tą asmenį, kuriam jį reikalinga ir teisėtai priklauso? Kaip skatinti asmenis išlikti aktyviais darbo rinkos dalyviais? Kaip išvengti piktnaudžiavimo pinigine socialine parama?

Tyrimo objektas – piniginės socialinės paramos administravimas savivaldybėje.

Tyrimo dalykas – piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono savivaldybėje.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti piniginės socialinės paramos administravimą Akmenės rajono savivaldybėje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti piniginės socialinės paramos sampratą.
2. Išanalizuoti piniginės socialinės paramos teikimo savivaldybėse veiksnius.
3. Išnagrinėti piniginės socialinės paramos administravimo aspektus Akmenės rajono savivaldybėje.
4. Apibrėžti piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo Akmenės rajono savivaldybėje galimybes.

Tyrimo metodai:

1. *Mokslinės literatūros analizė* leidžia atskleisti piniginės socialinės paramos sampratą socialinės apsaugos sistemos kontekste.
2. *Įstatymų ir teisės aktų lyginamoji analizė* pasirinkta, siekiant atskleisti naujojo ir senojo piniginės socialinės paramos administravimo modelių skirtumus.
3. *Pusiau struktūruotu kokybiniu interviu* metodu buvo siekta įvertinti naujojo piniginės socialinės paramos administravimo modelio įgyvendinimo rezultatus Akmenės rajono savivaldybėje. Atlikta *interviu turinio analizė.*
4. *Grafinis vaizdavimas, apibendrinimas.*

Praktinis darbo reikšmingumas: Šio tyrimo pagrindu, Akmenės rajono savivaldybei teikiamos piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo rekomendacijos.

Darbo struktūra ir apimtis: Darbas sudarytas iš trijų pagrindinių dalių. Pirmojoje dalyje analizuojama socialinės apsaugos sistema, socialinės paramos ir piniginės socialinės paramos sampratos teoriniu aspektu. Antrojoje dalyje aptariama piniginės socialinės paramos reforma ir jos administravimas Akmenės rajono savivaldybėje, lyginant senosios ir naujosios piniginės socialinės paramos teikimo būdus. Trečiojoje darbo dalyje pristatomi Akmenės rajono savivaldybės dalyvavimo pilotiniame projekte vienų metų rezultatai. Pateikiamos piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo galimybės Akmenės rajono savivaldybėje.

Darbą sudaro įvadas, teorinė ir praktinė dalys, išvados rekomendacijos, naudotas literatūros sąrašas, priedai. Darbo apimtis – 60, jame yra 18 lentelių ir 6 paveikslai. Panaudota 40 literatūros šaltinių. Darbo pabaigoje pateikta 15 priedų.

1. SOCIALINĖS PARAMOS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1 Socialinės paramos ypatumai

Socialinė apsauga – tai socialinės politikos sritis, tačiau jos samprata pasaulyje yra interpretuojama įvairiai ir kiekvienas autorius jos apibrėžimą pateikia savitai:

- Socialinė apsauga yra vienas svarbiausių gerovės valstybės kūrimo elementų, nes valstybės gerovė priklauso nuo to kaip yra užtikrinama socialinė apsauga jos gyventojams (Dromantienė, 2008).
- Socialinė apsauga – piniginių ir natūrinių pašalpų bei paslaugų teikimas tam tikroms gyventojų grupėms (Pieters, 1998).
- Socialinė apsauga – visapusiška socialinės apsaugos sistema, padedanti valstybei laiduoti gyventojų aprūpinimą ligos, sužalojimo, senatvės, nedarbo ir kitais atvejais, suteikti papildomų pajamų nustatytiems šeimos poreikiams tenkinti (Socialinės apsaugos terminų žodynas).

Pasak Guogio (2007), Lietuvos socialinė apsaugos sistema – tai valstybės nustatytų socialinių ekonominių priemonių visuma. Pagrindinis jos tikslas teikti gyvenimui reikalingas lėšas ir paslaugas šalies gyventojams, kurie negali dėl tam tikrų priežasčių (ligos, senatvės, invalidumo ir kt.) apsirūpinti patys.

Lietuvos socialinės apsaugos sistemą susideda iš dvejų pagrindinių dalių: *socialinio draudimo* ir *socialinės paramos* (žr. 1.1. lentelę).

1.1 lentelė

Socialinės apsaugos sistema

Socialinė apsauga			
Socialinis draudimas	Socialinė parama		Specialiosios socialinės teisės
	Piniginė socialinė parama	Socialinės paslaugos	
Pensijų draudimas, ligos ir motinystės draudimas, sveikatos draudimas, nedarbo draudimas, draudimas nuo nelaimingų	Šalpos (socialinė) pensija, šeimos pašalpos, laidojimo pašalpa, socialinė pašalpa, šildymo išlaidų kompensacijos, kitos kompensacijos (transporto, ryšių ir kt.).	Socialinės globos įstaigos, senelių, invalidų, našlaičių globos namai, dienos centrai, nakvynės namai, pagalba namuose, slauga namuose.	Prezidento pensija, Lietuvos Respublikos I ir II laipsnio pensijos, pareigūnų ir karių pensijos, mokslininkų pensijos, teisėjų pensijos, artistų renta.

1.1 lentelės tęsinys

atsitikimų darbe ir profesinių ligų.			

Šaltinis: Bernotas, Guogis, (2003). *Socialinės politikos modeliai: dekomodifikacijos ir savarankiškai dirbančiųjų problemos.* Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.

Socialinis draudimas – tai viena psichologiškai labiausiai priimtinų ir daugelyje pasaulio valstybių plačiai paplitusių pajamų perskirstymo formų, kai kiekvienas žmogus žino, kad jo ir už jį draudėjų (darbdavių) mokamos valstybinės socialinio draudimo įmokos bus naudojamos išimtinai įstatymais reglamentuotoms, griežtą socialinę paskirtį turinčioms išmokoms (Guogis, 2000). Socialinis draudimas veikia įmokų į specialų fondą (Lietuvoje – „Sodros“) ir išmokų iš jo principu. Tai reiškia, kad socialinio draudimo išmokas gali gauti tik tie asmenys, kurie yra apdrausti ir moka įmokas. Pagal draudimo principą išmokų dydis turi priklausyti nuo sumokėtų įmokų (Knyga 2000-2004 metų Seimo nariams ir rinkėjams, 2000).

Socialinės paramos sąvoka yra labai plati, todėl sunku atrasti vieną apibrėžimą, kuris apimtų visas reikšmes. Skirtingi autoriai skirtingai pateikia socialinės paramos sąvoką (žr. 1.2. lentelė).

1.2 lentelė

Socialinės paramos sąvokos

Autorius	*Socialinės paramos sąvoka*
J. Tartilas (2005).	„Socialinė parama – socialinės apsaugos sistemos dalis, kurios pagrindinis tikslas – teikti socialinę pagalbą įvairiomis ne pinigų formomis ir globos pinigais žmonėms, kurie negali savimi. Šią paramą gali gauti: vieniši senyvo amžiaus žmonės, socialinių problemų turinčios šeimos, tėvų globos netekę našlaičiai ir kt.
Vaux (1988), Cameron, Vanderwoerd (1997), House (1981).	Socialinė parama – tam tikrų priemonių visuma, kurių pagalba atliekami socialinės integracijos veiksmai.
Heard, Lake (1986), Sarason (1983), Cullen (1999).	Socialinė parama – tai individualus pagalbos prieinamumas stresinėse situacijose, išreiškiamas per rūpinimąsi ir vertės jausmą.

1.2 Lentelės tęsinys

Socialinės apsaugos terminų žodynas (2000)	Pagalba, teikiama pinigais arba natūra asmenims, kurie neturi išteklių būtiniesiems poreikiams patenkinti.

Socialinės paramos koncepcijoje (1994) *socialinė parama* apibūdinama kaip socialinės ekonominės, teisinės ir organizacinės priemonės, kuriomis siekiama sudaryti būtiniausias gyvenimo sąlygas asmenims (šeimoms), kurių darbo, socialinio draudimo ir kitokios pajamos dėl objektyvių, nuo jų nepriklausančių priežasčių yra nepakankamos, kad jie (jos) galėtų pasirūpinti savimi.

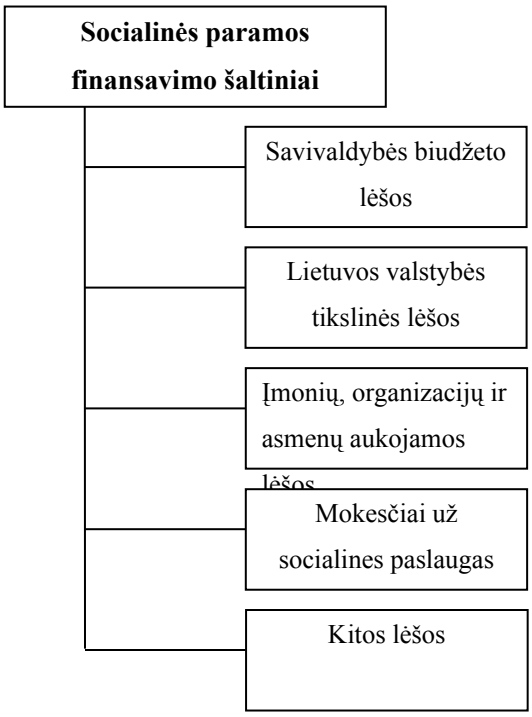
Bandant apibendrinti autorių pateiktus skirtingus socialinės paramos apibrėžimus galima pastebėti, kad juos sieja dažnai minimos tos pačios socialinės paramos savybės: pagalba asmeniui, asmens integracija, pagalba natūra ar pinigais ir kt.

Vienas iš pagrindinių socialinės paramos tikslų – padėti tenkinti būtiniausius poreikius tiems žmonėms, kurių gaunamos pajamos – nepakankamos, o gebėjimas pasirūpinti savimi dėl objektyvių priežasčių (nepriklausančių nuo pačio asmens) yra ribotos (Išoraitė, 2005).

Remiantis Socialinės paramos koncepcija (1994) socialinė parama skirstoma į:

- Valstybinę – kuri teikiama remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostata, kad tėvų pareiga – išlaikyti savo nepilnamečius vaikus, o vaikų pareiga – globoti tėvus senatvėje. Taip pat yra laikomasi solidarumo principo, kuriuo valstybė vadovaudamasi įsipareigoja rūpinti kiekvienu žmogumi.
- Nevalstybinę, kuri teikiama savanoriškumo pagrindais. Ši parama palengvina valstybės atsakomybę socialinės paramos klausimais, tačiau siekiant skatinti šią veiklą, valstybė turi rūpintis ir sudaryti visas įmanomas sąlygas nevalstybinės socialinės paramos vystymuisi (Socialinės paramos koncepcija, 1994).

Remiantis Socialinės paramos koncepcija (1994) išskiriami net penki socialinės paramos finansavimo šaltiniai (žr. 1.1. pav.).

1.1 pav. **Socialinės paramos finansavimo šaltiniai**

Šaltinis: sudarytas darbo autorės, remiantis *Socialines paramos koncepcija* (1994).

Pagrindinis socialinės paramos finansavimo šaltinis – tai savivaldybių biudžetų lėšos. Iš savivaldybių biudžeto lėšų gali būti skiriamos socialinės pašalpos, būsto šildymo kompensacijos, vienkartinės pašalpos ir kt.

Kad socialinė parama būtų efektyvi jos organizavimas yra paremtas penkiais principais:

1. Parama teikiama vadovaujantis socialiniais ir ekonominiais normatyvais (standartais), užtikrinančiais kiekvieno asmens socialinę saugą.
2. Teikiama parama turi kuo tiksliau atitikti remiamo asmens poreikius nepriklausomai nuo jo politinių, religinių pažiūrų, tautybės ir socialinės padėties.
3. Remiamiems asmenims turi būti sudarytos socialinės integracijos sąlygos, kad jie taptų visiškai arba iš dalies savarankiški.
4. Parama gyvenamojoje vietoje pranašesnė už centralizuotą, pirmenybė teikiama šeimos globai, o ne institucijų paramai.
5. Asmeniui užtikrinama teisė pasirinkti socialinės paramos būdą atsižvelgiant į esamas galimybes (Lietuvos Respublikos socialinės paramos koncepcijoje, 1994).

Norint, kad socialinė parama duotų laukiamų rezultatų, visų pirma jį turi būti suteikiama tiems asmenims, kuriems ji tikrai yra reikalinga (kurių pajamos dėl objektyvių priežasčių yra

nepakankamos), o visų antra paramos teikimas turi būti orientuotas ne tik į materialinės pagalbos suteikimą, bet ir sudarant visas galimybes žmogaus skatinimui integruotis į darbo rinką.

Kad socialinė parama būtų „ideali“, ji turi apimti dvylika principų, kurie apima žmogaus socialinį saugumą, galimybes tobulėti ir integruotis į visuomenę. Prof. B. Schulte (Lazutka, Žalminienė, Skučienė, Ivaškevičienė-Tamošiūnienė, Šumskaitė, 2008) išskiria tokius „idealios“ socialinės paramos principus:

- Universalumo principas - socialinės paramos sistema turėtų tekti paramą kiekvienam asmeniui, kuriam jos reikia ir kuris gyvena šalies teritorijoje.
- Teisės į išmokas principas – kiekvienam nuolatiniam šalies gyventojui turi būti užtikrinta teisė gauti socialinės paramos išmokas.
- Subsidiarumo principas – socialinės paramos sistema turi funkcionuoti kaip saugumo tinklas arba kaip paskutinė išeitis.
- Socialinės paramos skatinimo padėjimui sau principas – tai socialinės paramos skyrimas ne tik minimaliųjų pajamų lygiui palaikyti, bet ir būstui išlaikyti, mokymuisi, persikvalifikavimui ir pan.
- Papildomos paramos principas asmenims, atsidūrusiems ypatingose gyvenimo sąlygose (negalia, nėštumas, liga ir pan.).
- Integracijos į kitas socialinės apsaugos sistemos palaikymo principas reiškia, šalia minimalių pajamų užtikrinimo turi būti užtikrinamos ir minimalios įmokos kitoms privalomų išmokų sistemoms (sveikatos draudimas, senatvės, invalidumo pensijų draudimo sistemos).
- Skatinimo dirbti ir išimčių numatymo principas orientuotas į dvi asmenų grupes. Į tuos socialinės paramos gavėjus, kurie dirba, jiems turi būti mokama pašalpa, įskaitant papildomas jų išlaidas, susijusias su darbu, ir tokiu būdu skatinti juos išlaikyti darbinį statusą. Antroji grupė asmenų, kuriems reikalinga socialinė parama, tačiau jie nedirba ne dėl tokių priežasčių, kaip liga, negalia, senyvas amžius ir pan., turėtų būti numatytos paramos teikimo išimtys.
- Užbaigtumo principas. Jeigu yra poreikis, tai parama turėtų būti teikiama, neribotą laikotarpį arba turėtų būti reguliariai pratęsiama, tačiau neturėtų būti gražinama, jei laikui bėgant asmens padėtis pagerėja.
- Optimalaus socialinės paramos administravimo valdymo principas. Kiekvienas asmuo galinti pretenduoti į socialinę paramą turėtų būti kuo geriau informuotas apie jo teisę ją

gauti. Paramos administravimo procedūros turėtų būti paprastos, greitos ir veiksmingos siekiant, kad visi, kuriems reikalinga parama, ją gautų ir taip efektyviai būtų kovojama su skurdu ir atskirtimi.

- Centralizacijos ir nacionalinio įteisinimo principas. Šis principas numato teisę į išmokas. Administravimo gairės ir minimalių pajamų nustatymas šalyje turėtų būti centralizuotas.
- Centralizuoto finansavimo principas. Šio principo esmė, kad socialinės paramos išmokos būtų finansuojamos iš valstybės biudžeto, kadangi valstybė prisiima atsakomybę visiems šalies gyventojams užtikrinti asmens orumo nežeminantį gyvenimo būdą.
- Decentralizuoto administravimo principas. Individualių atvejų svarstymas turėtų būti patikėtas vietinės valdžios arba bendruomenės atstovams.

Socialines paramos principai, apima žmogaus teises gauti tinkamą socialinę paramą, kuri užtikrintų asmens būtiniausių gyvybinių poreikių (maisto, higienos, būsto ir pan.) patenkinimą.

Lietuvoje socialinė parama susideda iš dviejų pagrindinių dalių – tai *socialinių paslaugų* ir *piniginės socialinės paramos*.

Socialines paslaugas galima traktuoti kaip priemones, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime (Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006).

Piniginė socialinė parama – tai viena iš priemonių, turinčių įtakos mažinant skurdą ir socialinę atskirtį bei šeimos institutą. Valstybės garantuojamos piniginės socialinės paramos teikimas šeimai yra nuosekliai įgyvendinamas, atsižvelgiant į valstybės finansinę ir ekonominę padėtį. Šiuo metu valstybės parama labiausiai nukreipta į nepasiturinčių šeimų rėmimą (Socialinis pranešimas, 2011-2012).

Apibendrinant galima pasakyti, kad socialinė parama yra viena iš pagrindinių socialinės apsaugos sistemos dalių padedančių mažinti skurdą ir socialinę atskirtį. Siekiant, kad socialinė parama būtų efektyvi ir orientuota į visapusišką pagalbą, teikiama ne tik piniginė socialinė parama, bet ir socialinės paslaugos.

1.2. Piniginės socialinės paramos administravimo veiksniai

Piniginė socialinė parama yra viena iš socialinės paramos sudedamųjų dalių. Tai pagalba, kuri teikiama pinigine ir nepinigine formomis nepasiturintiems gyventojams, siekiant suteikti

sąlygas patenkinti būtiniesiems poreikiams (Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas 2011 m.). Pagrindinis piniginės socialinės paramos tikslas – padėti tenkinti būtiniausius poreikius tiems žmonėms, kurių gaunamos pajamos yra nepakankamos, o gebėjimas pasirūpinti savimi dėl objektyvių, nuo jų nepriklausančių priežasčių, yra ribotas (Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklalapis).

Dalis piniginės socialinės paramos teikiama pajamų testavimo principu – kai yra įvertinamos asmens pajamos, o kita dalis – kai socialinė pašalpa skirta remti tam tikras gyventojų kategorijas (laidojimo pašalpa, socialinė pensija ir kt.) be pajamų patikrinimo. Siekiant, kad piniginė socialinė parama pasiektų tą asmenį, kuriam ji yra tikrai reikalinga ir teisėtai priklauso, savivaldybės piniginės socialinės paramos teikime vadovaujasi principais numatytais Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme 2011 m. (žr. 1.3 lentelę).

1.3 lentelė

Piniginės socialinės paramos teikimo principai

Principas	Apibūdinimas
Bendradarbiavimo ir dalyvavimo principas	Piniginės socialinės paramos teikimas remiasi bendruomenės, nevyriausybinių organizacijų, savivaldybės, valstybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimu ir tarpusavio pagalba.
Prieinamumo principas	Piniginė socialinė parama teikiama taip, kad būtų užtikrintas piniginės socialinės paramos prieinamumas nepasiturintiems gyventojams kuo arčiau jų gyvenamosios vietos.
Socialinio veiksmingumo ir teisingumo principas	Piniginė socialinė parama teikiama siekiant sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia, didinti motyvaciją integruotis į darbo rinką ir išvengti skurdo spąstų bei racionaliai naudojant turimus išteklius.
Visapusiškumo principas	Piniginė socialinė parama teikiama derinant ją su socialinėmis paslaugomis, vaiko teisių apsauga, užimtumu, sveikatos priežiūra, švietimu ir ugdymu.
Lygių galimybių	Piniginė socialinė parama teikiama užtikrinant nepasiturinčių gyventojų lygybę, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus ir kt.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu, 2011.

Būtina pažymėti, kad visi piniginės socialinės paramos teikimo principai yra orientuoti į pagalbą žmogui bei socialinę lygybę, bet tuo pačiu ir skatinti asmenį išlikti savarankišku bei aktyviu darbo rinkos dalyviu.

Lietuvoje piniginė socialinė parama nepasiturintiems gyventojams teikiama įgyvendinant du modelius: *kaip valstybės perduota savivaldybėms funkcija* ir *kaip savarankiškoji savivaldybių funkcija.*

Iki 2012 m. visose savivaldybėse piniginė socialinė parama buvo teikiama tik kaip valstybės perduota savivaldybėms funkcija. Savivaldybės yra atsakingos už socialinės paramos teikimą savo teritorijoje. Pagrindinės valstybės perduotos savivaldybėms funkcijos susijusios su pinigine socialine parama – tai socialinių pašalpų ir kompensacijų mokėjimas (Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas 1994 m.). Už socialinių pašalpų ir kompensacijų skyrimą ir mokėjimą įstatymų nustatyta tvarka yra atsakingi savivaldybių socialinės paramos skyriai. Jie skirsto piniginę socialinę paramą tiems asmenims, kurie įstatymų nustatyta tvarka turi teisę pretenduoti į minėtą paramą. Taip pat labai svarbu paminėti, kad socialinė parama finansuojama valstybės lėšomis.

Nuo 2012 m. piniginės socialinės paramos teikimas įgyvendinamas remiantis dvejais modeliais. Kaip jau minėjau, pirmasis modelis – kaip valstybės perduota savivaldybėms funkcija, kurią įgyvendina 55 savivaldybės ir antrasis – kaip savarankiškoji savivaldybių funkcija. Savarankiškąją savivaldybių funkciją įgyvendina 5 savivaldybės: Akmenės, Radviliškio, Raseinių, Panevėžio ir Šilalės rajonų savivaldybės. Piniginės socialinės paramos reformos vykdymo trukmė 2012-2014 metai. Svarbu pažymėti, kad vienas iš svarbesnių aspektų tai piniginės socialinės paramos finansavimas. Trejus metus bandomosioms savivaldybėms lėšų piniginei socialinei paramai finansuoti suma skiriama 2011 m. lygyje valstybės biudžete patvirtintomis sumomis, kurios nebus didinamos (Savivaldybių žinios, 2012) neužtekus skirtų lėšų savivaldybė trūkumą turės padengti iš savo biudžeto.

Savivaldybės teikdamos piniginę socialinę paramą, kaip savarankiškąją funkciją, įgavo išimtinų kompetencijų leidžiančių joms pačioms: *tvirtinti lėšų piniginei socialinei paramai nustatymo metodiką*, *priimti sprendimus dėl lėšų piniginei socialinei paramai įgyvendinti skyrimo*, *tvirtinti piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą* (Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas, 2011). Centrinė valdžia perduodama dalį funkcijų, suteikia galimybę savivaldybėms piniginės socialinės paramos administravimą pritaikyti būtent savo teritorijos gyventojams, siekiant, kad parama pasiektų tą asmenį, kuriam ji reikalinga ir teisėtai priklauso.

Savivaldybės vykdydamos savarankiškąsias funkcijas privalo tartis su seniūnijomis ir nuspręsti ar socialinė parama gavėjui yra tikrai reikalinga. Praktikoje tokia funkcija įgyvendinama seniūnijose, sudarius socialinės paramos teikimo komisijas, kurias tvirtina

savivaldybės administracijos direktorius. Komisijos, įvertinusios asmenų gyvenimo ir buities sąlygas, pateikia rekomendacijas savivaldybėms (socialinės paramos skyriui) dėl piniginės socialinės paramos skyrimo, neskyrimo ar nutraukimo.

2 PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS ADMINISTRAVIMO AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE ASPEKTAI

2.1. Piniginės socialinės paramos reformos ypatumai

Iki 2012 metų sausio 1 dienos piniginės socialinės pramos organizavimas ir teikimas buvo vykdomas remiantis 2004 m. balandžio 4 d. įsigaliojusiu Piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymu. Tačiau teikiant socialinę paramą buvo pastebėta šio įstatymo spragų, kurios leisdavo asmenims piktnaudžiauti gaunama parama. Pagrindinė piniginės socialinės paramos esmė šiame įstatyme buvo numatyta – teisingai ir tikslingai paskirstyti lėšas socialinei paramai, tačiau nebuvo numatyta kokiomis priemonėmis žmonės bus skatinami įsidarbinti ir vėl tapti savarankiškais. Kita problema, kad teikiant piniginę socialinę paramą buvo sudarytos sąlygos netikslingam paramos paskyrimui. Pastebėti atvejai, kai piniginę socialinę paramą gaudavo tie asmenys, kuriems ji neturėtų priklausyti. Galima teigti, kad pagrindinis veiksnys skatinęs žmones naudotis teikiamomis pašalpomis – tai priemonių nebuvimas skatinti asmenis įsidarbinti ir jų finansinės padėties nekontroliavimas.

Pastebima, kad nuo 2008 m. iki 2011 m. socialinės paramos gavėjų skaičius išaugo penkis kartus, nuo 37292 iki 221062 gavėjų, o išlaidos socialinei paramai padidėjo net 7 kartus, nuo 78927 Lt. (2008 m.) iki 612272.7 Lt. (2011m.). Pagrindinis veiksnys įtakojęs tokį spartų paramos gavėjų augimą ir buvo gyventojų ilgalaikė priklausomybė nuo piniginės socialinės paramos, tačiau negalima atmesti ir tuo metu vykusio ekonominio nuosmukio, kuris taip pat galėjo įtakoti augimą. Toks spartus socialinės paramos gavėjų ir išlaidų socialiniai paramai augimas privertė valstybę imtis reformų, kurios padėtų tinkamai ir teisingai skirstyti piniginę socialinę paramą bei skatintų žmones įsidarbinti.

2011 m. gruodžio 1 d. Seime buvo priimtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos (toliau LR) Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas, kuris įsigaliojo 2012 m. sausio 1 dieną. Remiantis šiuo įstatymu, piniginė socialinė parama nepasiturintiems gyventojams teikiama įgyvendinant du modelius (šis pasikeitimas galios trejus metus iki 2014-ųjų metų.):

- Valstybės perduota savivaldybėms funkcija (valstybinė).
- Savarankiškoji savivaldybių funkcija.

Savarankiškoji savivaldybių funkcija perduota įgyvendinti penkioms savivaldybėms: Akmenės, Radviliškio, Raseinių, Panevėžio ir Šilalės rajono. Šios savivaldybės eksperimento tvarka socialinę paramą savo bendruomenės nariams skirstys pačios. Likusios 55 savivaldybės toliau įgyvendina valstybinę funkciją, remiantis valstybės nustatyta tvarka.

Siekiant, kad piniginė socialinė parama būtų skirta tiems asmenims, kuriems ji tikrai priklauso, visos eksperimente dalyvaujančios savivaldybės sudarė socialinės paramos teikimo komisijas (toliau – komisija). Komisijas sudaro seniūnai, seniūnaičiai, socialiniai darbuotojai, socialiniai pedagogai, bendruomenės pirmininkai, nevyriausybinių, religinių organizacijų atstovai, bendruomenės nariai, autoritetingi seniūnijos gyventojai ir kiti – tie, kurie geriausiai žino savo teritorijoje gyvenančių šeimų gyvenimo sąlygas, materialinę situaciją ir kam labiausiai tokia parama reikalinga. Sudarytos komisijos, bendradarbiaudamos su seniūnijomis, bendruomene ir kitomis institucijomis (darbo inspekcija, mokesčių inspekcija), išnagrinėja asmens socialinę, materialinę situaciją ir visą gautą informaciją pateikia buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akte. Atsižvelgiant į surinktą informaciją, komisija teikia rekomendacijas savivaldybėms dėl piniginės socialinės paramos skyrimo, neskyrimo, sustabdymo, atnaujinimo ar skyrimo nepinigine forma. Savivaldybės, atsižvelgusios į gautas seniūnijų rekomendacijas, nusprendžia teikti ar neteikti socialinę paramą (Šiurkuvienė, 2012).

Siekiant geriau atskleisti naujojo eksperimentinio modelio taikymą, aptarsiu pagrindinius skirtumus tarp Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims (2003 m.) bei Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams (2011 m.) įstatymų (žr. 2.1 lentelę).

2.1 lentelė

Skirtumai tarp senosios ir naujosios piniginės socialinės paramos teikimo tvarkų

Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas (2003 m.)	Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2011 m.)
Pusės metų registravimasis teritorinėje darbo biržoje.	Atsisakyta 6 mėn. Registravimosi laikotarpio teritorinėje darbo biržoje, sudarant galimybę gauti socialinę pašalpą iš karto.
Asmenys, nuomojantys būstą, teisės į kompensacijas neturi.	Suteikiama teisė į kompensacijas, būstą nuomojantiems bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, jeigu atitinka įstatymo reikalavimus.
Piniginė socialinė pašalpa mokama neribotą laiką ir jos mažinimas nenumatytas .	Palaipsniui proporcingai mažinama socialinė pašalpa darbingo amžiaus darbingiems, bet nedirbantiems asmenims.
Nenumatyta.	Papildoma socialinė pašalpa įsidarbinus ilgalaikiams bedarbiams.
Socialinė pašalpa sudaro 90 % skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų ir vidutinių pajamų per mėnesį, tiek bendrai gyvenantiems asmenims, tiek vienam gyvenančiam asmeniui	Vienam gyvenančiam asmeniui socialinė pašalpa sudarys 100% skirtumo tarp valstybės pajamų ir vidutinių pajamų per mėnesį, o šeimai, kurioje ne vienas bedarbis socialinė pašalpa bus diferencijuojama atitinkamai pagal šeimos narių skaičių.
Visuomenei naudingų darbų atlikimas už piniginę socialinę pašalpą. Galimas asmens atsisakymas, tačiau piniginė socialinė parama pakeičiama į maisto talonus.	Visuomenei naudingų darbų atlikimas už piniginę socialinę pašalpą. Asmuo atsisakęs atlikti naudingus darbus netenka galimybės gauti paramą.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis *Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymu (2003) ir Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011).*

Vienas iš pagrindinių naujovių skiriančių naująjį ir senąjį modelį – tai nepasiturinčio asmens galimybė iš karto gauti socialinę paramą. Senajame modelyje buvo taikomas kriterijus, kad asmuo pretenduojantis gauti socialinę paramą turi būti užsiregistravęs teritorinėje darbo biržoje ir išlaukti 6 mėn. laikotarpį. Šiuo metu asmeniui pakanka būti tik užsiregistravusiam teritorinėje darbo biržoje ir jis jau turi teisę gauti socialinę paramą, kuri bus suteikiama tris mėnesius nuo prašymo gavimo dienos, tai viena iš priemonių padedančių įgyvendinti socialinį veiksmingumą. Dar vienas ne mažiau reikšmingas pasikeitimas, kad suteikiama kompensacija (būsto šildymui, geriamajam ir karštam vandeniui) ir asmenims, kurie oficialiai nuomojasi būstą.

Tai labai didelė pagalba, ypač jaunoms šeimoms, kurios dar neturi pakankamai lėšų įsigyti nuosavą būstą.

Siekiant sumažinti piktnaudžiavimą socialine parama, numatyta palaipsniui proporcingai mažinti socialinę pašalpą (žr. 2.2 lentelę) darbingo amžiaus darbingiems, bet nedirbantiems asmenims. Kita priemonė, kuri prisidėtų prie asmens skatinimo įsidarbinti – tai papildoma socialinė pašalpa įsidarbinus ilgalaikiams bedarbiams. Asmeniui, kuris ilgą laiką nedirbo ir buvo užsiregistravęs teritorinėje darbo biržoje, įsidarbinus dar 6 mėnesius papildomai bus mokama socialinė pašalpa, kurios dydis lygus 50 proc. socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki įsidarbinimo.

2.2 lentelė

Piniginės socialinės pašalpos mažinimas

Socialinės pašalpos gavimo laikotarpis	Socialinės pašalpos mažinimo dydis (%)
Socialinė pašalpą mokama nuo 36 mėnesių iki 48 mėnesių.	Socialinės pašalpos dydis mažinamas 20 procentų;
Socialinė pašalpa mokama nuo 48 mėnesių iki 60 mėnesių.	Socialinės pašalpos dydis mažinamas 30 procentų;
Socialinė pašalpa mokama ilgiau kaip 60 mėnesių.	Socialinės pašalpos dydis bendrai gyvenantiems asmenims, auginantiems vaiką (įvaikį) ar vaikus (įvaikius), mažinamas 40 procentų (socialinė pašalpa vienam gyvenančiam asmeniui ir vaikų (įvaikių) neauginantiems bendrai gyvenantiems asmenims neskiriama).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis *Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011).*

Naujajame įstatyme numatytas pašalpų diferencijavimas, kai pašalpos dydis priklauso nuo šeimos narių skaičiaus. Socialinė pašalpa bendrai gyvenantiems asmenims (šeimos nariams) apskaičiuojama taip:

- socialinė pašalpa vienam gyvenančiam asmeniui, turinčiam teisę ją gauti, sudaro 100% skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų vienam gyvenančiam asmeniui ir vidutinių vieno gyvenančio asmens pajamų per mėnesį;
- pirmam kartu gyvenančiam žmogui – 100 % skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų (toliau – VRP) vienam asmeniui ir vidutinių šeimos pajamų per mėnesį;
- antram kartu gyvenančiam žmogui – 80% skirtumo tarp VRP vienam asmeniui ir vidutinių šeimos pajamų per mėnesį;

- trečiam ir likusiems – 70% skirtumo tarp VRP vienam asmeniui ir vidutinių šeimos pajamų per mėnesį.

Pastebėtina, kad tokių šeimų pajamos iš socialinių pašalpų sumažės, o vienų gyvenančių asmenų padidės. Todėl vėl iškyla grėsmė dėl piktnaudžiavimo socialinėmis pašalpomis, kai šeimos asmenys bus perregistruojami į kitas gyvenamąsias vietas (tačiau faktiškai jie gyvena kartu) siekiant gauti didesnę paramą. Siekiant to išvengti turi būti skatinamas visuomenės objektyvumas, kad teikiama parama pasiektų tuos asmenis, kuriems ji tikrai reikalinga.

Svarbu paminėti, kad naujojoje reformoje yra numatyta, kad asmuo gaunantis socialinę paramą turi už ją atidirbti visuomenei naudingus darbus. Yra galimybė kai asmuo gali atsisakyti, tačiau jis netenka teisės į socialinės paramos gavimą.

Aptarus senojo ir naujojo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo skirtumus, galima teigti, kad nauja reforma įvedė nemažai naujovių, kurios žmones skatina išlikti aktyviais darbo rinko dalyviais, o ne tenkintis ilgalaikiu piniginės socialinės paramos teikimu.

2.2. Piniginės socialinės paramos administravimas Akmenės rajono savivaldybėje

Lietuvos Respublikos teritorija skirstoma į administracinius vienetus: apskritis ir savivaldybes. Apskritis – LR teritorijos aukštesnysis administracinis vienetas, kurio valdymą organizuoja Vyriausybė. Išskiriama 10 apskričių (Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos ir Vilniaus), kurioms pavaldžios savivaldybės. Savivaldybė – LR teritorijos administracinis vienetas, kurį valdo jos gyventojų išrinkta savivaldybės taryba. Jos teritorija gali būti skirstoma į seniūnijų aptarnaujamas teritorijas. Išskiriama 60 savivaldybių, kurios dar suskirstytos į 546 seniūnijas (Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas, 1994).

Akmenės rajono savivaldybė – tai Lietuvos šiaurės vakaruose esanti savivaldybė ir priklausanti Šiaulių apskričiai. Savivaldybės teritorija vakarinėje dalyje ribojasi su Mažeikių r. sav., šiaurinėje – su Latvijos Respublikos teritorija, rytinėje – Joniškio r. sav., pietrytinėje – Šiaulių r. sav. bei pietvakarinėje – Telšių r. sav. Akmenės rajono savivaldybės plotas 844 kvadratiniai kilometrai, gyventojų skaičius 22 833 (Lietuvos statistikos departamento tinklalapis). Savivaldybėje yra 3 miestai – Akmenė, Venta, Naujoji Akmenė, du miesteliai – Kruopių ir Papilės bei 165 kaimai. Akmenės rajono savivaldybės teritorija suskirstyta į 6 seniūnijas (Akmenės rajono savivaldybės 2010-2015 metų strateginis plėtros planas).

Kaip jau buvo minėta, kad nuo 2012 m. iki 2014 m. vykdomas pilotinis projektas piniginės socialinės paramos teikime, kuris paremtas 2011 m. gruodžio 1 d. Seime priimtu naujos redakcijos Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu. Šiame projekte dalyvauti pasiryžo penkios savivaldybės iš kurių viena – Akmenės rajono savivaldybė. Joms suteikta savarankiškoji savivaldybių funkcija, pagal kurią savivaldybės pačios nusistato piniginės socialinės paramos teikimo tvarką.

Remiantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011), buvo išskirta išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija ir savivaldybės administracijos kompetencija vykdant savarankiškąją savivaldybių funkciją:

1. Savivaldybės taryba:
    - tvirtina lėšų piniginei socialinei paramai nustatymo metodiką;
    - priima sprendimus dėl lėšų piniginei socialinei paramai įgyvendinti skyrimo;
    - tvirtina piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą.
2. Savivaldybės administracija:
    - skiria ir moka piniginę socialinę parama;
    - kontroliuoja piniginės socialinės paramos teikimą;
    - pasitelkia piniginę socialinę paramą gaunančius asmenis visuomenei naudingai veiklai atlikti;
    - teikia duomenis apie nepasiturinčius gyventojus, jiems teikiamą ar nepaskirtą pinigine socialinę paramą Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje (SPIS).

2011 m. gruodžio 28 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimu (T-276) patvirtintas Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams teikimo tvarkos aprašas, kuris įsigaliojo 2012 m. sausio 1 d., kaip jau buvo minėta, tai viena iš savivaldybės tarybos funkcijų, vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją. Tvarkos apraše buvo numatyta:

1. <u>Piniginės socialinės paramos skyrimo ir mokėjimo tvarka.</u>

Savivaldybėms, kurios dalyvauja pilotiniame projekte buvo leista keisti, papildyti tam tikrus Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) straipsnius, pakeitimai nurodomi tvarkos apraše.

Akmenės rajono savivaldybės taryba, tvirtindama tvarkos aprašą, papildė ir pakeitė Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) 21 ir 22 straipsnių

dalis, kur numatė atitinkamą piniginės socialinės paramos teikimą pritaikytą būtent savo savivaldybės gyventojams (žr. 2.3. lentelę).

2.3 lentelė

Piniginės socialinės paramos skyrimas

Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) 21 ir 22 straipsniai	**Piniginės socialinės paramos teikimo Akmenės r. savivaldybės gyventojams tvarkos aprašas 8 straipsnis.**
Socialinė pašalpa skiriama 3 mėn. nuo prašymo-paraiškos pateikimo mėnesio pirmos dienos, jeigu kreipimosi metu turi teisę į šią pašalpą.	Socialinė pašalpa skiriama 3 mėn. arba 1 mėn. nuo prašymo-paraiškos pateikimo mėnesio pirmos dienos, jeigu kreipimosi metu turi teisę į šią pašalpą.
Pasibaigus paskirtos socialinės pašalpos teikimo laikotarpiui dėl tolimesnio skyrimo bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo gali kreiptis per 3 mėnesius.	Pasibaigus paskirtos socialinės pašalpos teikimo laikotarpiui dėl tolimesnio skyrimo bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo gali kreiptis per 2 mėnesius.
Kompensacijos skiriamos 3 mėnesiams nuo mėnesio , kurį bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo įgijo teisę i kompensaciją, pirmos dienos, tačiau nedaugiau kaip už du praėjusius mėnesius.	Kompensacijos skiriamos 3 mėnesiams nuo mėnesio , kurį bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo įgijo teisę i kompensaciją, pirmos dienos, tačiau nedaugiau kaip už vieną praėjusį mėnesį.
Piniginė socialinė parama gali būti skiriama ilgesniam negu 3 mėn. laikotarpiui, jeigu nesikeičia bendrai gyvenančių asmenų sudėtis arba vieno gyvenančio asmens šeimyninė padėtis, jų (jo) pajamos ir turtas.	Pensinio amžiaus asmenims ir asmenims, kuriems nustatytas netekto darbingumo lygis nuo 60 iki 100 proc. jeigu jiems gyvenamųjų patalpų šildymas ir vanduo tiekiamas centralizuotai, kompensacijos skiriamos 6 mėn. laikotarpiui, jeigu nesikeičia jų šeimyninė padėtis, pajamos ir turtas.
Prašymą paraišką pateikęs asmuo apie priimtą sprendimą dėl piniginės socialinės paramos skyrimo ar neskyrimo yra informuojamas asmens prašyme-paraiškoje nurodytu informavimo būdu ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo dienos.	Prašymą paraišką pateikęs asmuo apie priimtą sprendimą dėl piniginės socialinės paramos skyrimo yra informuojamas asmens prašyme-paraiškoje nurodytu informavimo būdu. Jeigu pinigin4 socialin4 parama neskiriama, per 20 dienų informuojama raštu.
Paskirta, bet laiku neatsiimta socialinė pašalpai (ar) kompensacijos išmokamos, jeigu dėl jų buvo	Paskirta, bet laiku neatsiimta socialinė pašalpai (ar) kompensacijos išmokamos, jeigu dėl jų buvo

2.3 lentelės tęsinys

kreiptasi ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo paskutinio mėnesio, už kurį socialinė pašalpa ir (ar) kompensacijos buvo paskirtos.	kreiptasi ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo paskutinio mėnesio, už kurį socialinė pašalpa ir (ar) kompensacijos buvo paskirtos.
Būstui šildyti ir karštam vandeniui ruošti naudojant kietąjį ar kitokį kur, kuris faktinės sąnaudos kiekvieną mėnesį nenustatomos, kompensacijos teikiamos už praėjusį mėnesį arba iš karto už visą	Tais atvejais, kai apskaičiuota kompensaciją būstui šildyti ir karštam vandeniui ruošti naudojant kietąjį ar kitokį kurą, kurio faktinės sąnaudos kiekvieną mėnesį nenustatomos vienam gyvenančiam

kompensacijų skyrimo laikotarpį.	asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims, pateikusiems sąskaitą faktūrą, tačiau neturintiems lėšų apmokėti už kurą, seniūnija, įvertinusi jų buities ir gyvenimo sąlygas, teikia pasiūlymą pervesti Savivaldybės administracijos socialinės paramos skyriui paskirtos kompensacijos sumą pervesti sąskaitoje faktūroje nurodytam kuro tiekėjui.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis, *Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011)* ir *Piniginės socialinės paramos teikimo Akmenės r. savivaldybės gyventojams tvarkos aprašu (T-276), (T-198)* .

2. Pajamų piniginei socialinei paramai gauti apskaičiavimas.

Akmenės r. savivaldybės administracija teikdama piniginę socialinę paramą vadovaujasi Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (2011), 18 ir 19 straipsniais. Turėdama teisę papildyti ar pakeisti tam tikrus straipsnius savivaldybės taryba tvarkos apraše numato:

- Apskaičiuota kompensacija būstui šildyti ir karštam vandeniui ruošti naudojant kietąjį ar kitokį kurą, kurio faktinės sąnaudos kiekvieną mėnesį nenustatomos vienam gyvenančiam ar bendrai gyvenantiems asmenims pateikus sąskaitą faktūrą apie įsigytą kurą, pervedama į jų nurodytas sąskaitas banke (Akmenės r. savivaldybės tarybos sprendimas, 2012 m., Nr. T-87).

3. Piniginę socialinę paramą gaunančių asmenų pareigos.

Piniginę socialinę paramą gaunantys nepasiturintys gyventojai privalo:

- išnaudoti visas teisėtas kitų pajamų gavimo galimybes;
- pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintą prašymo-paraiškos formą ir jos priedus pateikti visą ir teisingą informaciją, įrodančią bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens teisę gauti piniginę socialinę paramą, ir būtinus piniginei socialinei paramai gauti dokumentus;
- per mėnesį pranešti apie materialinės padėties pasikeitimus ar atsiradusias aplinkybes, turinčias įtakos teisei į paramą ar jos dydį;
- savivaldybės administracijos reikalavimu deklaruoti turimą turtą;
- sudaryti seniūnijų socialiniams ir kitiems darbuotojams, bei seniūnijų socialinių klausimų komisijų nariams galimybę tikrinti gyvenimo sąlygas, turimą turtą ir užimtumą;
- dalyvauti savivaldybės administracijos organizuojamoje visuomenei naudingoje veikloje (Akmenės r. savivaldybės tarybos sprendimas, 2012 m., Nr. T-87).

2012 m. birželio 28 d. Akmenės rajono savivaldybės taryba patvirtino gyventojų telkimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos aprašą (Nr. T-143), kuriame numato:

- Asmenis, savivaldybėje organizuojančius ir atliekančius visuomenei naudingą veiklą.
- Teikimo visuomenei naudingai veiklai eigą.
- Visuomenei naudingos veiklos atlikimo sutarties sudarymą.

2012 m. gruodžio 27 d. Akmenės rajono savivaldybės taryba priėmė sprendimą dėl Akmenės rajono savivaldybės gyventojų teikimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos aprašo pakeitimo (T-279), kuriame numato, kad nuo 2013 m. sausio 1 d. asmuo turės atlikti visuomenei naudingą veiklą ne tik už gautą socialinę pašalpą, bet ir už kompensacijas. Taip pat tvarkos II dalies 13.5 punkte išbraukiami žodžiai „išskyrus asmenis, kuriems nustatytas 45-55 proc. darbingumo lygis“ ir visas punktas išdėstomas taip: „neįgalūs asmenys“. Iki 2013 m. sausio 1 d. neįgalūs asmenys turintys ne didesnį nei 45-55 proc. darbingumo lygį turėjo atidirbti visuomenei naudingą veiklą, o nuo sausio 1 d. asmuo turintis neįgalumą nebeprivalo atlikti visuomenei naudingą veiklą.

4. Savivaldybės administracijos pareigos ir teisės teikiant piniginę socialinę paramą.

Šiame skyriuje savivaldybės tarybą išdėstė administracijos pareigas, kurios yra privalomos atsižvelgiant į piniginės socialinės paramos teikimo principus ir reikalavimus. Taip pat ir teises, kuriomis vadovaujantis administracija gali teikti arba neteikti piniginę socialinę paramą atsižvelgiant į situaciją.

5. Pagrindai, kuriems esant piniginė socialinė parama skiriama papildomai arba ji mažinama, sustabdoma, nutraukiama, atnaujinama.

Remiantis Akmenės rajono savivaldybės tvarkos aprašu (T-278) teikiant piniginę socialinę paramą, parama didinama ir papildomai skiriama:

- bendrai gyvenantiems asmenims papildomai skiriama socialinė pašalpa, kurios dydis lygus 50 proc. socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėn. iki įsidarbinimo, vidutinio dydžio, už kiekvieną su darbo tarnybos santykiais susijusį mėnesį, bet ne ilgiau kaip 6 mėn.

Piniginės socialinės parama mažinama proporcingai priklausomai nuo to kiek laiko asmuo gauną paramą (žr. 2.4. lentelė).

2.4 lentelė

Piniginės socialinės paramos mažinimas

Paramos gavimo laikotarpis	Dydžio mažinimas procentais
Gaunančiam socialinę pašalpą nuo 12 iki 24	20 proc.

mėn.	
Gaunančiam socialinę pašalpą nuo 24 iki 36 mėn.	30 proc.
Gaunančiam socialinę pašalpą ilgiau kaip 36 mėnesius.	40 proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis, *Piniginės socialinės paramos teikimo Akmenės r. savivaldybės gyventojams tvarkos aprašu (T-276)* .

Taip pat numatyta, kad socialinė pašalpa mažinama (50 %) tėvams ir tuo atveju, kai vaikai dėl jų nepriežiūros apgyvendinti kūdikių namuose, vaikų globos namuose, pas globėjus ir kt.

2012 m. gruodžio 27 d. Akmenės rajono taryba priėmė sprendimą (T-278) dėl piniginės socialinės pramos teikimo Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo, kuriame numatoma, kad nuo 2013 m. sausio 1 d. užsiregistravusiems teritorinėje darbo biržoje ir gaunantiems socialinę pašalpą ilgiau kaip 6 mėn. socialinės pašalpos dydis bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui mažinamas 20 proc.

Piniginė socialinė parama neteikiama jeigu:

- bendrai gyvenantys asmenys ar vienas gyvenantis asmuo nedalyvauja visuomenei naudingoje veikoje;
- nuo 2012 m. bendrai gyvenantys asmenys ar vienas gyvenantis asmuo nemoka vietinės rinkliavos mokesčių už komunalinių atliekų tvarkymą;
- bendrai gyvenantys asmenys ar vienas gyvenantis asmuo turi įsiskolinimų už socialinį būstą daugiau nei 2 mėn. (Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas dėl piniginės socialinės pramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo (T-129));
- neskirti socialinės pašalpos ir kompensacijos 3 mėn. vienam ar bendrai gyvenantiems asmenims, jeigu vienas ar bent vienas iš bendrai gyvenančių asmenų per 6 mėnesius nuo teisės į piniginę socialinę paramą atsiradimo nutraukė registraciją teritorinėje darbo biržoje arba registracija teritorinėje darbo biržoje jam buvo nutraukta. Šie asmenys pakartotinai turi teisę kreiptis dėl piniginės socialinės paramos, jei ne trumpiau kaip 3 mėnesius registruojasi teritorinėje darbo biržoje (Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas dėl piniginės socialinės pramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo pakeitimo ir papildymo (T-87));

- neskirti piniginės socialinės paramos bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, jeigu asmens buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akto išvadose ir seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos rekomendacijose nurodyta, kad bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo deklaruotoje gyvenamojoje vietoje faktiškai negyvena (Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas dėl piniginės socialinės pramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo (T-107));

Piniginės socialinės paramos mokėjimas gali būti sustabdomas, nutraukiamas, atnaujinamas dėl:

- gavus informaciją, kad asmuo gauna nelegalias pajamas ar paaiškėjus kitoms aplinkybėms. Mokėjimas gali būti atnaujinamas tik gavus atsakymą iš nelegalaus darbo kontrolę ir prevenciją vykdančių institucijų ir kitų institucijų;
- siekiant išsiaiškinti ar asmuo tebeatitinka sąlygas, kurioms esant asmuo turi teisę i paramą. Mokėjimas atnaujinamas išsiaiškinus, kad asmuo atitinka sąlygas, kurioms esant asmuo turi teisę į paramą;
- kitos sąlygos įtakojančios paramos nutraukimą, sustabdymą ir atnaujinimą – seniūnijų rekomendacijos dėl piniginės socialinės paramos teikimo.

6. <u>Seniūnijų galios sprendžiant piniginės socialinės paramos klausimu.</u>

Pagrindinė seniūnijų funkcija susijusi su piniginės socialinės paramos teikimu – tai rekomendacijų teikimas savivaldybės administracijai dėl paramos teikimo, sustabdymo ar nutraukimo. Rekomendacijos yra patariamojo pobūdžio, kurios suformuluoja Socialinės paramos teikimo komisija (Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas dėl piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašas (T-276)).

Apibendrinant galima pasakyti, kad Akmenės rajono savivaldybė sutikusi dalyvauti pilotiniame projekte įgavo didesnę atsakomybę ir teisę savarankiškai skirstyti piniginę socialinę paramą, numatant jos skyrimo ir teikimo tvarką pritaikytą būtent savo rajono savivaldybės gyventojams.

3. PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS ADMINISTRAVIMO AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE TOBULINIMO GALIMYBĖS

3.1 Tyrimo dizainas

Šiuo tyrimu siekiama išanalizuoti piniginės socialinės paramos teikimo, kaip savarankiškos funkcijos, pilotinio projekto vienerių metų rezultatus Akmenės rajono savivaldybėje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti piniginės socialinės paramos teikimo, kaip savarankiškos funkcijos, pilotinio projekto vienerių metų rezultatus Akmenės rajono savivaldybėje.
2. Išnagrinėti naujo piniginės socialinės paramos administravimo modelio privalumus ir trūkumus, remiantis socialinės paramos skyriaus vedėjos ir socialinės paramos teikimo komisijos narių nuomonėmis.
3. Apibrėžti piniginės socialinės paramos administravimo tobulinimo galimybes Akmenės rajono savivaldybėje.

Tyrimo metodai: dokumentų analizė, pusiau struktūruotas ekspertų interviu, interviu turinio analizė, apibendrinimas.

Dokumentų analizės metodas

Dokumentų analizės metodas – pirminių duomenų rinkimas, kai dokumentai naudojami kaip pagrindiniai informacijos šaltiniai (Tidikis, 2003).

Remiantis Bitinu, B. ir kt. (2008) dokumentai gali būti naudingi:

- kaip pagrindinis duomenų rinkimo metodas;
- kaip papildomas duomenų rinkimo metodas;
- kaip vienas iš duomenų rinkimo metodų.

Šiam tyrimui naudojami dokumentai kaip vienas iš papildomų duomenų rinkimo metodų, suteikiančių papildomos informacijos rengiantis atlikti kitą tyrimo etapą – interviu. Analizuojami Akmenės rajono savivaldybės dokumentai, susiję su socialinės paramos administravimu nuo 2012 metų.

Interviu metodas

Interviu – tai vienas svarbiausių duomenų rinkimo priemonių kokybiniame tyrime (Tidikis, 2003). Jis apibrėžiamas, kaip dviejų žmonių pokalbis, kurio tikslas gauti būtiną tyrimo

uždaviniams informaciją apie įvairius išgyvenimus, subjektyvų požiūrį į įvairius reiškinius (Kardelis, 2002).

Pasak Cogen, L., Manion, L. ir Morrison, K. (2007) interviu metodo paskirtis gali būti trejopa:

- Kaip pagrindinė ir tiesioginė priemonė informacijai gauti.
- Priemonė iškeltai hipotezei patikrinti.
- Gali būti naudojamas kartu su kitais tyrimo metodais (renkant informaciją, tikrinant kitus metodus).

Šiame tyrime interviu paskirtis – pagrindinė ir tiesioginė priemonė informacijai gauti. Tyrimui atlikti buvo panaudotas pusiau struktūruotas ekspertų interviu, nes jis lankstus, keletas klausimų numatomi iš anksto, o kiti kyla spontaniškai – interviu metu. Interviu metu galimi ir šalutiniai klausimai, kurie suteikia galimybę surinkti daugiau ir tikslesnės informacijos apie tiriamą objektą. Tyrėjas iš anksto numato temas arba problemas, kurias aptars interviu metu, tačiau klausimų tvarka, pasakomi žodžiai laisvai keičiami vietomis, užduodami papildomi klausimai (Bitinas ir kt. 2008).

Duomenų rinkimo metodas. Kokybiniam tyrimui atlikti buvo pasirinktas pusiau struktūruotas ekspertų interviu. Pusiau struktūruotas interviu klausimynas sudarytas iš keturių klausimų blokų: 1) Bendrųjų projekto rezultatų vertinimas; 2) Asmenų skatinimas likti aktyviais darbo rinkos dalyviais; 3) Socialinis teisingumas ir veiksmingumas; 4) Socialinės paramos teikimo komisijos darbas ir jos tobulinimas. Klausimynas sudarytas remiantis Akmenės rajono savivaldybės 2012 m. veiklos ataskaita. Kadangi tyrime dalyvauja skirtingos apklausiamųjų grupės (socialinės paramos skyriaus vedėja ir socialinės paramos teikimo komisijos nariai), klausimynas formuluotas skirtingai (žr. 1 priedą).

Pusiau struktūruotas ekspertų interviu buvo naudojamas pokalbio metu su Akmenės rajono savivaldybės socialinės paramos skyriaus vedėja ir Akmenės rajono savivaldybės seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijų nariais.

Tyrimo laikas – respondentai apklausti gegužės 7 – 8 dienomis.

Tyrimo vieta – Akmenės rajono savivaldybės socialinės paramos skyrius, Naujosios Akmenės miesto, Naujosios Akmenės kaimiškoji, Akmenės, Kruopių, Ventos ir Papilės seniūnijos.

Informantų atranka. Tyrimui atlikti pasirinktos dvi apklausiamųjų grupės: socialinės paramos skyriaus vedėja ir Akmenės rajono savivaldybės seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijos nariai. Informantai pasirinkti pagal šiuos kriterijus:

- Socialinės paramos teikimo organizatorius;
- Socialinės paramos teikimo komisijos narys.

Tyrimo imtis – Tyrimui atlikti pasirinktos dvi apklausiamųjų grupės: tai socialinės paramos skyriaus vedėja ir Akmenės rajono savivaldybės seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijų nariai (žr. 3.1 lentelę).

3.1 lentelė

Duomenys apie respondentus

Nr.	Ekspertas	Vardas, pavardė	Pareigos	Stažas
1.	Socialinės paramos teikimo organizatorius.	Aleksandra Vismantienė	Akmenės rajono savivaldybės socialinės paramos skyriaus vedėja.	1,5 m.
2.	Socialinės paramos teikimo komisijos narys	Petras Liauksminas	Sodo seniūnaitijos seniūnaitis	1,5 m.
3.	Socialinės paramos teikimo komisijos narys.	Danutė Rudienė	Naujosios Akmenės kaimiškosios seniūnijos socialinio darbo organizatorė	1,5 m.
4.	Socialinės paramos teikimo komisijos narys.	Sandra Stalerūnienė	Naujosios Akmenės miesto seniūnijos socialinė darbuotoja, teikianti socialinę priežiūrą socialinės rizikos šeimoms	1,5 m.
5.	Socialinės paramos teikimo komisijos narys.	Meilutė Kaminskienė	Kruopių miestelio bendruomenės valdybos pirmininkė	1,5 m.
6.	Socialinės paramos teikimo komisijos narys.	Gražina Kazlauskienė	Ventos gimnazijos socialinė darbuotoja	1,5 m.
7.	Socialinės paramos teikimo komisijos narys.	Jolanta Irnienė	Papilės seniūnijos socialinio darbo organizatorė	1,5 m.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Duomenų analizės metodas. Surinkta informacija analizuota kokybinės turinio analizės metodu. Kokybinė turinio analizė susitelkia į kategorijų ar kodų skirtumus bei panašumus (Bitinas ir kt., 2008). Kadangi klausimyną sudaro tam tikri klausimų blokai, tai tyrimo metu gauti duomenys analizuoti pagal juos.

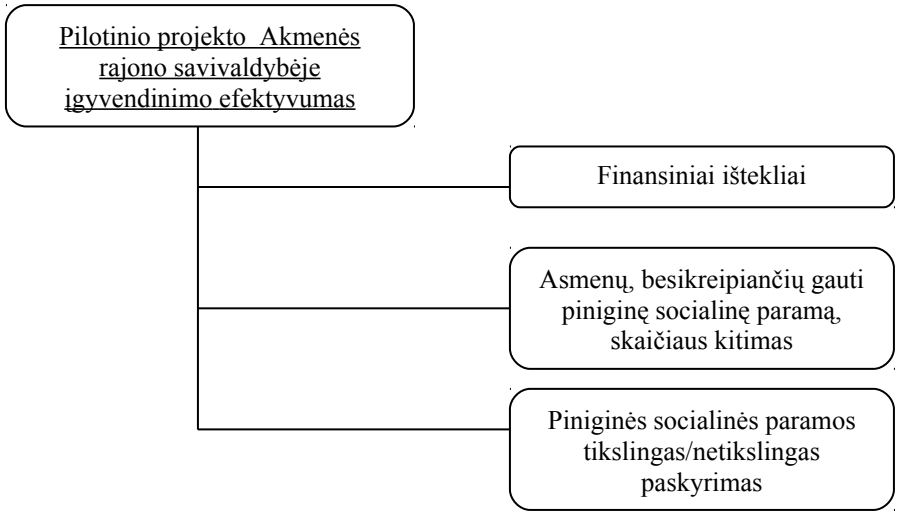
Duomenų fiksavimas. Pagrindiniai duomenys ir informacija rinkta pusiau struktūruoto ekspertų interviu metodu. Respondentai buvo apklausti jų darbo vietose. Duomenys fiksuoti diktofonu, prieš tai gavus informantų sutikimą. Gauta informacija vėliau surinkta kompiuteriu perkeliant ją į protokolus. Vieno respondento interviu trukmė nuo 20 min. iki 35 min.

Tyrimo etika. Visi respondentai buvo informuoti ir supažindinti su tyrimo esme, todėl savo noru sutiko dalyvauti jame. Pažymėtina, kad informantai savo valia pateikė kontaktus, sudarant galimybę pasidomėti ar buvo atliktas tyrimas.

3.2 Piniginės socialinės paramos vienų metų rezultatų analizė.

2012 metais Akmenės rajono savivaldybėje socialinės paramos srityje vyko teigiami pokyčiai. Savivaldybė piniginę socialinę paramą pradėjo teikti vykdydama savarankiškąją savivaldybės funkciją. Analizuojant 2012 m. Akmenės rajono savivaldybės veiklos ataskaitą pastebimos teigiamos tendencijos – mažėja paramos gavėjų skaičius ir piktnaudžiavimo pinigine socialine parama atvejų.

Siekiant įvertinti reformos įgyvendinimo efektyvumą piniginės socialinės paramos teikime, išskyriau rodiklius, padėsiančius lengviau įvertinti pertvarkos naudą ir rezultatus (žr. 3.1. pav.).

3.1 pav. **Akmenės rajono savivaldybėje pilotinio projekto įgyvendinimo efektyvumo nustatymo rodikliai.**

Vienas iš rodiklių padedančių įvertinti reformos efektyvumą – tai *finansiniai ištekliai*. Šis rodiklis apima: 1) socialinės pašalpos išmokų pokyčius; 2) kompensacijų už šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį išmokų pokytį; 3) papildomas socialinės pašalpos skyrimas įsidarbinus, piniginės paramos sustabdymas nutraukus registracija darbo biržoje; 4) 50 % socialinės pašalpos sumažinimas tėvams dėl vaikų nepriežiūros.

1) Socialinės pašalpos išmokų sumų pokyčiai 2011 – 2012 m. (žr. 3.2. pav.).

3.2 pav. **Socialinės pašalpos išmokų sumų pokyčiai.**

Remiantis Akmenės rajono savivaldybės 2012 m. veiklos ataskaita, socialinės pašalpos išmokų suma ženkliai sumažėjo, tai įtakojo bendrai gyvenančių asmenų pajamų diferencijavimas.

2) Kompensacijų už šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį išmokų sumų pokyčiai 2011 – 2012 m. (žr. 3.3. pav.).

3.3 pav. **Kompensacijų už šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį išmokų sumų pokyčiai**.

Pagrindiniai veiksniai įtakoję tokį ženklų kompensacijų sumų pokytį – tai, kad visi bendrai gyvenantys asmenys turi turėti teisę į kompensaciją, neatitinkant šios sąlygos (nors vienas iš asmenų neturi teisės) kompensacija neskiriama. Taip pat nemažiau svarbesnį mažėjimo tendencijai poveikį turėjo nuostata, numatanti asmenų atsiskaitymą už vietinės rinkliavos mokesčius – komunalinių atliekų tvarkymą. Esant įsiskolinimui kompensacijos neteikiamos.

3) Papildomai skirta socialinės pašalpos suma įsidarbinus. Sustabdytas piniginės paramos teikimas asmeniui nutraukus registraciją darbo biržoje.

Vienas iš pagrindinių Akmenės rajono savivaldybės tikslų – tai skatinti asmenis išlikti aktyviais darbo rinkos dalyviais. Pagrindinė priemonė skatinanti asmenis įsidarbinti – tai skiriama papildoma socialinė pašalpa, kurios dydis lygus 50 proc. socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėn. iki įsidarbinimo, už kiekvieną su darbo tarnybos santykiais susijusį mėnesį, bet ne ilgiau kaip 6 mėn. Remiantis Akmenės rajono savivaldybės 2012 metų veiklos ataskaitą, papildomai skirta socialinė pašalpa įsidarbinus – 7 asmenims, kurios suma sudarė 4062 Lt.

Kaip numatyta Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatyme (2011 m.) 8str. viena iš teisių, leidžiančių kreiptis dėl piniginės socialinės paramos – asmens registracija teritorinėje darbo biržoje. Asmuo, nutraukęs registraciją darbo biržoje ar ji jam buvo nutraukta, jis netenka teisės į paramą. 2012 metais 182 asmenys nutraukė (ar jiems buvo nutraukta) registraciją darbo biržoje, tai apėmė sumą 61265 Lt. į kurią įskaičiuojamos kompensacijos ir socialinės pašalpos.

4) 50 % sumažinta socialinė pašalpa tėvams, kurių vaikams nustatyta globa ir paskirtas globėjas.

Teikiant piniginę socialinę paramą savivaldybė numatė pašalpos mažinimą tėvams, kurių vaikams nustatyta globa ir paskirtas globėjas, tai viena iš priemonių, skatinančių tėvus rūpintis savo vaikais. 2012 m. Akmenės rajono savivaldybė sumažino pašalpas 14 asmenų , kurių vaikams paskirtas globėjas (pašalpų suma 7688 Lt.).

Kitas rodiklis padedantis nustatyti reformos efektyvumą - *Asmenų, besikreipiančių gauti piniginę socialinę paramą, skaičiaus kitimas.*

Akmenės rajono savivaldybė 2012 m. veiklos ataskaitoje pateikė duomenis apie socialinės pašalpos (žr. 3.4. pav.) ir kompensacijų už šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį (žr. 3.5. pav.) gavėjų pokyčius.

3.4 pav. **Socialinės pašalpos gavėjų pokyčiai 2011 m. ir 2012 m.**

Remiantis veiklos ataskaitos duomenimis matomas ženklus asmenų, gaunančių socialinę pašalpą, sumažėjimas. Viena iš pagrindinių priežasčių galėjusių lemti pašalpų gavėjų sumažėjimą – socialinės paramos teikimo komisijos paramos gavėjų gyvenimo ir buities sąlygų tikrinimas.

3.5. pav**.**

Kompensacijų už šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį gavėjų pokyčiai 2011 m. ir 2012 m.

Analizuojant pateiktus duomenis apie asmenų, gaunančių kompensacijas už šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį, matomas akivaizdus sumažėjimas. Viena iš pagrindinių priežasčių galėjusi įtakoti tokį akivaizdų sumažėjimą – tai Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011 m.) 8 str. 6 d. numatyta sąlyga - jeigu būste yra gyvenamąją vietą deklaravę bendrai gyvenantys asmenys ir vienas asmuo ir (arba) dvi ir daugiau gyvenančių asmenų grupių, ir jie už būsto šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį atsiskaito pagal vieną sąskaitą, tačiau bent vienas iš tų asmenų neturi teisės į kompensaciją, tai kompensacija neskiriama nei vienai iš šių bendrai gyvenančių asmenų grupių.

Kitas rodiklis padedantis įvertinti reformos rezultatus - *piniginės socialinės paramos tikslingas/netikslingas paskyrimas*. Pagrindinė priemonė leidžianti kontroliuoti, kad piniginė socialinė parama pasiektų tą asmenį, kuriam ji iš tikrųjų priklauso – tai socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas. Socialinės paramos teikimo komisija turi teisę tikrinti asmenų, gaunančių socialinę paramą, gyvenimo sąlygas. Įvertinus asmenų gyvenimo sąlygas ji savivaldybei teikia rekomendacijas dėl paramos neskyrimo, sustabdymo ar skyrimo nepinigine forma. Akmenės rajono savivaldybėje yra sudarytos 6 seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijos (Naujosios Akmenės miesto, Naujosios Akmenės kaimiškoji, Akmenės, Ventos, Papilės, Kruopių), kurios įgyvendindamos naują reformą per 2012 m. surašė 1440 buities tyrimo aktų, kuriuose pateikė asmenų gyvenimo sąlygų įvertinimus. Akmenės rajono savivaldybė, remdamasi komisijų rekomendacijomis, 2012 m. neskyrė piniginės socialinės paramos 181 asmeniui, tai sudarė 116257 Lt. sumą (Akmenės rajono savivaldybės 2012 m. veiklos ataskaita).

Apžvelgus visus rodiklius, galima teigti, kad naujos reformos įgyvendinimas Akmenės rajono savivaldybėje yra efektyvus. Matomas ženklus piniginės socialinės paramos gavėjų sumažėjimas (nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2013 m. sausio 1 d. sumažėjo 8172 paramos gavėjais). Akmenės rajono savivaldybei įgyvendinant savarankiškąją savivaldybių funkciją, teikiant piniginę socialinę paramą, pavyko sutaupyti net 7 mln. litų. Tai daugiausiai sutaupiusi savivaldybė iš penkių projekte dalyvaujančių savivaldybių.

3.3. Pusiau struktūruoto ekspertų interviu turinio analizė

Siekiant išsiaiškinti pilotinio projekto įgyvendinimo naudą (remiantis vienų metų rezultatais) Akmenės rajone, apklaustos dvi respondentų grupės: tai socialinės paramos skyriaus vedėja ir Akmenės rajono savivaldybės seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijų nariai.

Nuo 2012 m. sausio 1d. buvo pradėtas įgyvendinti pilotinis projektas, kurio pagrindu Akmenės rajono savivaldybėje ir kitose keturiose savivaldybėse, piniginės socialinės paramos

teikimas perduotas kaip savivaldybių savarankiškoji funkcija. Siekiant įvertinti projekto naudą, pirmasis klausimų blokas sudarytas atsižvelgiant į užsibrėžtus savivaldybės tikslus, prieš dalyvaujant projekte.

Bendrųjų projekto rezultatų vertinimas.

Pirmasis klausimų blokas – *Bendrųjų projekto rezultatų vertinimas*. Akmenės rajono savivaldybės socialinės paramos skyriaus vedėjos buvo klausiama: **„Atsižvelgiant į vienerių metų rezultatus, kaip įvertintumėte ar buvo pasiekti užsibrėžti tikslai piniginės socialinės paramos teikime prieš savivaldybės dalyvavimą projekte“.** Vedėjos teigimu „<...>*pirmaisiais metais sekėsi kur kas geriau nei tikėtasi<...> Darbo grupė numatė, kad savivaldybėje per pirmus metus paramos gavėjų turėtų sumažėti – 10%, tačiau rezultatai buvo didesni nei tikėtasi<...>“*. Paramos gavėjų sumažėjo apie 22 proc.

Siekiant išsiaiškinti kas galėjo įtakoti tokį didelį paramos gavėjų skaičiaus kitimą, respondentų buvo klausiama: **„Kaip manote kokia priemonė turėjo didžiausią įtaką piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimui?“.** Daugumą apklaustųjų pagrindinę priemonę, įtakojusią tokį didelį piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimą, įvardino – socialinės paramos teikimo komisijų sudarymą. Tačiau keletas Respondentų pabrėžė, kad tokį didelį mažėjimą galėjo įtakoti ne vienas veiksnys (žr. 3.2 lentelę).

3.2 lentelė

Pagrindiniai veiksniai įtakoja piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimą apklaustųjų nuomone

Respondentai	Kaip manote kokia priemonė turėjo didžiausią įtaką piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimui ?
Socialinės paramos skyriaus vedėja	*„<...>negalima atmesti ir emigracijos<...>“, „<...>vieną iš pagrindinių priemonių – tai seniūnijų sudarytos socialinės paramos teikimo<...>“*
Naujosios Akmenės miesto seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>pagrindinė priemonė tai komisijų sudarymas<...>“, „<...>kaimynų pranešimai<...>“.*

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Įvertinus apklaustųjų nuomonę, galima teigti, kad didžiausią įtaką paramos gavėjų skaičiaus mažėjimui turėjo socialinės paramos teikimo komisijų sudarymas. Respondentai savo pasirinkimą pagrindžia tuo, kad į komisijos „<...>*sudėtį įeina žmonės gyvenantys seniūnijoje, todėl jie geriausiai žino, kuriems asmenims tikrai reikalinga parama ir teisėtai priklauso<...>“, taip pat „<...>sudarant komisiją buvo siekiama užkirsti kelią piktnaudžiavimu parama<...>“*.

Vienas iš savivaldybės tikslų dalyvaujant projekte – tai piniginės socialinės paramos pajamų sutaupymas. Respondentų buvo klausiama „**Kokios pagrindinės priemonės leido sutaupyti lėšas skirtas piniginei socialinei paramai?“** (žr. 3.3 lentelę).

3.3 lentelė

Priemonės įtakojusios lėšų sutaupymą

Įvardinta priemonė	**Patvirtinantis teiginys**	**Atsakymų dažnumas**
Bendrai gyvenančių asmenų pajamų diferencijavimas	*„<...>labiausiai įtakojo pajamų diferencijavimas<...>“* *„<...>nemažiau reikšmingesnė priemonė tai bendrai gyvenančių asmenų pajamų diferencijavimas<...>“* *„<...>viena iš priemonių taip pat leidusi sutaupyti tai būtent tų pajamų diferencijavimas<...>“*	4
Pateiktų duomenų tikrinimas	*„<...>sąlygų tikrinimas<...>“* *„<...>paramos neteikimas klaidingu duomenų pateikimo atveju<...>“*	3
Naudingos visuomenei veiklos neatlikimas	*„<...>nenoras atidirbinėti visuomenei naudingos veiklos, kadangi dėl šių priežasčių jie netenka teisės į paramą<...>“*	2
Asmens neužsiregistravimas darbo biržoje	*„<...>nesiregistravimas darbo biržoje<...>kadangi dėl šių priežasčių jie netenka teisės į paramą<...>“*	1

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Remiantis 3.3 lentelės duomenimis, galima teigti, kad pagrindinė priemonė savivaldybei leidusi sutaupyti lėšas, skirtas piniginei socialinei paramai, tai bendrai gyvenančių asmenų pajamų diferencijavimas.

Akmenės rajono savivaldybė, sutikusi dalyvauti bandomajame projekte, turėjo įvesti nemažai pakeitimų, teikiant piniginę socialinę paramą. Buvo priimtas naujos redakcijos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2011) , kuriuo remiantis savivaldybė įgyvendina savarankiškąją savivaldybių funkciją. Todėl manau būtų tikslinga išsiaiškinti, ar įgyvendinat naująjį piniginės socialinės paramos teikimo modelį nebuvo pastebėta kokių trūkumų, leidžiančių ne visai tikslingai ir teisingai administruoti teikiamą paramą (žr. 3.4 lentelę).

3.4 lentelė

Apklaustųjų nuomonė apie Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo trūkumus, privalumus ir teikiami pasiūlymai

Respondentai	Įstatymo privalumai	Įstatymo trūkumai	Siūlymai tobulinti
Socialinės paramos skyriaus vedėja	*„<...>Kadangi mes vykdome kaip eksperimentą mes teikiame kaip mums atrodo geriausia. kad tas piniginės socialinės paramos teikimas*	*„<...>ilgalaikių betarpių pašalpos gavėjų pašalpos mokėjimo mažinimas vyksta sparčiu tempu<...>“*	*„<...>reikėtų šeimoms, kuriose auga trys ir daugiau vaikų, to mažinimo netaikyti ir asmenims turintiems negalią (55% nedarbingumo lygis)<...>“*
	būtų kuo efektyvesnis todėl nuo dalyvavimo projekte jau tvarkos aprašą pildėme net 5-6 kartus<..>“		
Akmenės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>Atsižvelgiant į tuos vienerių metu rezultatus manau savivaldybė eina teisinga linkme, pakeitimai duoda teigiamų rezultatų<...>“*	*„<...>numatytas tarsi reikalavimas, kuriuo remiantis savivaldybė pateiktų viešai kiek sutaupė ir kur panaudojo<...>“*	*„<...>kol kas nematau sričių kurias reikėtų pakoreguoti<...>“*
Naujosios Akmenės kaimiškosios seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys	*„<...>asmeniui nebereikia laukti pusės metų, užsiregistravus darbo biržoje, jis turi galimybę gauti paramą iš karto<...>“*	*„<...>taikant naujoves gal būt kai kuriuos asmenis nuskriaudėme per skaudžiai. <...>“.*	*„<...>asmuo nepranešė, kad turi sugyventinį (ę), jis gaudavo vienas pats paramą iš savivaldybės, tai išsiaiškinus šį faktą mūsų komisija priimdavo sprendimą nutraukti paramą. Šiemet tie patys du asmenys sugrįžta ir prašo paramos jau dviems asmenims ir galų gale visas sutaupymas nueina veltui, nes parama dabar mokama dviems asmenims. Čia reikėtų kažką keisti, bet kokių konkrečių priemonių reikėtų imtis sunku pasakyti<...>“*

Naujosios Akmenės miesto.	*„<...>tikrinimas tarsi priverčia žmogų susimąstyti,*	*„<...>Trūkumas tas, kad dėl tų tikslų sutaupyti ir*	*„<...>tikslinga ir vertinga įsteigti etatą asmeniui, kuris būtų*

3.4 lentelės tęsinys

seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*kad kreiptis reikia tada kada tikrai reikalinga pagalba<...>*	*paskirti paramą būtent tiems asmenims, kuriems ji priklauso socialinės darbuotojos tiems asmenims tapo priešu. Toms socialinėms darbuotojoms daromas didelis psichologinis spaudimas, tiek iš žmonių, kurių gyvenimo*	*atsakingas tik už asmenų gyvenimo sąlygų tikrinimą ir buities aktų surašymą<...>“*
		sąlygas reikia tikrinti, tiek iš vadovybės, kuri skatina tikslingą paramos paskyrimą<...>“	
Kruopių seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>vienas iš teigiamų dalykų tai, kad gaunant piniginę socialinę paramą reikia atidirbti visuomenei naudingą veiklą<...>“ „<...>Taip pat vienas iš teigiamų dalykų tai, kad teisė į paramą suteikiama tik susimokėjus mokesčius (už atliekų tvarkymą.)<...>“*	*Nepastebėta trūkumų*	*„<...>kol kas keisti nieko nereikėtų<...>“*
Ventos seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>asmenys sąžiningiau nurodo duomenis reikalingus paramai gauti, nes žino, kad už melagingus nurodymus piniginės paramos teikimas bus nutrauktas<…>“*	*Nepastebėta trūkumų*	*„<...>jaunas žmogus iki 24 m., amžiaus ir gyvenantis su tėvais, jo gaunamos pajamos yra priskaičiuojamos prie bendrų pajamų. Manau turėtų būti kažkaip vertinama kitaip<...>“*
Papilės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys		*„<...>Nėra numatyta lėšų darbo vietų kūrimo skatinimui, nenumatyta lėšų vienkartinėms išmokoms ir neapibrėžtas tokių išmokų nelaimių, ligos atvejais*	*„<...>Nereikėtų mažinti išmokų, kol nėra darbo vietų pasiūlymų<...>“*

3.4 lentelės tęsinys

		administravimas ir išmokėjimas per seniūnijas<...>“	

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Apibendrinant apklaustųjų pastebėtus trūkumus, galima teigti, kad didžiausia problema socialinės pašalpos mažinimas, dėl kurio gali nukentėti asmenys, kurie tikrai negali ir neturi galimybių pasirūpinti savimi. Pagrindinius naujojo įstatymo privalumus respondentai įžvelgė kaip asmenų skatinimą įvairiomis priemonėmis įsidarbinti („<...>*reikia atidirbti visuomenei naudingą veiklą<...>“*) ir piktnaudžiavimo atvejų pinigine parama mažinimas („<...>*tikrinimas tarsi priverčia žmogų susimąstyti, kad kreiptis reikia tada kada tikrai reikalinga pagalba<...>“, „<...>sąžiningiau nurodo duomenis, reikalingus paramai gauti, nes žino, kad už melagingus nurodymus, piniginės paramos teikimas bus nutrauktas<...>“*).

Savivaldybės tarybai bus teikiamas pasiūlymas dėl ilgalaikių betarpių pašalpos gavėjų pašalpos mokėjimo mažinimo. Socialinės paramos skyriaus vedėja teigė: „<...>*kad reikėtų šeimoms, kuriose auga trys ir daugiau vaikų, to mažinimo netaikyti, nes tas mažinimas vyksta sparčiu tempu*<...>“ ir „<...>*paramos mažinimo netaikyti asmenims, turintiems negalią, nes jiems susirasti darbo vietą taip pat nėra lengvą<>“.* Remiantis 3.3 lentelės duomenimis, respondentų siūlymai, kaip tobulinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą, (2011) buvo skirtingi. Tačiau orientuoti į tikslingą piniginės socialinės paramos teikimą.

Apibendrinant respondentų nuomone apie bendruosius projekto rezultatus, galima teigti, kad daugumos informantų nuomone, remiantis vienų metų rezultatais, savivaldybė įgyvendino užsibrėžtus tikslus. Tačiau vis dar įžvelgę netikslumų naujajame piniginės socialinės paramos administravimo modelyje teikiant piniginę socialinę paramą.

Asmenų skatinimas likti aktyviais darbo rinkos dalyviais.

Siekiant, kad asmenys netaptų priklausomi tik nuo valstybės skiriamų pajamų, buvo numatytas tikslas – skatinti asmenis likti aktyviais darbo rinkos dalyviais. Įgyvendinant naująjį piniginės socialinės paramos teikimo modelį buvo numatytos įvairios priemonės, skatinančios asmenis dirbti. Priemonės įgyvendinamos per atitinkamas įstatymo nuostatas. Pagrindinės nuostatos, kuriose numatytas asmenų motyvacijos skatinimas įsidarbinti:

- Proporcingas socialinės pašalpos mažinimas darbingo amžiaus, bet nedirbantiems asmenims.

Visi respondentai vienareikšmiškai šią nuostatą vertina tik teigiamai. Jų manymu, tai „<...>*viena iš priežasčių skatinti žmones ieškotis darbo, mąstyti apie ateitį kaip išgyventi ne tik iš*

savivaldybės mokamų pašalpų<...>“, „<...>nes ši nuostata verčia asmenis susimąstyti ir imtis priemonių patiems, o ne priprasti gyventi iš pašalpų<...>“, „<...>tai vienas iš paskatinimo būdų ieškotis darbo<...>“. Kadangi socialinės pašalpos mažinimas pradėtas taikyti tik nuo 2013 m. sausio 1 d. nėra rezultatų, pagal kuriuos galėtume įvertinti šios nuostatos veiksmingumą. Tačiau atsižvelgiant į visų respondentų nuomonę, šios nuostatos taikymas turėtų duoti teigiamų rezultatų. Bet šios nuostatos taikymas gali duoti ir neigiamų rezultatų – gali tapti veiksniu įtakojančiu skurdo didėjimą. Todėl, siekiant įvertinti tokio poveikio atsiradimo galimybes, respondentams buvo užduotas klausimas: **„Ar pašalpos mažinimas negali duoti neigiamų rezultatų t.y. tapti veiksniu įtakojančiu skurdo didėjimą?“** Vedėjos teigimu negalima atmesti ir tokio poveikio, tačiau „<...>*jeigu asmeniui valstybė suteiks visas galimybes gyventi tik iš pašalpos ir visa teikiama parama bus veltui, tai diskriminuosime ir tuos asmenis, kurie stengiasi ir dirba už minimalų atlyginimą<..>“.* Daugumos respondentų nuomonė sutampa su vedėjos ir jie neneigia, kad pašalpos mažinimas gali skatinti skurdo didėjimą. Tačiau vieno respondento nuomonė priešinga. Jis teigia, kad pašalpos mažinimas neįtakos skurdo didėjimo. Savo nuomonę pagrindžia tuo, kad kai „<...>*kurie asmenys labai skurdžiai gyvena, tačiau ieško įvairiausių priemonių kaip išgyventi ne tik gaunant pašalpą<...>“.* Apibendrinant galima pasakyti, kad pašalpos mažinimas gali duoti ir neigiamą rezultatą, bet tik tuo atveju, jeigu ta asmenų grupė, priklausoma nuo paramos gavimo, nesiims atsakomybės ir neieškos išeičių.

- Papildomas socialinės pašalpos skyrimas įsidarbinusiam asmeniui, nedirbusiam ilgą laiką.

3.5 lentelė

Respondentų vertinimas nuostatos, numatančios papildomą pašalpos skyrimą įsidarbinimo atveju

Respondentai	Nuostatos taikymas davė rezultatų	Nuostatos taikymas nedavė rezultatų
Socialinės paramos skyriaus vedėja	*„<...>Taip davė teigiamų rezultatų, gal būt ne visai tokių tikėjomės<...>“*	
Naujosios Akmenės kaimiškosios seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.		*„<...>Kol kas savo seniūnijoje nesusidūriau nė su vienu asmeniu pasinaudojusiu šia galimybę<...>“*

3.5 lentelės tęsinys

Naujosios Akmenės miesto seniūnijos socialinės paramos	*„<...>Manau motyvuoja asmenis ieškotis darbo, tačiau nevisi asmenys pasinaudoja šia galimybe<...>“*	

teikimo komisijos narys.		
Kruopių seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>Dalis asmenų pasinaudojo šia nuostata ir įsidarbino sezoniniams darbams<...>“*	

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Remiantis 3.5 lentelės duomenimis, galima teigti, kad papildomos pašalpos skyrimas įsidarbinimo atvejų davė teigiamų rezultatų. Tačiau dauguma respondentų pabrėžia, kad rezultatai buvo ne visai tokie, kokių tikėtasi. Taip pat vienas iš apklaustųjų teigė, kad *„<...>Kol kas savo seniūnijoje nesusidūriau nė su vienu asmeniu pasinaudojusiu šia galimybe<>“.* Apibendrinat galima pasakyti, kad ši nuostata pasitvirtino, tačiau papildomos pašalpos gavimu, įsidarbinus, pasinaudojo ne visi asmenys.

Apžvelgus respondentų vertinimus, nuostatų, numatančių asmenų įsidarbinimo skatinimą, galima teigti, kad taikytos nuostatos yra veiksmingos, tačiau sulaukiama mažesnio teigiamo mąsto rezultatų nei tikėtasi.

Socialinis teisingumas ir veiksmingumas.

Šis klausimų blokas buvo sudarytas remiantis Akmenės rajono savivaldybės 2012 m. veiklos ataskaita. Savivaldybė numatė, kad teikiant piniginę socialinę paramą bus siekiama socialinio veiksmingumo ir teisingumo. Socialinis teisingumas piniginės socialinės paramos kontekste apibrėžiamas kaip paramos suteikimas asmeniui reikalingiausiu momentu. Todėl respondentų vertinimui buvo pateikta nuostata, kuri padeda įgyvendinti socialinį teisingumą.

3.6 lentelė

Respondentų vertinimai nuostatos, kuri numato, kad asmeniui nebereikia būtų registruotam pusę metų darbo biržoje, norint gauti paramą

Respondentai	Ką manote apie nuostatą, numatančią, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikia pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?
Socialinės paramos skyriaus vedėja	*„<...>asmeniui dabar reikalinga parama būtų skiriama iš karto, o ne už šešių mėnesių<...>“*
Akmenės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>tai galimybė žmogui padėti čia ir dabar. Jam suteikiama parama tada kada jos labiausiai jam reikia o ne už pusės metų<...>“*
Naujosios Akmenės kaimiškosios seniūnijos socialinės paramos	*„<...>Vertinu teigiamai<...>“*

3.6 lentelės tęsinys

teikimo komisijos narys.	
Naujosios Akmenės miesto seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>Vertinu teigiamai, nes juk asmeniui reikia dabar gyventi ir prasimaitinti, pasirūpinti savo vaikais, o ne už pusės metų<...>“*
Kruopių seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys	*„<...>galimybė gauti paramą iš valstybės, kuri suteikia bent minimaliai patenkinti savo būtiniausius poreikius<...>“*
Ventos seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys	*„<...>Žinoma, kad tai nėra gerai. Tuo pasinaudoja grįžę iš užsienio ir nemažas sumeles užsidirbę mūsų tautiečiai<...>“*
Ventos seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	<...>Teigiamai, nes ne visada asmuo gali išėjęs iš darbo pretenduoti į nedarbo draudimo išmoką. Iš ko žmogui gyventi, jei neteko darbo, naujo dar nesusirado<...>”

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Remiantis 3.6 lentelės duomenimis, galima daryti išvadą, kad šios nuostatos įgyvendinimas piniginės socialinės paramos teikime padeda siekti socialinio teisingumo.

Socialinis veiksmingumas įvardijamas kaip asmenų motyvacijos didinimas integruotis į darbo rinką bei skurdo spąstų mažinimas (LR Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems asmenims įstatymas, 2011). Socialinio veiksmingumo įgyvendinimas buvo numatytas dvejose nuostatose. Todėl respondentų buvo klausiama: **„Kaip vertinate įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos diferencijavimą?“**. Visi respondentai vienareikšmiškai teigiamai vertina šią nuostatą, tačiau ne visi pritaria, kad ji būtų taikoma visiems asmenims. Dauguma apklaustųjų siūlo, kad pajamų diferencijavimas nebūtų taikomas „<...>*daugiavaikių šeimų atžvilgiu, jos yra kaip ir nuskriaudžiamos<...>“*. Remiantis apklaustųjų nuomone, šios nuostatos taikymas visiems asmenims, neatsižvelgiant į tam tikras aplinkybes, gali neskatinti įsidarbinimą, o skatinti skurdą. Taip pat visų informantų nuomonė sutapo vertinant nuostatą, numatančia socialinės pašalpos mažinimą asmenims, kurių vaikai yra globos namuose, pas globėjus ir kt. Savo nuomonę pagrindė tuo, kad „<...>*Jeigu negali, nesugebi, nenori rūpintis savo vaikais, tai gyvenk kukliau ir skurdžiau<...>“*.

Apibendrinat respondentų vertinimus apie nuostatas padedančias įgyvendinti socialinį teisingumą ir veiksmingumą, galima teigti, kad savivaldybė pasiekė savo užsibrėžtų tikslų veiksmingumo ir teisingumo atžvilgiu.

Socialinės paramos teikimo komisijos darbas ir jo tobulinimas.

Pagrindinė naujovė pradėjus įgyvendinti piniginės socialinės paramos teikimą kaip savarankiškąją savivaldybių funkciją – tai socialinės paramos teikimo komisijų sudarymas.

Pagrindinis šių komisijų sudarymo tikslas – mažinti piktnaudžiavimą teikiama parama bei tikslingas paramos paskyrimas, tikrinant paramos gavėjų gyvenimo ir buities sąlygas.

Akmenės rajono savivaldybėje sudarytos šešios socialinės paramos komisijos. Kiekviena rajono savivaldybės seniūnija turi atskirą savo komisiją. Siekiant išsiaiškinti ar pasiteisino komisijų sudarymas, bei kokių trūkumų pastebima komisijų veikloje, buvo sudarytas klausimų blokas, padėsiantis gauti reikalingą informaciją.

Siekiant išsiaiškinti ar komisijų sudarymas buvo veiksmingas, socialinės paramos skyriaus vedėjos buvo paklausta: **„Kaip vertintumėte seniūnijų komisijų veiklą ?“**. Vedėjos nuomone „<...>*šių komisijų sudarymas tikrai pasitvirtino, jos tinkamai įgyvendina pavestas užduotis*<...>“. Skyriaus vedėja savo nuomonę pagrindė tuo, kad tinkamą komisijos veiklą įtakoja jos sudėtis „<...> *jos nariai tai bendruomenės nariai, pedagogai socialiniai darbuotojai, kurie susiduria ir bendrauja su tomis šeimomis*<...>“. Vedėja labai teigiamai atsiliepia ir apie komisijų veiklą, jos nuomone: „<...>*Kadangi jau prasidėjo antrieji projekto metai ir mums iki šiol neteko nuvykti į teismą, tai manau, kad komisijos gerai atlieka savo užduotis*<...>“. Apibendrinant socialinės paramos skyriaus vedėjos pasisakymus, galima teigti, kad gauti vienerių metų rezultatai, įrodė socialinės paramos komisijų sudarymo veiksmingumą.

Norint tinkamai įvertinti komisijų veiklą, trumpai pristatysiu pačią jų veiklos esmę.

Komisija yra atsakinga už asmenų, gaunančių piniginę socialinę paramą, gyvenimo ir buities sąlygų patikrinimą ir rekomendacijų pateikimą savivaldybei. Komisijos pasirenka asmenį, iš sudarytų sąrašų, kuriuose nurodyti prašančių asmenų duomenys. Anksčiau socialinės paramos skyrius pateikdavo komisijoms sąrašą asmenų, kuriuos reikėtų patikrinti. Dabar komisija savo nuožiūra nusprendžia kokio asmens sąlygas patikrinti, dažniausiai tai būna vieni gyvenantys asmenys. Kadangi komisijos nariai yra visi dirbantys, tai tas asmenų tikrinimas vyksta po darbo ar net savaitgaliais, tai dažnai sukelia asmenų nepasitenkinimą, kad yra trukdomi laisvu laiku. Tokiais atvejais komisijos nariai yra instruktuoti, jie tolerantiškai atsako į asmenų pasipiktinimus. Pagrindinė komisijos užduotis patikrinti ar asmenų pateikti duomenys paraiškoje sutampa su realybe. Atsižvelgiant į tai teikiama rekomendacija savivaldybei dėl paramos skyrimo ar neskyrimo.

Siekiant išsiaiškinti ar komisijos veikla efektyvi, respondentų buvo klausiama: **„Ar komisija sulaukia didelio pasipriešinimo iš asmenų, kurių gyvenimo sąlygos tikrinamos?“.** Šiuo klausimu respondentai buvo veningos nuomonės – pasipriešinimo iš asmenų, kurių sąlygos tikrinamos, sulaukiama. Tačiau pasipriešinimo mąstai sumažėjo nuo savivaldybės dalyvavimo pradžios iki dabar. Pagrindinės priemonės, kurios sumažino asmenų pasipriešinimą – tai, kad per

„<...>žiniasklaidą buvo pradėta teikti daugiau informacijos apie įgyvendinamą projektą, asmenys gavo daugiau informacijos ir tiesiog susitaikė su nauja tvarka<...>“. Kadangi apklaustieji teigė sulaukiantys asmenų pasipriešinimo, tai jiems buvo užduotas papildomas klausimas: **„Ar dažnai pasitaiko atvejų, kai asmuo nesutinka priimti komisijos ir lesti įvertinti gyvenimo ir buities sąlygas? Ar yra buvę atvejų, kad tektų pasitelkti policijos pagalbą?“.** Dauguma respondentų teigė, kad pasitaiko tokių atvejų, kada asmuo nesutinka leisti patikrinti gyvenimo sąlygas, o atsiradus konfliktui, yra galimybė pasitelkti policijos pagalbą, tačiau ne visada ji yra prieinama (žr. 3.7 lentelę).

3.7 lentelė

Komisijos narių nuomonė apie asmenų nesutikimą leisti patikrinti gyvenimo ir būties sąlygas

Respondentai	Atvejai, kai asmuo nesutinka įleisti komisijos	Policijos pagalbos pasitelkimas
Akmenės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>Taip pasitaiko ir gana dažnai<...>“*	**„<...>***yra galimybė pasitelkti policijos pagalbą. Būtent mes į savo komisijos sudėtį įtraukėme policijos pareigūną<...>“*
Akmenės kaimiškosios seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	**„<...>***Na būna tokių atvejų, kad nesutinka įsileisti<...>“*	*„<...>Yra galimybė, kad galime pasitelkti policijos pagalba yra buvę atvejų kai ja ir pasinaudojome<...>“*
Naujosios Akmenės miesto seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>Negaliu teigti, kad dažnai, bet pasitaiko tokių asmenų, kurie nenori įsileisti į namus<...>“*	**„<...>***eidama į vieno ar kito asmens namus jau numatome, kad gali būti tam tikrų konfliktų, tai tiesiog iš anksto pasitelkiame įgaliotinio pagalbą<...>“*
Kruopių seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>Na pasitaiko<...>“*	**„<...>***Kol kas dar nesusidūrėme, kad tektų prašyti policijos pagalbos<...>“*

3.7 lentelės tęsinys

Ventos seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>komisijos nariams taip nutinka neretai<...>“*	**„<...>***Kol kas ne teko prašyti policijos pagalbos<...>“*
Papilės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>Neteko<...>”*	*„<...>Neteko<...>”*

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Remiantis 3.7 lentelės duomenimis, visiems seniūnijų komisijų nariams yra tekę susidurti su tuo, kad asmuo nesutinka leisti patikrinti gyvenimo sąlygų. Tačiau dėl policijos pagalbos

informantų nuomonės išsiskyrė, keliems nariams yra tekę pasitelkti policijos pagalbą, kai kurie iš anksto numatydami, kad gali kilti konfliktas, pasitelkia įgaliotinio pagalbą.

Siekiant, kad komisijų veikla būtų kuo efektyvesnė, yra tikrinami ir pranešimai, gauti iš bendruomenės narių. Todėl norint išsiaiškinti ar yra pastebimas bendruomenės narių aktyvumas, respondentų buvo klausiama: **„Ar sulaukiate bendruomenės narių aktyvumo, ar gaunate pranešimų apie tai, kad asmuo gaunantis piniginę paramą pateikė neteisingą informaciją?“.** Visų komisijos narių nuomonė – veninga, visi yra sulaukę pranešimų apie asmenis, kurie slepia tam tikrus faktus, įtakojančius paramos paskyrimą. Vienas iš komisijos narių įžvelgia, kad nors yra sulaukiama pranešimų, tačiau pagrindinis trūkumas yra tame, kad „<...>*kaimynai nesutinka mums padėti, kol kas neturime jokių priemonių kaip surinkti įrodymus*<...>“. Todėl galima teigti, kad nors yra gaunama pranešimų apie duomenų slėpimą, tačiau nėra numatytos priemonės kaip tą gautą informaciją panaudoti, įrodant asmens informacijos slėpimą.

Komisijos pagrindinė užduotis tikrinti asmenų gyvenimo sąlygas ir teikti rekomendacijas savivaldybei, todėl siekiant išsiaiškinti kokios priežastys, veiksniai įtakoja teigiamą ar neigiamą komisijos narių rekomendaciją buvo paklausta: **„Kokios pagrindinės sąlygos, priežastys įtakoja komisijos teigiamą ar neigiamą paramos rekomendaciją?“.** Dauguma respondentų teigė, kad pagrindinis veiksnys įtakojantis rekomendacijos pobūdį – duomenų, pateiktų paramos prašymo formoje, atitikimas su realybe (žr. 3.8 lentelę).

3.8 lentelė

Veiksniai įtakojantys teigiamą ar neigiamą komisijos rekomendaciją

Įvardinta priemonė	Patvirtinantis teiginys	Atsakymų dažnumas
Asmens gyvenamos vietos, nurodytos prašyme, faktinis atitikimas.	„<...>*tikriname ar žmogus gyvena ten kur jis nurodė paramos prašyme*<...>“	2
Visuomenei naudingos veiklos atilikimas	„<...>*ar asmuo atlieka visuomenei naudingą veiklą*<...>“	1
Gyvenamojoje vietoje deklaruotų asmenų skaičiaus atitikimas	„<...>*ar yra asmuo vienas gyvenantis ar ne*<...>“	2
Duomenų pateikimas, nurodant, kad asmuo nedirba	„<...>*stengiamės sužinoti ar nedirba nelegaliai*<...>“	1

3.8 lentelės tęsinys

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Remiantis 3.8 lentelės duomenimis, galima teigti, kad pagrindiniai veiksniai įtakojantys teigiamą ar neigiamą komisijos rekomendaciją – tai asmens gyvenamosios vietos, nurodytos prašyme, faktinis atitikimas ir gyvenamojoje vietoje deklaruotų asmenų skaičiaus atitikimas.

Komisija įvertinusi asmenų gyvenimo ir buities sąlygas teikia rekomendacijas savivaldybei, socialinės paramos skyriui. Rekomendacijoje numatyta skirti ar nutraukti paramą asmeniui,

pateikiant argumentaciją. Todėl svarbu išsiaiškinti, kokią įtaką turi komisijos pateiktos rekomendacijos ir ar į jas visada atsižvelgiama. Respondentų buvo klausiama: **„Kokią įtaką turi komisijų pateiktos rekomendacijos piniginės socialinės paramos skyrimui? Ar visada savivaldybė atsižvelgia į komisijos pateiktas rekomendacijas?“.** Socialinės paramos skyriaus vedėjos teigimu: **„<...>***Komisijos pateiktos rekomendacijos yra galutinis sprendimas, man tik belieka patvirtinti, nes komisijos įvertinusios asmenų gyvenimo sąlygas žino geriausiai, kam ji tikrai reikalinga<...>“.* Remiantis seniūnijų komisijų narių nuomone jų pateiktos rekomendacijos: „<...>*įvardijamos kaip patariamojo pobūdžio, tačiau socialinės paramos skyriaus paramos skyrimą labiausiai įtakoja mūsų pateiktos rekomendacijos. Todėl manau, kad tos rekomendacijos turi didelę reikšmę paramos paskyrimui<...>“.* Tikslingam piniginės socialinės paramos paskyrimui buvo sudarytos būtent socialinės paramos teikimo komisijos, todėl jų pateiktos rekomendacijos turi didžiulę įtaką skiriant ar nutraukiant paramą. Todėl vedėjos nuomone „<...>*Yra numatyta savivaldybės tarybos nuostata, kad jei socialinės paramos teikimo komisija numatė skirti ar neskirti paramą, tai socialinės paramos skyriaus vedėjai belieka patvirtinti<...>“.* Pagrindinis veiksnys suteikiant tokią didžiulę galią komisijų rekomendacijoms – tai jų struktūra. Pasak, Kruopių seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narės: „<...>*kadangi komisijos nariai yra iš tų seniūnijų tai mes puikiai žinome kam labiausiai reikia paramos, todėl socialinės paramos skyrius pasitiki mūsų pateikta rekomendacija<...>“.* Apžvelgus visų informantų nuomonę galima teigti, kad komisijos teikiamos rekomendacijos turi didžiulę įtaka paramos paskyrimui, todėl svarbu išsiaiškinti, kokie trūkumai pastebėti komisijos veikloje, tuo tikslų buvo užduotas klausimas respondentams: „**Kokių trūkumų įžvelgiate komisijos veikloje?“** (žr. 3.9 lentelę).

3.9 lentelė

Respondentų nuomonė apie socialinės paramos teikimo komisijų veiklos trūkumus

Respondentai	Kokių trūkumų įžvelgiate komisijos veikloje?
Socialinės paramos skyriaus vedėja	„<...> *pagrindinis trūkumas yra tai komisijos narių laiko stoka<...>“*
Akmenės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	„<...>*Trūkumų nepastebėjau, tačiau manau, kad komisijų sudarymo principas labai gerai apgalvotas<...>“*
Naujosios Akmenės kaimiškosios seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	„<...>*Kadangi komisijos nariai dirba visuomeniniais pagrindais tai jiems trūksta aktyvumo<...>“*
Naujosios Akmenės miesto	„<...>*Manau, kad trūksta žinių kitiems komisijos nariams, taip pat*

seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*aktyvumo vykdant komisijos veiklą<...>“*
Kruopių seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	„<...>*kad ne visi komisijos nariai gali visada ir visuose patikrinimuose dalyvauti. Bet čia dėl laiko stokos<...>“*
Ventos seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	„<...>*Kadangi komisijos nariai dirba be atlygio, visuomeniniais pagrindais, todėl labai sunku suderinti nuolatinį darbą su komisijos nario veikla<...>“*
Papilės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	„<...>*Per trumpas laikas, kad veikloje įvardinčiau trūkumus, tačiau norėtūsi, kad darbe dalyvautų ir juridinį išsilavinimą turintis asmuo<...>“*

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Remiantis 3.9 lentelės duomenimis, dauguma respondentų išskyrė pagrindinį socialinės paramos teikimo komisijos veiklos trūkumą – narių nuolatinio darbo laiko suderinimas su komisijos nario veikla. Kadangi siekiant, kad komisijos veikla būtų efektyvi, šis veiksnys labai įtakoja komisijos veiklos rezultatus. Todėl buvo informantams užduotas papildomas klausimas: **„Kaip reikėtų tobulinti komisijos veikloje?“** (žr. 3.10 lentelę).

3.10 lentelė

Apklaustųjų nuomonė apie socialinės paramos teikimo komisijos veiklos tobulinimą

Respondentai	**„Kaip reikėtų tobulinti komisijos veikloje?“**
Socialinės paramos skyriaus vedėja	„<...>*Todėl reikėtų imtis kažkokių priemonių, galbūt atrenkant komisijos narius rikėtų atsižvelgti į jų pirmaeiles pareigas ar dalyvauti komisijos veikoje jiems užteks pakankamai laiko tinkamai atlikti savo prisiimtas pareigas<...>“*
Akmenės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	*„<...>Neturiu pasiūlymų<...>“*
Naujosios Akmenės kaimiškosios seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	„<...>*Aš siūlyčiau, kad ir bendruomenės galėtų surašinėti tuos buities aktus. Iš tikro tai bendruomenėms yra suteikta tokia teise tik jos iki šiol ja nesinaudoja<...>“*
Naujosios Akmenės miesto seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	„<...>*Gal reikėtų, kad komisijos sudėtį sudarytų daugiau narių, kurie būtų artimiau susipažinę su socialinio darbo srities veikla<...>“*
Kruopių seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos	„<...>*keisti pačiame komisijos veiklos organizavime, nes yra tokių komisijos narių, kurie labai neaktyvūs ir neatlieka savo prisiimtos atsakomybės<...>“*

narys.	
Ventos seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	„<...>*Turėtų būti daugiau įsteigtų socialinio darbuotojo etatų, nes jiems sudaromas per didelis krūvis. Taip pat būtų galimybė dažniau tikrinti asmenis ar jų pateikti duomenis tikslūs*<...>“
Papilės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.	„<...>*Neturiu pasiūlymų*<...>“

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

3.10 lentelėje pateikti respondentų pasiūlymai kaip ir ką reikėtų tobulinti socialinės paramos teikimo komisijos veikloje. Išanalizavus informantų pateiktus pasiūlymus galima teigti, kad pagrindinė sritis, kurią reikia tobulinti, tai atsakingas komisijos narių parinkimas ir veiklos pasidalinimas tarpusavyje.

Apibendrinat respondentų nuomone apie socialinės paramos teikimo komisijų veiklą, galima teigti, kad šių komisijų sudarymas pasitvirtino, tačiau yra komisijos veikloje spragų, kurios neužtikrina efektyvaus komisijų veiklos organizavimo.

3.4 Piniginės socialinės paramos administravimo Akmenės rajono savivaldybėje tobulinimo aspektai

Tyrimo rezultatų analizė atskleidė naujojo piniginės socialinės paramos teikimo modelio trūkumus ir privalumus. Remiantis respondentų atsiliepimais buvo atlikta piniginės socialinės paramos administravimo Akmenės rajono savivaldybėje modelio SG analizė (žr. 3.11 lentelę).

3.11 lentelė

Piniginės socialinės pramos administravimo Akmenės rajono savivaldybėje modelio SG analizė

Stiprybės	Galimybės
1. *Sumažėjęs socialinės paramos gavėjų skaičius ir išlaidos socialinei paramai.* 2. *Skatinimas įsidarbint, mažinant socialinę pašalpą.* 3. *Skatinimas įsidarbinti, skiriant papildomą paramą.* 4. *Galimybė iškart gauti socialinę paramą.* 5. *Piktnaudžiavimo, socialine parama, atvejų sumažėjimas.* 6. *Tikslingesnis piniginės socialinės paramos paskyrimas, sudarius socialinės paramos teikimo komisijas.*	1. *Mažinti darbo krūvį socialinės paramos teikimo komisijoms, į gyvenimo ir buities sąlygų tikrinimą įtraukiant bendruomenės narius.* 2. *Siekiant, kad paramos gavėjų gyvenimo ir buities sąlygos būtų vertinamos atsakingai, įsteigti atitinkamą etatą.* 3. *Tobulinant komisijos veiklą pravesti trumpą instruktažą supažindinant, su socialinio darbo pagrindais.* 4. *Numatyti pagrindinius kriterijus komisijos nariams.*

	5. *Nuostatą, numatančią pajamų diferencijavimą, taikyti ne visiems asmenims, atsižvelgiant į šeimos sudėtį ir objektyvias priežastis.* 6. *Ilgalaikių bedarbių pašalpos mažinimo netaikymas daugiavaikėms šeimoms ir negalią turintiems asmenims.* 7. *Siekiant paskatinti komisijos narių aktyvumą vykdant prisiimtas funkcijas, iš sutaupytų lėšų, skirtų piniginei socialinei paramai, galėtų būti mokamas atitinkamas atlygis už atliekamą veiklą.*

Atlikus SG naujojo piniginės socialinės paramos administravimo Akmenės rajono savivaldybėje modelio analizę paaiškėjo, kad yra išskiriamos dvi pagrindinės tobulinimo sritys – teisinio reguliavimo ir socialinės paramos teikimo komisijų veiklos organizavimo.

Teisino reglamentavimo tobulinimas:

- *Nuostatą, numatančią pajamų diferencijavimą, taikyti ne visiems asmenims, atsižvelgiant į šeimos sudėtį ir objektyvias priežastis.* Dauguma respondentų teigimu, pajamų diferencijavimas įtakoja visos šeimos asmenų pilnavertišką poreikių patenkinimą. Taikant, pajamų diferencijavimą labiausiai nukenčia daugiavaikės šeimos, dėl nevisapusiškos pagalbos, negalinčios pilnai patenkinti savo poreikių. Todėl dauguma respondentų siūlo šios nuostatos netaikyti šeimoms auginančioms tris ir daugiau vaikų.
- *Ilgalaikių bedarbių pašalpos mažinimo netaikymas daugiavaikėms šeimoms ir negalią turintiems asmenims.* Socialinės paramos skyriaus vedėjos siūlymas šios nuostatos ne taikyti daugiavaikėms šeimoms ir negalią turintiems asmenims, dėl to, kad šioms asmenų grupėms ir taip sunku susirasti darbą, todėl įgyvendinat socialinį teisingumą parama teikiama tiems asmenims, kuriems ji reikalinga (šis siūlymas jau pateiktas svarstyti Akmenės rajono savivaldybės tarybai).
- *Numatyti pagrindinius kriterijus komisijos nariams*. Remiantis respondentų nuomone pagrindiniai, trūkumai, dėl kurių kyla sunkumų įgyvendinant komisijų veiklą – tai komisijų narių žinių trūkumas socialinio darbo srityje. Todėl siekiant, kad komisijų veikla būtų efektyvi numatyti tam tikrus bendrus kriterijus komisijų nariams.

Socialinės paramos teikimo komisijų veiklos organizavimo tobulinimas:

- *Mažinti darbo krūvį socialinės paramos teikimo komisijoms, į gyvenimo ir buities sąlygų tikrinimą įtraukiant bendruomenės narius.* Kadangi dauguma komisijos narių turi nuolatinius darbus, dėl laiko stokos sunku patikrinti visų žmonių gyvenimo ir buities sąlygas. Todėl daugumos respondentų nuomone į šią veiklą aktyviau turėtų būti įtraukiami bendruomenės nariai.
- *Siekiant, kad paramos gavėjų gyvenimo ir buities sąlygos būtų vertinamos atsakingai, įsteigti atitinkamą etatą.* Už gyvenimo ir buities sąlygų aktų surašymą atsakingos socialinės darbuotojos. Todėl joms yra didelis krūvis tiek bendrauti su žmonėmis teikiant jiems socialinę pagalbą, tiek vykdant komisijos pavestas užduotis. Dauguma respondentų teigė, kad norint tinkamai įvertinti asmenų gyvenimo ir buities sąlygas reikia įsteigti etatą asmeniui, būtent atsakingam už šių sąlygų tikrinimą.
- *Tobulinant komisijos veiklą pravesti trumpą instruktažą supažindinant, su socialinio darbo pagrindais.* Analizuojant respondentų pateiktus vertinimus ir pasisakymus, pastebėta, kad dauguma asmenų pabrėžia daugumos komisijos narių aktyvumo stoką. Pagrindinis veiksnys įtakojantis, kai kurių komisijos narių pasyvumą – tai žinių trūkumas socialinio darbo srityje. Todėl norint, kad komisijos nariai aktyviau įsitrauktų į gyvenimo ir būties sąlygų tikrinimus, būtų reikalingas trumpas instruktažas, kurio metų pateikiami pagrindai dirbant socialinio darbo srityje.
- *Siekiant paskatinti komisijos narių aktyvumą vykdant prisiimtas funkcijas, iš sutaupytų lėšų, skirtu piniginei socialinei paramai, galėtų būti mokamas atitinkamas atlygis už atliekamą veiklą.* Kitas veiksnys galinti paskatinti komisijos narių aktyvumą – tai atitinkamas atlygis už efektyviai atliekamą veiklą.

IŠVADOS

- Lietuvos socialinės apsaugos sistema susideda iš dvejų pagrindinių dalių: socialinio draudimo ir socialinės paramos. Socialinės paramos teikimas pagrįstas visuomenės poreikių tenkinimu. Pagrindinė socialinės paramos esmė - padėti tenkinti būtiniausius poreikius tiems žmonėms, kurių gaunamos pajamos – nepakankamos, o gebėjimas pasirūpinti savimi dėl objektyvių priežasčių yra ribotos .
- 2012 m. sausio 1d. pradėtas įgyvendinti pilotinis projektas, kuriame pasiryžo dalyvauti penkios savivaldybės. Šio projekto esmė – suteikiant savivaldybėms pačioms administruoti piniginės socialinės paramos teikimą, skatinti asmenų įsidarbinimą bei mažinti piktnaudžiavimą parama. 2011 priimtas naujos redakcijos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas, kuriame numatyta nauja piniginės socialinės paramos teikimo tvarka. Likusios 55 savivaldybės piniginę socialinę paramą teikia pagal valstybės perduotą funkciją.
- Akmenės rajono savivaldybė viena iš projekte dalyvaujančių savivaldybių, teikianti piniginę socialinę paramą kaip savarankiškąją funkciją. Savivaldybės taryba priėmė piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą, kuriame numato paramos teikimo ir mokėjimo tvarkas.
- Akmenės rajono savivaldybė, nusprendusi dalyvauti pilotiniame projekte, įgijo teisę sutaupytas lėšas skirtas, piniginei socialinei paramai, panaudoti kitoms savo savivaldybės veiklos sritims. Per metus savivaldybė sutaupė 7 mln., kuriuos panaudojo vaikų žaidimo aikštelėms įrengti, šaligatvių atnaujinimui, apšvietimui ir kt.
- Akmenės rajono savivaldybės taryba numatė, kad už socialinės paramos teikimo komisijų sudarymą bus atsakingi seniūnijų seniūnai. Rajone sudarytos šešios seniūnijų socialinės paramos teikimo komisijos, kurios atsakingos už paramos gavėjų gyvenimo ir buities sąlygų tikrinimus.
- Tyrimo metu išsiaiškinta, kad socialinės paramos teikimo komisijų nariai nėra visai kompetentingi asmenys galintys tinkamai atlikti komisijos priskirtas funkcijas. Jiems trūksta socialinio darbo srities žinių.
- Pagrindinis socialinės paramos teikimo komisijų organizavimo trūkumas – tai komisijos narių laiko stoka dėl nuolatinio darbo. Dauguma komisijos narių yra dirbantys asmenys, todėl sunku suderinti nuolatinį darbą su prisiimtomis pareigomis.

- Pagrindiniai, asmenys atsakingi už asmenų gyvenimo ir buities sąlygų tikrinimą – socialiniai darbuotojai. Tyrimo metu išsiaiškinta, kad jiems yra užkraunamas per didelis krūvis, todėl tai įtakoja ne visai efektyvią komisijos veiklą.

REKOMENDACIJOS

Savivaldybei:

- Bendrai gyvenančių asmenų pajamų diferencijavimas turėtų būti taikomas ne visiems asmenims. Kadangi taikant pajamų diferencijavimą nukenčia daugiavaikės šeimos – tai turėtų būti atsižvelgiama į šeimos sudėtį ir tam tikras objektyvias priežastis.
- Akmenės rajono savivaldybė turėtų numatyti kriterijus komisijos narių atrankai, kuriais galėtų remtis rajono seniūnijos sudarant efektyviai dirbančią komisiją.
- Iš sutaupytų lėšų, skirtų piniginei socialinei paramai teikti, įsteigti etatą asmeniui, kuris bus atsakingas būtent už paramos gavėjų gyvenimo ir buities sąlygų tikrinimą, taip bus pasiekti didesni rezultatai, tikslingos paramos skyrimo srityje.
- Siekiant paskatinti komisijos narių aktyvumą vykdant prisiimtas funkcijas, iš sutaupytų lėšų, skirtų piniginei socialinei paramai, galėtų būti mokamas atitinkamas atlygis už atliekamą veiklą.
- Akmenės rajono savivaldybė, siekdama užtikrinti bandomojo projekto įgyvendinimo skaidrumą, turėtų informuoti visuomenę, kiek buvo sutaupyta lėšų ir kur jos buvo panaudotos. Ši informacija turėtų būti viešai prieinama kiekvienam asmeniui.

Seniūnijoms:

- Siekiant, sumažinti krūvį socialinės paramos teikimo komisijoms, turėtų būti aktyvinamas bendruomenės narių dalyvavimas, tikrinant asmenų gyvenimo ir buities sąlygas.
- Siekiant, kad socialinės paramos teikimo komisijos vykdoma veikla būtų kuo efektyvesnė, turėtų komisijos nariai būti supažindinti su socialinio darbo veiklos pagrindais. Pravestas trumpas instruktažas.

LITERATŪRA

1. Akmenės rajono savivaldybės 2010-2015 metų strateginis plėtros planas. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-02-17]. Prieiga per internetą: <http://www.akmene.lt/get.php?f.8504>.
2. *Akmenės rajono savivaldybės 2012 m. veiklos ataskaita*. (2013). Utena: UAB Utenos indra.
3. 2011 m. gruodžio 28 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-276 „Dėl piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo patvirtinimo“.
4. 2012 m. kovo 28 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-87 „Dėl piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo dalinio pakeitimo ir papildymo“.
5. 2012 m. balandžio 25 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-107 „Dėl piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo“.
6. 2012 m. gegužės 24 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-129 „Dėl piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo“.
7. 2012 m. birželio 28 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-143 „Dėl Akmenės rajono savivaldybės gyventojų teikimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos aprašo patvirtinimo“.
8. 2012 m. rugsėjo 27 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-198 „Dėl piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo“.
9. 2012 m. gruodžio 27 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-279 „Dėl Akmenės rajono savivaldybės gyventojų teikimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos aprašo pakeitimo“.
10. 2012 m. gruodžio 27 d. Akmenės rajono savivaldybės tarybos sprendimas Nr. T-278 „Dėl piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo papildymo“.
11. Bernotas, D., Guogis, A. (2003), Socialinės politikos modeliai: dekomodifikacijos ir savarankiškai dirbančiųjų problemos. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
12. Bitinas, A., Tartilas, A., Litvaitienė J. (2011). *Socialinės apsaugos teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
13. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.

14. Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-02-21]. Prieiga per internetą: <http://www.amazon.co.uk/Research-Methods-Education-6th-Edition/dp/0415368782>.
15. Cullen F. T., Wright J. P., Chamlin M. B. (1999). *Social support and social reform: a progressive crime control agenda*. Crime delinquency,45, 188-207.
16. Dromantienė, L. (2008). *Socialinės Europos kūrimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
17. Guogis, A. (2000). *Socialinės politikos modeliai*. Vilnius: Eugrimas.
18. Guogis, A. (2007-07-17). *Dėl Lietuvos socialinės apsaugos sampratos.* [interaktyvus] [žiūrėta 2012-12-26]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-07-17-arvydas-guogis-del-lietuvos-socialines-apsaugos-sampratos/4433>.
19. Heard D. H., Lake B. (1986). *The attachment dynamic in adult life*. British Journal of Psychiatry, 149, 430-438.
20. Holzmann, R, Jorgensen, S. (2001). *Social Risk Management: A New Conceptual Framework for Social Protection, and Beyond.* Journal of International Tax and Public Finance 8 (4) [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-02-04].
21. Išoraitė, M. (2007). *Socialinių paslaugų administravimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
22. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai.* Kaunas: JUDEX leidykla.
23. *Knyga 2000 – 2004 Seimo nariams ir rinkėjams* (2000). Vilnius: Biznio mašinų kompanija.
24. Lazutka, R., Žalimienė, L., Skučienė, D., Tamošiūnė-Ivaškaitė V., Šumskaitė, L. (2008). *Socialinė parama Lietuvoje: remiamųjų padėtis ir paramos rezultatai*. Vilnius: Lodvila.
25. Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas // Valstybės žinios. 2011-12-20, Nr. 155-7353.
26. Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas // Valstybės žinios. 2006-11-30, Nr. 130-4889.
27. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklapis. [interaktyvus] [žiūrėta 2013-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/index.php?-759845644>.
28. Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas // Valstybės žinios. 2006-02-11, Nr. 17-589.
29. Lietuvos Statistikos departamento tinklalapis. [interaktyvus] [žiūrėta 2012-12-27]. Prieiga per internetą: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>.
30. Lietuvos Respublikos Teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas // Valstybės žinios. 1994-07-19, Nr. 60-1183.
31. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas // Valstybės žinios. 1994-07-07, Nr. 55-1049.
32. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Socialinės paramos koncepcijos“ // Valstybės žinios. 1994 05 13, Nr. 36, 653.

33. Pieters, D. (1998). *Įvadas į pagrindinius socialinės apsaugos principus*. Vilnius: Eugrimas.
34. *Social justice, social protection and social security*. (2011). [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-12-28]. Prieiga per internetą: <http://www.issa.int/News-Events/News2/Social-justice-social-protection-and-social-security>.
35. *Socialinės apsaugos terminų žodynas* (2000). [interaktyvus] [žiūrėta 2012-12-04]. Prieiga per internetą: < http://sec.lt/pages/zodynas/1.htm>.
36. Socialinis pranešimas (2011-2012). Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.
37. Spicker, Paul. (2008). *Social policy: themes and approaches* [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-01-07]. Prieiga per internetą: <http://www2.rgu.ac.uk/publicpolicy/introduction/index.htm?CFID=63170625&CFTOKEN=80166905&jsessionid=503077d0a081312837ca365a213617432f3eTR>.
38. Tartilas, J. (2005). *Socialinės saugos pagrindai*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras.
39. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija.* Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
40. Vaux A. (1988). *Social support: theory, research, and intervention*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-01-16] Prieiga per internetą: < http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=28641275>.

PRIEDAI

1 priedas

Bendri duomenys apie informantą:

Tyrimo laikas: *2013 m. gegužės 7-8 d.*

Pareigos: *Akmenės rajono savivaldybės socialinės paramos skyriaus vedėja.*

Interviu klausimai

I Bendrųjų projekto rezultatų vertinimas

1. Atsižvelgiant į vienerių metų rezultatus, kaip įvertintumėte ar buvo pasiekti užsibrėžti tikslai piniginės socialinės paramos teikime, (ar buvo sutaupyta lėšų, skirtų piniginei socialinei paramai, ar pastebimas pašalpų gavėjų skaičiaus kitimas) prieš savivaldybės dalyvavimą projekte?

Kai savivaldybė priėmė sprendimą prisiimti piniginės socialinės paramos teikimą, kaip savarankiškąją savivaldybės funkciją rajono meras sudarė darbo grupę, kurį sekė paramos teikimą. Darbo grupė numatė, kad savivaldybė teikdama piniginę socialinę paramą kaip savarankiškąją funkciją pirmais metais turėtų pasiekti 10% piniginės socialinės paramos gavėjų sumažėjimo, antrais – 20%, trečiais 25% - 30%. Tačiau pirmaisiais metais sekėsi kur kas geriau nei tikėtasi. Socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimo tempas pirmaisiais metais buvo labai spartus, todėl antrais ir trečiais metais tikėtis didelio mažėjimo tempo negalima, bet manome, kad užsibrėžtas tikslas bus pasiektas.

2. Kaip manote kokia priemonė (pvz.: socialinės paramos neteikimas, klaidingų duomenų pateikimo atveju, paramos gavėjų gyvenimo sąlygų tikrinimas ir kt.) turėjo didžiausią įtaką piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimui?

Aišku vienos priemonės absoliučiai išskirti negalėtume, tą mažėjimą įtakojo daug veiksnių. Taip pat negalima atmesti ir emigracijos, kurios pasekoje sumažėjo gyventojų, tarp kurių nemažai buvo ir paramos gavėjų. Vienas iš pagrindinių tikslų, kurio mes siekiame socialinio teisingumo, kad teikiama parama pasiektų tą asmenį kuriam ji priklauso. Todėl siekiant šio tikslo vieną iš pagrindinių priemonių padedančių pasiekti ši tikslą – tai seniūnijų sudarytos socialinės paramos teikimo komisijos. Kadangi į jų sudėtį įeina žmonės gyvenantis seniūnijoje, todėl jie geriausiai žino, kuriems asmenims tikrai reikalinga parama ir teisėtai priklauso.

3. Kokios pagrindinės priemonės (pvz.: Socialinės paramos dydžio diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims) leido sutaupyti lėšas skirtas piniginei socialinei paramai?

Savivaldybė teikdama piniginę socialinę paramą ne siekė sutaupyti lėšų. Gautų iš valstybės biudžeto tikslinių dotacijų nepanaudojimą įtakojo tai, kad siekiame tikslingo paramos paskyrimo, kaip minėjau kad parama pasiektų tą asmenį, kuriam ji reikalinga ir teisėtai priklauso. Kadangi buvo imtasi įvairių priemonių siekiant socialinio teisingumo, tai jų įgyvendinimas ir prisidėjo, kad skiriama parama pasiektų būtent tą asmenį, kuriam jį priklauso. Todėl buvo išvengta netikslingo piniginės socialinės paramos paskyrimo, kurio pasakoje liko nepanaudotų lėšų.

4. Kokius pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumus ir trūkumus pastebėjote pradėjus savivaldybei dalyvauti pilotiniame projekte?

Kadangi mes vykdome kaip eksperimentą mes teikiame kaip mums atrodo geriausia. Dabar laukiame pačio įstatymo pakeitimo. Kai kurias nuostatas prisiėmėm tos savivaldybės, kurios dalyvaujame projekte, tačiau manau einame teisinga linkme, nes tos pačios nuostatos numatytos ir įstatymo pakeitime. Bet pastoviai nenuleidžiam akių pastoviai galvojam, analizuojame kiekvieną atvejį, kad tas piniginės socialinės paramos teikimas būtų kuo efektyvesnis todėl nuo dalyvavimo projekte jau tvarkos aprašą pildėme net 5-6 kartus.

5. Kokių būtų pasiūlymų, kaip reikėtų patobulinti pasikeitusį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą, atsižvelgiant į vienerių metų rezultatus. Ką reikėtų keisti ir ką koreguoti?

Kadangi mus suteikta daugiau laisvės piniginės socialinės paramos teikime, tai mes dabar ruošiamės teikti pasiūlymą tarybai dėl ilgalaikių betarpių pašalpos gavėjų pašalpos mokėjimo mažinimo. Darbo grupė rinkosi po šių metų pirmo ketvirčio aptarti rezultatus ir subrendo mintis, kad reikėtų šeimoms, kuriose auga trys ir daugiau vaikų, to mažinimo netaikyti, nes tas mažinimas vyksta sparčiu tempu. Todėl jaučiama, kad tai gali būti naujojo piniginės socialinės paramos teikimo spraga dėl, kurios gali nukentėti vaikai. Taip pat paramos mažinimo netaikyti asmenims turintiems negalią (55% nedarbingumo lygis), nes jiems susirasti darbo vietą taip pat nėra lengvą.

II Asmenų skatinimas likti aktyviais darbo rinkos dalyviais

6. Ką manote apie įstatymo nuostata, kurioje numatyta palaipsniui proporcingai mažinti socialinę pašalpą darbingo amžiaus, bet nedirbantiems asmenims?

Manau tai bus viena iš priežasčių skatinti žmones ieškotis darbo, mąstyti apie ateitį kaip išgyventi ne tik iš savivaldybės mokamų pašalpų, bet ir paties imtis atitinkamų veiksmų. Aišku

atsiras ir tokių žmonių, kurie gal būt nemąstys kaip išgyventi, mažinant socialinę pašalpą. Tačiau savivaldybė nepalieka ir nepaliks skurstančio asmens, kai matysime šios problemos atsiradimo tendencijas imsimės priemonių.

7. Ar pašalpos mažinimas negali duoti neigiamų rezultatų t.y. tapti veiksniu įtakojančiu skurdo didėjimą?

Be abejo ši to atmesti negalima. Aišku jei valstybė turėti dvigubai daugiau lėšų ir galėtų jų skirti piniginės socialinės paramos teikimui tai visi nepasiturintys asmenys ir šeimos gyventų dvigubai geriau. Tačiau jeigu asmeniui valstybė suteiks visas galimybes gyventi tik iš pašalpos ir visa teikiama parama bus veltui tai diskriminuosime ir tuos asmenis, kurie stengiasi ir dirba už minimalų atlyginimą.

8. Ar pasitvirtino nuostata, numatanti papildomą socialinės pašalpos skyrimą įsidarbinimo atveju?

Taip davė teigiamų rezultatų, gal būt ne visai tokių tikėjomės, bet kai kurie asmenys šia nuostata pasinaudojo.

III Socialinis teisingumas ir veiksmingumas.

1. Ką manote apie nuostatą, numatančią, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikia pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Kadangi savivaldybė įgyvendina savarankiškąją funkciją, tai esame numatę savo tvarkos apraše, kad asmuo nutraukęs registraciją darbo biržoje ar ji buvo nutraukta tai tris mėnesius neskiriama socialinė pašalpa. Kad neliktų nė vienas alkanas ir tik užsiregistravęs darbo biržoje turi teisę gauti socialinę pašalpą. Tai mes atsižvelgdami į tai taip pat palikome šia nuostata, kad asmeniui dabar reikalinga parama būtų skiriama iš karto, o ne už šešių mėnesių.

2. Kaip vertinate įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo – 100%, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80%, antram ir trečiam šeimos nariui 70%).

Manau, kad ši nuostata jau yra subrendusi, nes daugelį metų buvo skaičiuojama parama atskirai kiekvienam šeimos asmeniui. Po ilgų svarstymų, vertinimų ir diskusijų, mūsų praktikų ir asmenų ruošiančių šį projekte patirtis leido įvertinti, kad keliems asmenims gyvenantiems kartu yra šiek tiek lengviau išgyventi nei vienam asmeniui, todėl vis dėl to ministerijos pateiktame projekte buvo numatyta paramos diferencijavimo nuostata.

3. Kaip vertinate nuostatą numatančią socialinės pašalpos mažinimą 50 proc. tėvams, kurių vaikai apgyvendinti kūdikių namuose, vaikų globos namuose, pas globėja ir kt. dėl vaikų nepriežiūros?

Mes pamanėme, jeigu vaikai gyvena savivaldybės vaikų globos namuose, savivaldybė išlaiko tuos vaikų globos namus, tai ta dalis kuri nėra išmokama tėvams, būtų skirta tų vaikų išlaikymui vaikų globos namuose. Tai tarsi būtų kažkokia dalis, kuria tėvai prisideda prie vaikų išlaikymo. Mes skiriant pašalpą bandome orientuoti tėvus, tiems kurių vaikai globos namuose, kad reikia dalintis su savo vaiku. Vadinasi pašalpą paskiriame, pusė jos atitenka tėvams kita dalis vaikams. Jeigu negali, nesugebi, nenori rūpinti savo vaikais, tai gyvenk kukliau ir skurdžiau.

IV Socialinės paramos teikimo komisijos darbas ir jo tobulinimas

1. Kaip vertintumėte seniūnijų komisijų veiklą ?

Vertinčiau teigiama, nes niekas geriau nežino už šias komisijas kam labiausiai yra reikalinga parama. Nes jos nariai tai bendruomenės nariai, pedagogai socialiniai darbuotojai, kurie susiduria ir bendrauja su tomis šeimomis. Manau, kad šių komisijų sudarymas tikrai pasitvirtino, jos tinkamai įgyvendina pavestas užduotis. Kadangi jau prasidėjo antrieji projekto metai ir mums iki šiol neteko nuvykti į teismą tai manau, kad komisijos gerai atlieka savo užduotis. Bendradarbiaujant tarpusavyje mes aptariame kiekvieną atvejį, jį išsamiai išanalizuojame.

2. Kokie pasitaiko komisijos veiklos trūkumai?

Kadangi darbas yra didelis, sudėtingas ir daug reikalaujantis laiko tai gal būt ne visiems komisijos nariams užtenka laiko dalyvauti patikrinimuose. Dažniausiai asmenų gyvenimo sąlygas tikrina ir buities gyvenimo aktus surašo mūsų socialiniai darbuotojai, bet visuomet mes kviečiame noriai dalyvauti ir socialinės paramos teikimo komisijų narius. Kad nebūtų vienašalių vertinimų siekiame, kad patikrinimuose dalyvauti bent keletas komisijos narių, kurie nėra socialiniai darbuotojai.

3. Kokią įtaką turi komisijos pateiktos rekomendacijos?

Komisijos pateiktos rekomendacijos yra galutinis sprendimas man tik belieka patvirtinti, nes komisijos įvertinusios asmenų gyvenimo sąlygas žino geriausiai, kam ji tikrai reikalinga.

4. Ar visada atsižvelgiate į komisijos teikiamas rekomendacijas?

Visada 100% atsižvelgiame į komisijų pateiktas rekomendacijas. Yra numatyta savivaldybės tarybos nuostata, kad jei socialinės paramos teikimo komisija numatė skirti ar neskirti paramą, tai socialinės paramos skyriaus vedėjai belieka patvirtinti.

5. Kaip reikėtų tobulinti komisijos veiklą? Kokių darbo reglamentavimo, organizavimo tobulinimo priemonių reikėtų?

Kaip jau minėjau, pagrindinis trūkumas yra tai komisijos narių laiko stoka. Visi komisijos nariai dirba visuomeniniais pagrindais. Tačiau nėra tokios galimybės, kad komisijos nariams būtų atlyginta už šią veiklą, tačiau kitu aspektu žiūrint komisijos veikla paremta visuomeniniais pagrindais. Todėl reikėtų imtis kažkokių priemonių, galbūt atrenkant komisijos narius rikėtų atsižvelgti į jų pirmaeiles pareigas ar dalyvauti komisijos veikoje jiems užteks pakankamai laiko tinkamai atlikti savo prisiimtas pareigas.

2 Priedas

Bendri duomenys apie informantą:

Tyrimo laikas: 2013 m. gegužės 7-8 d. .

Pareigos: *Akmenės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos pirmininko pavaduotojas.*

Interviu klausimai

I bendrųjų projekto rezultatų vertinimas

1. Kaip manote kokia priemonė (pvz.: socialinės paramos neteikimas, klaidingų duomenų pateikimo atveju, paramos gavėjų gyvenimo sąlygų tikrinimas ir kt.) turėjo didžiausią įtaką piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimui?

Manau, kad labiausiai piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimą įtakojo būtent komisijų sudarymas, kurių tikslas patikrinti asmenų gaunančių paramą gyvenimo sąlygas. Iki eksperimento paviršutiniškai buvo žiūrimą į tai ar asmenis pateikia nemelagingus duomenis dabar komisijos yra atsakingos, kad skirta parama pasiektų tą asmenį kuriam ji priklauso.

2. Kokios pagrindinės priemonės (pvz.: Socialinės paramos dydžio diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims) leido sutaupyti lėšas skirtas piniginei socialinei paramai?

Manau, kad labiausiai įtakojo pajamų diferencijavimas. Tačiau nuo šių metų pradėtas taikytį pašalpos mažinimas nedirbantiems asmenims manau ši priemonė, taip pat leis sutaupytį atitinkamą kiekį lėšų ir privers asmenis susimąstyti kaip imtis patiems priemonių norint išgyventi.

3. Kokius pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumus ir trūkumus pastebėjote nuo savivaldybės dalyvavimo pilotiniame projekte?

Gal labiau čia įžvelgiau ne trūkumą, o tiesiog pastebėjimas, kad sutaupytų lėšų panaudojimas savivaldybėje, tam tikrose srityse būtų viešai pateiktas. Galėtų būti numatytas tarsi reikalavimas, kuriuo remiantis savivaldybė pateiktų viešai kiek sutaupė ir kur panaudojo.

4. Kokių būtų pasiūlymų, kaip reikėtų patobulinti pasikeitusį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą, atsižvelgiant į vienerių metų rezultatus. Ką reikėtų keisti ir ką koreguoti?

Atsižvelgiant į tuos vienerių metu rezultatus manau savivaldybė eina teisinga linkme, pakeitimai duoda teigiamų rezultatų, o kol kas nematau sričių kurias reikėtų pakoreguoti.

II Asmenų skatinimas likti aktyviais darbo rinkos dalyviais

1. Ką manote apie įstatymo nuostata, kurioje numatyta palaipsniui proporcingai mažinti socialinę pašalpą darbingo amžiaus, bet nedirbantiems asmenims?

Vertinu labai teigiamai, nes ši nuostata verčia asmenis susimąstyti ir imtis priemonių patiems, o ne priprasti gyventi iš pašalpų.

2. Bet ar pašalpos mažinimas negali duoti neigiamų rezultatų t.y. tapti veiksniu įtakojančiu skurdo didėjimą?

Be abejo gali. Valstybė viena ranka duoda, o kita skatina asmenį būti pačiu už save atsakingu. Šią situaciją labai gerai atspindi patarlė: duoti žmogui meškerę, o ne žuvį, kad jis galėtų pats ją susigauti. Tai šiuo atveju pašalpos mažinimas yra tarsi paskatinimas žmogui, kuris priverstų susimąstyti, kad viena dieną jis iš valstybės gali nebegauti jokios paramos.

3. Ar pasitvirtino nuostata, numatanti papildomą socialinės pašalpos skyrimą įsidarbinimo atveju? (Ar pastebėtas asmenų įsidarbinimo skaičiaus didėjimas)

Asmeniškai man neteko susidurti su tuo ir tiesiog negaliu atsakyti, nes kol kas tokių duomenų apie įsidarbinimą negavau.

III Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (2011) nuostatos

1. Ką manote apie nuostatą, numatančią, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikia pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Vertinu teigiamai, nes tai galimybė žmogui padėti čia ir dabar. Jam suteikiama parama tada kada jos labiausiai jam reikia o ne už pusės metų.

2. Kaip vertinate įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo – 100%, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80%, antram ir trečiam šeimos nariui 70%)?

Labai teigiamai vertinu šią nuostatą. Nemanau, kad šeimų pajamos nuo to labai nukentės. Juk svarbiausias paramos tikslas, kad parama turi padėti išgyventi, o ne užtikrinti ilgalaikių pajamų.

3. Kaip vertinate nuostatą numatančią socialinės pašalpos mažinimą 50 proc. tėvams, kurių vaikai apgyvendinti kūdikių namuose, vaikų globos namuose, pas globėja ir kt. dėl vaikų nepriežiūros?

Kadangi dauguma tėvų, kurie nesirūpina savo vaikais sunkus juos paveikti per moralinius veiksnius, tai imamasi įvairiausių priemonių padėsiančių bent kažkiek priversti tėvus susimąstyti ir imtis atsakomybės savo vaikų atžvilgiu.

IV Socialinė paramos teikimo komisijos darbas ir jo tobulinimas

1. Ar komisija sulaukia didelio pasipriešinimo iš asmenų, kurių gyvenimo ir sąlygos tikrinamos?

Susiduriame su įvairių žmonių kategorijomis. Kai kurie asmenys paramą gauna keletą metų ir komisijai patikrinus, įvertinus sąlygas, parama nutraukiama tai iš jų sulaukiama labai didelio pasipriešinimo. Dažniausiai sulaukiame pasipriešinimo iš asocialių šeimų.

2. Ar dažnai pasitaiko atvejų, kai asmuo nesutinka priimti komisijos ir leisti įvertinti gyvenimo sąlygas? Ar yra buvę atvejų, kad tektų pasitelkti policijos pagalbą?

Taip pasitaiko ir gana dažnai. Esant iškilusiam konfliktui yra galimybė pasitelkti policijos pagalbą. Būtent mes į savo komisijos sudėtį įtraukėme policijos pareigūną, kad būtent konflikto atvejų galėtume pasitelkt pagalbą.

3. Ar sulaukiate bendruomenės narių aktyvumo, ar gaunate pranešimų apie tai, kad asmuo gaunantis piniginę paramą pateikė neteisingą informaciją?

Taip sulaukiame, ateina ir praneša, kad būtent tas žmogus gauną pašalpą, bet jis ten gyvena su sugyventiniu (-e), gauna nelegalias pajamas ir kt.

4. Kokios pagrindinės sąlygos, priežastys įtakoja komisijos teigiamą ar neigiamą paramos rekomendaciją?

Visų pirma tikriname ar žmogus gyvena ten kur jis nurodę paramos prašyme, taip pat didelį dėmesį teikiame tam ar asmuo atlieka visuomenei naudingą veiklą. Taip pat atsižvelgiame į tai ar asmuo sugeba tinkamai panaudoti skirtą paramą. Todėl siekiant, kad parama būtų tinkamai panaudota mes pašalpą daliname: puse pašalpos skiriame maisto talonais kitą pusę pinigais, kad asmuo galėtų susimokėti mokesčius.

5. Kokią įtaką turi komisijų pateiktos rekomendacijos piniginės socialinės paramos skyrimui?

Na mūsų teikiamos rekomendacijos patariamojo pobūdžio.

6. Ar visada savivaldybė atsižvelgia į komisijos pateiktas rekomendacijas?

Dažniausiai atsižvelgia. Pasitaiko dažniausiai, kad mes teikiame rekomendacijas neteikti paramos, tačiau savivaldybė atranda tam tikrų veiksnių ir skiria paramą.

7. Kokių trūkumų įžvelgiate komisijos veikloje?

Trūkumų nepastebėjau, tačiau manau, kad komisijų sudarymo principas labai gerai apgalvotas. Kadangi į jos sudėti įeina visos seniūnijos kaimų žmonės, todėl yra bent vienas žmogus, kuris labai gerai žino to asmens, kurį tikriname, gyvenimo sąlygas ir gyvenimo pobūdi.

8. Kaip reikėtų tobulinti komisijos veiklą? Kokių darbo reglamentavimo, organizavimo tobulinimo priemonių reikėtų?

Tiesiog gal reikėtų supaprastinti pačią dokumentų pateikimo sistemą. Kadangi dabar viskas yra paremta informacinėmis technologijomis, tai reikėtų sudaryti sąlygas, kad asmeniui nereikėtų vaikščioti po kitas institucijas tuo tikslu, kad gauti kažkokią tai pažymą reikalingą paramai gauti.

3 priedas

Bendri duomenys apie informantą:

Tyrimo laikas: *2013 m. gegužės 7-8 d.*

Pareigos: *Naujosios Akmenės kaimiškosios seniūnijos socialinio darbo organizatorė.*

Interviu klausimai

I bendrųjų projekto rezultatų vertinimas

1. Kaip manote kokia priemonė (pvz.: socialinės paramos neteikimas, klaidingų duomenų pateikimo atveju, paramos gavėjų gyvenimo sąlygų tikrinimas ir kt.) turėjo didžiausią įtaką piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimui?

Manau, kad didelę reikšmę turėjo socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas. Kadangi komisijos veikla tikrinti asmenų gyvenimo sąlygas, tikrinti pateiktų duomenų tikslumą. Tai manau labiausiai įtakojo tų gyvenimo sąlygų tikrinimas.

2. Kokios pagrindinės priemonės (pvz.: Socialinės paramos dydžio diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims, socialinės pašalpos mažinimas) leido sutaupyti lėšas skirtas piniginei socialinei paramai?

Pagrindinis veiksnys įtakojąs pajamų sutaupymą – tai būtent tų sąlygų tikrinimas, nes buvo nemažai atvejų kai asmenys pateikė neteisingus duomenis, todėl patikrinus buvo paramos mokėjimas jiems nutrauktas. Kita nemažiau reikšmingesnė priemonė tai pajamų diferencijavimas, kurį taikant taip pat buvo sutaupyta nemažai pajamų.

3. Kokius pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumus ir trūkumus pastebėjote pradėjus savivaldybei dalyvauti pilotiniame projekte?

Na pastebėjome ir apsvarstėme, kad taikant naujoves gal būt kai kuriuos asmenis nuskriaudėme per skaudžiai. Kadangi mūsų tikslas buvo kuo daugiau sutaupyti, todėl gal būt ne visose situacijose įvertinome, kad gal būt tam žmogui reikia mažiau griežtesnių priemonių taikyti. asmeniui nebereikia laukti pusės metų, užsiregistravus darbo biržoje, jis turi galimybę gauti paramą iš karto.

4. Kokių būtų pasiūlymų, kaip reikėtų patobulinti pasikeitusį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą, atsižvelgiant į vienerių metų rezultatus. Ką reikėtų keisti ir ką koreguoti?

Tarkim asmuo nepranešė, kad turi sugyventinį (ę), jis gaudavo vienas pats paramą iš savivaldybės, tai išsiaiškinus šį faktą mūsų komisija priimdavo sprendimą nutraukti paramą. Šiemet tie patys du asmenys sugrįžta ir prašo paramos jau dviems asmenims ir galų gale visas sutaupymas nueina veltui, nes parama dabar mokama dviems asmenims. Čia reikėtų kažką keisti, bet kokių konkrečių priemonių reikėtų imtis sunku pasakyti.

II Asmenų skatinimas likti aktyviais darbo rinkos dalyviais

1. Ką manote apie įstatymo nuostata, kurioje numatyta palaipsniui proporcingai mažinti socialinę pašalpą darbingo amžiaus, bet nedirbantiems asmenims?

Vertinu labai teigiamai, tai vienas iš paskatinimo būdų ieškotis darbo. Asmenys gaunantis piniginę socialinę paramą pasiskaičiuoja, kad pvz.: asmuo x gaunantis 1500 lt. pašalpos gyvenantis su kitu asmeniu y ir abu išgėrinėja, jie tokių pajamų niekur neuždirbs. Tai kam dirbti jei yra pajamos, kurias galima gauti veltui.

2. Ar pašalpos mažinimas negali duoti neigiamų rezultatų t.y. tapti veiksniu įtakojančiu skurdo didėjimą?

Mano nuomone negali yra tokių asmenų, kurie labai skurdžiai gyvena tačiau ieško įvairiausių priemonių kai išgyventi ne tik gaunant pašalpą. Tačiau yra ir tokia grupė žmonių, kurie tik reikalauja paramos, o prisidėti prie savo išlaikymo jie nenori.

3. Ar pasitvirtino nuostata, numatanti papildomą socialinės pašalpos skyrimą įsidarbinimo atveju? (Ar pastebėtas asmenų įsidarbinimo skaičiaus didėjimas)

Manau, kad mažai asmenų pasinaudoja šia nuostata. Kol kas savo seniūnijoje nesusidūriau nė su vienu asmeniu pasinaudojusiu šia galimybę.

III Socialinis teisingumas ir veiksmingumas.

1. Ką manote apie nuostatą, numatančią, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikia pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Vertinu teigiamai. Tačiau gal būt darbo birža kartais per skaudžiai nubaudžia asmenis. Kai kurie asmenys yra iš kaimo ir gal būt sumaišė dienas vietoj pirmadienio nuvyko į darbo biržą antradienį, tai jis jau būna išbrauktas. Tai automatiškai jis netenka tos teisės gauti paramą, pagal naująją tvarką 3 mėn. jis negauna paramos.

2. Kaip vertinate įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo – 100%, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80%, antram ir trečiam šeimos nariui 70%).

Iš tikrųjų manau šią nuostatą reikėtų taikyti ne visiems asmenims. Reikėtų atsižvelgti ir į gyvenimo sąlygas, į šeimos sudėtį. Būna išskirtinų situacijų, kur ta parama labai reikalinga,

o tas pajamų diferencijavimas gali duoti dar daugiau neigiamų veiksnių.Pavyzdžiui asmenys deklaruos skirtingas gyvenamąsias vietas.

3. Kaip vertinate nuostatą numatančią socialinės pašalpos mažinimą 50 proc. tėvams, kurių vaikai apgyvendinti kūdikių namuose, vaikų globos namuose, pas globėja ir kt. dėl vaikų nepriežiūros?

Manau tai viena iš priemonių skatinančių tėvų atsakomybę vaikų atžvilgiu. Kai tėvai pajunta, kad pinigėlių mažėja, o tą įtakoja jų nesirūpinimas vaikais, tai jie tada susidomi vaikais.

IV Socialinės paramos teikimo komisijos darbas ir jo tobulinimas

1. Ar komisija sulaukia didelio pasipriešinimo iš asmenų, kurių gyvenimo sąlygos tikrinamos?

Taip sulaukiame ir gana didelio. Kadangi aš jau dauguma asmenų pažįstų tai man yra šiek tiek lengviau. Tačiau kai rašau būties aktą ir žymių, kad siūlome paramą nutraukti tada jau tenka visko išgirsti.

2. Ar dažnai pasitaiko atvejų, kai asmuo nesutinka priimti komisijos ir leisti įvertinti gyvenimo sąlygas? Ar yra buvę atvejų, kad tektų pasitelkti policijos pagalbą?

Na būna tokių atvejų, kad nesutinka įsileisti. Yra galimybė, kad galime pasitelkti policijos pagalba yra buvę atvejų kai ja ir pasinaudojome. Tačiau čia vėl yra trūkumų. Nes Naujosios Akmenės įgaliotinis yra atsakingas už visas seniūnijas tai tarkim jis išvykęs į Kruopių seniūniją, o man reikia jo pagalbos Kivylių kaime. Tai galiu pasakyti, kad teoriškai galime pasinaudoti policijos pagalba, bet praktiškai tai nelabai įgyvendinama.

3. Ar sulaukiate bendruomenės narių aktyvumo, ar gaunate pranešimų apie tai, kad asmuo gaunantis piniginę paramą pateikė neteisingą informaciją?

Sulaukiame, bet nelabai aktyviai. Ypač kaimynai žino tarkim, kad moteris turi sugyventinį, jis dirba ir nemažai uždirba. Taip pat žinome, kad ta moteris išvyksta anksti ryte ir grįžta po pietų, manome, kad ji taip pat dirba. Tačiau kaimynai paliudyti nesutinka. Pasikvietus tuos asmenims į komisijos posėdį mes pranešame, kad numanome kad jie kartu gyvena ir dirba nelegaliai. Tačiau sulaukiame pasipriešinimo ir įrodymų įrodančių, kad jie kartu gyvena ir dirba. Kadangi kaimynai nesutinka mums padėti, kol kas neturime jokių priemonių kaip surinkti įrodymus.

4. Kokios pagrindinės sąlygos, priežastys įtakoja komisijos teigiamą ar neigiamą paramos rekomendaciją?

Atvykusi į namus aš fiksuoju, ar pateikti duomenys, kaip nurodyta prašyme atitinka realybę. Matau ar yra asmuo vienas gyvenantis ar ne, Taip pat apkalusiu kaimynus, ar jie pastebi gal kas kartu gyvena, gal tas asmuo kur dirba ir kt.

5. Kokią įtaką turi komisijų pateiktos rekomendacijos piniginės socialinės paramos skyrimui?

Didelę, nes apie asmenys, kurie gyvena Naujosios Akmenės kaimiškojoje seniūnijoje, mes žinome geriausiai, kaip jie gyvena ir su kuo jie gyvena.

6. Ar visada savivaldybė atsižvelgia į komisijos pateiktas rekomendacijas?

Visada, nėra kol kas buvę atvejo, kad neatsižvelgtų.

7. Kokių trūkumų įžvelgiate komisijos veikloje?

Kadangi komisijos nariai dirba visuomeniniais pagrindais tai jiems trūksta aktyvumo. Kol kas aš viena pildau buities aktus, todėl gan sunkus nes kartu dar dirbu ir su rizikos šeimoms.

8. Kaip reikėtų tobulinti komisijos veiklą? Kokių darbo teisinio reglamentavimo, organizavimo tobulinimo priemonių reikėtų?

Aš siūlyčiau, kad ir bendruomenės galėtų surašinėti tuos buities aktus. Iš tikro tai bendruomenėms yra suteikta tokia teise tik jos iki šiol ja nesinaudoja.

4 priedas

Bendri duomenys apie informantą:

Tyrimo laikas: *2013 m. gegužės 7-8 d.*

Pareigos: *Naujosios Akmenės miesto seniūnijos socialinė darbuotoja, teikianti socialinę priežiūrą socialinės rizikos šeimoms.*

Interviu klausimai

I bendrųjų projekto rezultatų vertinimas

1. Kaip manote kokia priemonė (pvz.: socialinės paramos neteikimas, klaidingų duomenų pateikimo atveju, paramos gavėjų gyvenimo sąlygų tikrinimas ir kt.) turėjo didžiausią įtaką piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimui?

Tai manau pagrindinė priemonė tai komisijų sudarymas, taip pat tie komisijų apsilankymai tikrinant asmenų pateiktus duomenis, kaimynų pranešimai, kai kurie anoniminiai pranešimai.

2. Kokios pagrindinės priemonės (pvz.: Socialinės paramos dydžio diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims, socialinės pašalpos mažinimas) leido sutaupyti lėšas skirtas piniginei socialinei paramai?

Mano nuomone, kad buvo mažiau besikreipiančių asmenų norinčių gauti piniginę socialinę paramą, tai įtakojo jų nesiregistravimas darbo biržoje, nenoras atidirbinėti visuomenei naudingos veiklos, kadangi dėl šių priežasčių jie netenka teisės į paramą. Tačiau manau, kad viena iš priemonių taip pat leidusi sutaupyti tai būtent tų pajamų diferencijavimas.

3. Kokius pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumus ir trūkumus pastebėjote pradėjus savivaldybei dalyvauti pilotiniame projekte?

Trūkumas tas, kad dėl tų tikslų sutaupyti ir paskirti paramą būtent tiems asmenims, kuriems ji priklauso socialinės darbuotojos tiems asmenims tapo priešu. Toms socialinėms darbuotojoms daromas didelis psichologinis spaudimas, tiek iš žmonių, kurių gyvenimo sąlygas reikia tikrinti, tiek iš vadovybės, kuri skatina tikslingą paramos paskyrimą. Tačiau iš kitos pusės tas tikrinimas tarsi priverčia žmogų susimąstyti, kad kreiptis reikia tada kada tikrai reikalinga pagalba.

4. Kokių būtų pasiūlymų, kaip reikėtų patobulinti pasikeitusį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą, atsižvelgiant į vienerių metų rezultatus. Ką reikėtų keisti ir ką koreguoti?

Socialiniams darbuotojams ir taip yra didelis krūvis dirbant su rizikos šeimoms, dokumentacija ir jiems dar yra paskirta papildoma užduotis, tikrinti asmenų gyvenimo sąlygas sudarinėjant buities aktus. Todėl manau, kad būtų tikslinga ir vertinga įsteigti etatą asmeniui, kuris būtų atsakingas tik už asmenų gyvenimo sąlygų tikrinimą ir buities aktų surašymą. Būtų ir socialiniams darbuotojams mažesnis krūvis, ir būtų asmuo, kuris būtų apmokytas ir galėtų labiau įsigilinti į gyvenimo sąlygų tikrinimą. Taip pat galėtų numatyti, kad asmenų sąlygos būtų tikrinamos kelių asmenų dėl tam tikrų saugos sumetimų.

II Asmenų skatinimas likti aktyviais darbo rinkos dalyviais

1. Ką manote apie įstatymo nuostata, kurioje numatyta palaipsniui proporcingai mažinti socialinę pašalpą darbingo amžiaus, bet nedirbantiems asmenims?

Manau, kad tai teisinga jeigu asmuo stovi metus ir daugiau darbo biržoje, ir jis nėra suinteresuotas ieškotis darbo, nes gauna pašalpą tai tarsi paskatinimas pačiam imtis veiksmų.

2. Ar pašalpos mažinimas negali duoti neigiamų rezultatų t.y. tapti veiksniu įtakojančiu skurdo didėjimą?

Manau, kad gali aišku iš anksto teikti negalima laikas parodys. Tačiau manau bus dar ne vienas įstatymo pakeitimas. Gal būt reikėtų tos socialinės pašalpos mažinimo netaikyti šeimoms, kuriose auga trys ir daugiau vaikų, o tik toms šeimoms, kuriose yra tarkim du suaugę asmenys galintys savimi pasirūpinti.

3. Ar pasitvirtino nuostata, numatanti papildomą socialinės pašalpos skyrimą įsidarbinimo atveju? (Ar pastebėtas asmenų įsidarbinimo skaičiaus didėjimas)

Manau motyvuoja asmenis ieškotis darbo, tačiau nevisi asmenys pasinaudoja šia galimybe. Rajone yra didelė bedarbystė ir svarbiausia asmenys yra pripratę būti išlaikomi iš valstybės lėšų, todėl labai sunku juos suinteresuoti ir vėl imtis darbo.

III Socialinis teisingumas ir veiksmingumas.

1. Ką manote apie nuostatą, numatančią, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikia pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Vertinu teigiamai, nes juk asmeniui reikia dabar gyventi ir prasimaitinti, pasirūpinti savo vaikais, o ne už pusės metų.

2. Kaip vertinate įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo – 100%, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80%, antram ir trečiam šeimos nariui 70%).

Labiausiai ši nuostata įtakoja daugiavaikių šeimų pragyvenimo lygį, nes kuo šeimoje asmenų daugiau tuo ir poreikių daugiau, todėl vėl viskas remiasi į pajamas. Kadangi proporcingai skirstomos pajamos, tai vadinasi kažkieno poreikiai šeimoje lieka nepatenkinti arba tik iš dalies patenkinti.

3. Kaip vertinate nuostatą numatančią socialinės pašalpos mažinimą 50 proc. tėvams, kurių vaikai apgyvendinti kūdikių namuose, vaikų globos namuose, pas globėja ir kt. dėl vaikų nepriežiūros?

Teigiamai, nes jei vaikai apgyvendinti vaikų namuose vadinasi ir tos šeimos išlaidos mažesnės. Kadangi skiriama parama įskaitant ir vaikų dalį, tai jei vaikai negyvena su tėvais tai kodėl ji turėtų būti išmokama jiems.

IV Socialinės paramos teikimo komisijos darbas ir jo tobulinimas

1. Ar komisija sulaukia didelio pasipriešinimo iš asmenų, kurių gyvenimo sąlygos tikrinamos?

Pradžioje taip sulaukdavome labai didelio pasipriešinimo. Tačiau kai per žiniasklaida buvo pradėta teikti daugiau informacijos apie įgyvendinamą projektą asmenys gavo daugiau informacijos ir tiesiog susitaikė su nauja tvarka.

2. Ar dažnai pasitaiko atvejų, kai asmuo nesutinka priimti komisijos ir lesti įvertinti gyvenimo sąlygas? Ar yra buvę atvejų, kad tektų pasitelkti policijos pagalbą?

Negaliu teigti, kad dažnai, bet pasitaiko tokių asmenų, kurie nenori įsileisti į namus. Yra buvę atveju. Dažniausiai jau eidama į vieno ar kito asmens namus jau numatome, kad gali būti tam tikrų konfliktų, tai tiesiog iš anksto pasitelkiame įgaliotinio pagalbą.

3. Ar sulaukiate bendruomenės narių aktyvumo, ar gaunate pranešimų apie tai, kad asmuo gaunantis piniginę paramą pateikė neteisingą informaciją?

Taip sulaukiame nemažai pranešimų tiek elektroniniu paštu, tiek skambučių. Stengiamės į pateiktą informaciją reguoti ir tikriname.

4. Kokios pagrindinės sąlygos, priežastys įtakoja komisijos teigiamą ar neigiamą paramos rekomendaciją?

Visų pirmą dažniausiai tikriname asmenis, kurie prašyme nurodo, kad gyvena vieni. Tad visų prima nuvykę stengiamės išsiaiškinti ar jie tikrai gyvena vieni kaip nurodė. Vėliau tiesiog

apklausiam kaimynus ar nepastebi,kad šiuo adresu gyventu daugiau asmenų, jei asmuo nurodė, kad nedirba, tai taip pat stengiamės sužinoti ar nedirba nelegaliai.

5. Kokią įtaką turi komisijų pateiktos rekomendacijos piniginės socialinės paramos skyrimui?

Mūsų rekomendacijos įvardijamos kaip patariamojo pobūdžio, tačiau socialinės paramos skyriaus paramos skyrimą labiausiai įtakoja mūsų pateiktos rekomendacijos. Todėl manau, kad tos rekomendacijos turi didelę reikšmę paramos paskyrimui.

6. Ar visada savivaldybė atsižvelgia į komisijos pateiktas rekomendacijas?

Iki šiol atsižvelgdavo visada. Mes pateikiam rekomendaciją, kurioje numatome skirti ar neskirti paramą, taip pat pateikiame priežastis kodėl taip nusprendėme.

7. Kokių trūkumų įžvelgiate komisijos veikloje?

Manau, kad trūksta žinių kitiems komisijos nariams, taip pat aktyvumo vykdant komisijos veiklą.

8. Kaip reikėtų tobulinti komisijos veiklą? Kokių darbo teisinio reglamentavimo, organizavimo tobulinimo priemonių reikėtų?

Gal reikėtų, kad komisijos sudėtį sudarytų daugiau narių, kurie būtų artimiau susipažinę su socialinio darbo srities veikla. Galbūt galėtų būti bent koks trumpas instruktažas komisijai, kad bent minimaliai būtų supažindinti su socialinio darbo veikla.

5 priedas

Bendri duomenys apie informantą:

Tyrimo laikas: *2013 m. gegužės 7-8 d.*

Pareigos: *Kruopių miestelio valdybos bendruomenės pirmininkė.*

Interviu klausimai

I bendrųjų projekto rezultatų vertinimas

1. Kaip manote kokia priemonė (pvz.: socialinės paramos neteikimas, klaidingų duomenų pateikimo atveju, paramos gavėjų gyvenimo sąlygų tikrinimas ir kt.) turėjo didžiausią įtaką piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimui?

Manau, kad pagrindinė priemonė įtakojusi paramos gavėjų skaičiaus kitimą – tai socialinės paramos teikimo komisijos sudarymas. Kadangi pagrindinis tikslas sudarant komisiją buvo siekiama užkirsti kelią piktnaudžiavimu parama.

2. Kokios pagrindinės priemonės (pvz.: Socialinės paramos dydžio diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims, socialinės pašalpos mažinimas) leido sutaupyti lėšas skirtas piniginei socialinei paramai?

Manau, kad pagrindinis veiksnys įtakojęs pajamų sutaupymą – tai būtent paramos dydžio diferencijavimas, bendrai gyvenantiems asmenims. Tačiau negalima atmesti ir kitų veiksnių tokių kaip paramos neteikimas klaidingu duomenų pateikimo atveju arba asmens nesutikimas atidirbti visuomenei naudingos veiklos.

3. Kokius pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumus ir trūkumus pastebėjote pradėjus savivaldybei dalyvauti pilotiniame projekte?

Manau, kad vienas iš teigiamų dalykų tai, kad gaunant piniginę socialinę paramą reikia atidirbti visuomenei naudingą veiklą. Taip pat vienas iš teigiamų dalykų tai, kad teisė į paramą suteikiama tik susimokėjus mokesčius (už atliekų tvarkymą.)

4. Kokių būtų pasiūlymų, kaip reikėtų patobulinti pasikeitusį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą, atsižvelgiant į vienerių metų rezultatus. Ką reikėtų keisti ir ką koreguoti?

Manau, kad kol kas keisti nieko nereikėtų, savivaldybė eina tinkama linkme.

II Asmenų skatinimas likti aktyviais darbo rinkos dalyviai

1. Ką manote apie įstatymo nuostata, kurioje numatyta palaipsniui proporcingai mažinti socialinę pašalpą darbingo amžiaus, bet nedirbantiems asmenims?

Manau tai viena iš pagrindinių priemonių verčiančių asmenis susimąstyti ir aktyviai ieškotis darbo.

2. Ar pašalpos mažinimas negali duoti neigiamų rezultatų t.y. tapti veiksniu įtakojančiu skurdo didėjimą?

Manau gali, bet kad nebūtų neigiamų pasekmių pašalpos mažinimas turėtų būti taikomas ne visiems asmenims. Visų primą reikėtų atsižvelgti į asmenų šeimos asmenų skaičių, asmens norą ir pastangas ieškotis darbo, nes ne visada būna palankios sąlygos tapti nepriklausomu nuo valstybės skiriamų lėšų.

3. Ar pasitvirtino nuostata, numatanti papildomą socialinės pašalpos skyrimą įsidarbinimo atveju? (Ar pastebėtas asmenų įsidarbinimo skaičiaus didėjimas)

Taip pastebima. Dalis asmenų pasinaudojo šia nuostata ir įsidarbino sezoniniams darbams.

III Socialinis teisingumas ir veiksmingumas.

1. Ką manote apie nuostatą, numatančią, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikia pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą, ar tai viena iš priemonių padedančių įgyvendinti socialinį teisingumą?

Vertinu teigiamai ypač jaunų žmonių atžvilgiu. Dauguma studentų baigia mokslus ne gali iš karto gauti darbo, bet jiems taip pat kažkaip reikia išgyventi. Todėl yra galimybė gauti paramą iš valstybės, kuri suteikia bent minimaliai patenkinti savo būtiniausius poreikius.

2. Kaip vertinate įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo – 100%, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80%, antram ir trečiam šeimos nariui 70%).

Manau, kad ši nuostata turi tiek teigiamų, tiek neigiamų pusių. Vertinant iš teigiamos pusės, tai lyg ir skatinimas asmenis ieškotis darbo, nes pilnai apsirūpinti gali neužtekti pajamų. Vertinant iš kitos pusės nesąžininga daugiavaikių šeimų atžvilgiu jos yra kaip ir nuskriaudžiamos.

3. Kaip vertinate nuostatą numatančią socialinės pašalpos mažinimą 50 proc. tėvams, kurių vaikai apgyvendinti kūdikių namuose, vaikų globos namuose, pas globėja ir kt. dėl vaikų nepriežiūros?

Vertinu teigiamai, tai lyg paskata asmenims rūpintis savo vaikais. Jeigu tėvų negalima paveikti per jų moralę, tai belieka viena išeitis – imtis priemonių per pajamų mažinimą.

IV Socialinės paramos teikimo komisijos darbas ir jo tobulinimas

1. Ar komisija sulaukia didelio pasipriešinimo iš asmenų, kurių gyvenimo sąlygos tikrinamos?

Taip sulaukiame, bet stengiamės į žmonių nepasitenkinimą atsakyti taktiškai ir išvengti konfliktų.

2. Ar dažnai pasitaiko atvejų, kai asmuo nesutinka priimti komisijos ir lesti įvertinti gyvenimo sąlygas? Ar yra buvę atvejų, kad tektų pasitelkti policijos pagalbą?

Na pasitaiko, negaliu pasakyti, kad tai masiškas reiškinys, bet atsiranda tokių asmenų grupių kurie nenori įsileisti. Kol kas dar nesusidūrėme, kad tektų prašyti policijos pagalbos.

3. Ar sulaukiate bendruomenės narių aktyvumo, ar gaunate pranešimų apie tai, kad asmuo gaunantis piniginę paramą pateikė neteisingą informaciją?

Buvo keli atvejai. Dažniausiai būna anoniminiai pranešimai.

4. Kokios pagrindinės sąlygos, priežastys įtakoja komisijos teigiamą ar neigiamą paramos rekomendaciją?

Dažniausiai atsižvelgiame ar paramos prašyme pateikti duomenis sutampa su realybe.

5. Kokią įtaką turi komisijų pateiktos rekomendacijos piniginės socialinės paramos skyrimui?

Turi didžiulę, kadangi komisijos nariai yra iš tų seniūnijų tai mes puikiai žinome kam labiausiai reikia paramos, todėl socialinės paramos skyrius pasitiki mūsų pateikta rekomendacija.

6. Ar visada savivaldybė atsižvelgia į komisijos pateiktas rekomendacijas?

Taip visada.

7. Kokių trūkumų įžvelgiate komisijos veikloje?

Gal būt tai, kad ne visi komisijos nariai gali visada ir visuose patikrinimuose dalyvauti. Bet čia dėl laiko stokos, nes visi komisijos nariai turi darbus ir ne visada gali suderinti savo darbą su komisijos nario veikla.

8. Kaip reikėtų tobulinti komisijos veiklą? Kokių darbo teisinio reglamentavimo, organizavimo tobulinimo priemonių reikėtų?

Pagrindine reikėtų kažką keisti pačiame komisijos veiklos organizavime, nes yra tokių komisijos narių, kurie labai neaktyvūs ir neatlieka savo prisiimtos atsakomybės. Todėl gal būt ne visi priimti sprendimai yra tinkamai išanalizuoti ir dėl to gali nukentėti asmuo negavęs pašalpos.

6 priedas

Bendri duomenys apie informantą:

Tyrimo laikas: *2013 m. gegužės 7-8 d.*

Pareigos: *Ventos gimnazijos socialinė darbuotoja.*

Interviu klausimai

I bendrųjų projekto rezultatų vertinimas

1. Kaip manote kokia priemonė (pvz.: socialinės paramos neteikimas, klaidingų duomenų pateikimo atveju, paramos gavėjų gyvenimo sąlygų tikrinimas ir kt.) turėjo didžiausią įtaką piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimui?

Manau, kad paramos gavėjų gyvenimo sąlygų tikrinimas. Dauguma asmenų pateikdavo netikslius duomenis – tai slėpdavo, kad turi sugyventinį (ę), tai, kad deklaruotu adresu negyvena, o tame bute ar name gyvena kitas asmuo ir už tai gaunama nuoma. Todėl manau tai pagrindinė priemonė įtakojusi paramos gavėjų skaičiaus mažėjimą ir yra būtent tų pateiktų duomenų tikrinimas.

2. Kokios pagrindinės priemonės (pvz.: Socialinės paramos dydžio diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims, socialinės pašalpos mažinimas) leido sutaupyti lėšas skirtas piniginei socialinei paramai?

Manau, praeitų metų pajamų sutaupymą labiausiai įtakojo pajamų diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims. Tačiau nuo šių metų labiausiai turėtų įtakoti pašalpų proporcingas mažinimas.

3. Kokius pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumus ir trūkumus pastebėjote pradėjus savivaldybei dalyvauti pilotiniame projekte?

Tai, kad asmenys sąžiningiau nurodo duomenis reikalingus paramai gauti, nes žino, kad už melagingus nurodymus piniginės paramos teikimas bus nutrauktas.

4. Kokių būtų pasiūlymų, kaip reikėtų patobulinti pasikeitusį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą, atsižvelgiant į vienerių metų rezultatus. Ką reikėtų keisti ir ką koreguoti?

Tiesiog pastebėjimas: kad jaunas žmogus iki 24 m., amžiaus ir gyvenantis su tėvais, jo gaunamos pajamos yra priskaičiuojamos prie bendrų pajamų. Manau turėtų būti kažkaip vertinama kitaip, nes jaunam žmogui įsitvirtinti gyvenime yra ir taip sunku.

II Asmenų skatinimas likti aktyviais darbo rinkos dalyviais

1. Ką manote apie įstatymo nuostata, kurioje numatyta palaipsniui proporcingai mažinti socialinę pašalpą darbingo amžiaus, bet nedirbantiems asmenims?

Manau, kad ši nuostata labai skatina tuos asmenis, kurie įpratę gyventi iš valstybės teikiamų pajamų ieškotis darbo ir būti nepriklausomiems nuo pašalpos.

2. Ar pašalpos mažinimas negali duoti neigiamų rezultatų t.y. tapti veiksniu įtakojančiu skurdo didėjimą?

Taip, tai gali tapti veiksniu įtakojančiu skurdo didėjimą. Tačiau galiu teigti, kad yra bedarbių, kurie metų metus niekur nedirba ir net nesistengia įsidarbinti, nes gaudami 350 Lt jie gali neblogai gyventi, retkarčiais ,,malkas paskaldydami", ,,daržus paravėdami" ir kt. nelegaliai. Jiems nereikia rytais skubėti į darbą už 10 ar 20 kilometrų ir mokėti už transportą. Todėl manau, kad asmenims, kuriems reikia pagalbos tik tuo momentu, kol jie atsistos „ant kojų", ši nuostata jų nepalies.

3. Ar pasitvirtino nuostata, numatanti papildomą socialinės pašalpos skyrimą įsidarbinimo atveju? (Ar pastebėtas asmenų įsidarbinimo skaičiaus didėjimas)

Tiesiog neturėjau galimybės susidurti ir pasidomėti.

III Socialinis teisingumas ir veiksmingumas.

1. Ką manote apie nuostatą, numatančią, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikia pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą?

Žinoma, kad tai nėra gerai. Tuo pasinaudoja grįžę iš užsienio ir nemažas sumeles užsidirbę mūsų tautiečiai, o kai siūlomas darbas, jie vėl greitai emigruoja.Todėl manau, kad tai vėl viena iš spragų skatinančių piktnaudžiavimą teikiama parama.

2. Kaip vertinate įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo – 100%, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80%, antram ir trečiam šeimos nariui 70%).

Vertinu teigiamai, nes manau, kad tai verčia asmenis ieškotis darbo.

3. Kaip vertinate nuostatą numatančią socialinės pašalpos mažinimą 50 proc. tėvams, kurių vaikai apgyvendinti kūdikių namuose, vaikų globos namuose, pas globėja ir kt. dėl vaikų nepriežiūros?

Vertinu tik teigiamai. Jei tėvai nesugebėjo užtikrinti tinkamų sąlygų savo vaikams, jais turi rūpintis valstybė, tai kokios jiems pašalpos begali būti skiriamos. Tai ta dalis, kuri netenka tėvams, ji bent iš dalies padeda patenkinti jų vaikų poreikius.

IV Socialinės paramos teikimo komisijos darbas ir jo tobulinimas

1. Ar komisija sulaukia didelio pasipriešinimo iš asmenų, kurių gyvenimo sąlygos tikrinamos?

Būna tokių atvejų. Apsilankius namuose turime išklausyti priekaištų, kodėl juos tikriname. Tada yra pradedami lyginti ir kiti kaimynai: „Ji tai turi sugyventinį ir gauna pašalpą“ ir kt. Tokiais atvejais tenka pasidomėti ir kaimynais. Yra įvairiausių bandymų išsisukinėti.

2. Ar dažnai pasitaiko atvejų, kai asmuo nesutinka priimti komisijos ir lesti įvertinti gyvenimo sąlygas? Ar yra buvę atvejų, kad tektų pasitelkti policijos pagalbą?

Komandoje, kai aš vykau, tokio atvejo nebuvo, tačiau kitiems komisijos nariams taip nutinka neretai. Kol kas ne teko prašyti policijos pagalbos.

3. Ar sulaukiate bendruomenės narių aktyvumo, ar gaunate pranešimų apie tai, kad asmuo gaunantis piniginę paramą pateikė neteisingą informaciją?

Kadangi mūsų bendruomenė nedidelė, vieni kitus pažįstame, tai kaimynai vieni apie kitus viską žino. Būna, kad sulaukiame pranešimų tik ne visada pasitvirtina informacija ir ne visada ją galime patikrinti.

4. Kokios pagrindinės sąlygos, priežastys įtakoja komisijos teigiamą ar neigiamą paramos rekomendaciją?

Dažniausiai į komisijos posėdžius yra kviečiami ir asmenys, kuriems skiriama socialinė parama ir kuriems iškyla kažkokių tai problemų. Nuoširdus asmens pasisakymas, noras spręsti problemą, pagalbos priėmimas daro teigiamą įtaką nuosprendžiui.

5. Kokią įtaką turi komisijų pateiktos rekomendacijos piniginės socialinės paramos skyrimui?

Dažniausiai yra atsižvelgiama į pateiktas rekomendacijas. Manau, kad mūsų teikiamos rekomendacijos turi nemažai įtakos, nes mes išanalizuojame visą situaciją, žinome kaip tas žmogus gyvena, todėl jau labiau svaresnės nuomonės skirti ar neskirti paramą negalėtų būti.

6. Ar visada savivaldybė atsižvelgia į komisijos pateiktas rekomendacijas?

Ne visada. Būna, kad mes socialinės paramos skyriui teikiame rekomendaciją neskirti, o jie neatsižvelgia ir paskiria.

7. Kokių trūkumų įžvelgiate komisijos veikloje?

Kadangi komisijos nariai dirba be atlygio, visuomeniniais pagrindais, todėl labai sunku suderinti nuolatinį darbą su komisijos nario veikla.

8. Kaip reikėtų tobulinti komisijos veiklą? Kokių darbo teisinio reglamentavimo, organizavimo tobulinimo priemonių reikėtų?

Turėtų būti daugiau įsteigtų socialinio darbuotojo etatų, nes jiems sudaromas per didelis krūvis. Taip pat būtų galimybė dažniau tikrinti asmenis ar jų pateikti duomenis tikslūs.

7 priedas

Bendri duomenys apie informantą:

Tyrimo laikas: *2013 m. gegužės 7-8 d.*

Pareigos: *Papilės seniūnijos socialinio darbo organizatorė.*

Interviu klausimai

Bendri duomenys apie informantą: Akmenės rajono savivaldybės seniūnijų piniginės socialinės paramos teikimo komisijoms, 2013 m. Papilės seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos narys.

I bendrųjų projekto rezultatų vertinimas

1. Kaip manote kokia priemonė (pvz.: socialinės paramos neteikimas, klaidingų duomenų pateikimo atveju, paramos gavėjų gyvenimo ir buities sąlygų tikrinimas ir kt.) turėjo didžiausią įtaką piniginės socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimui? *Manau, kad socialinės paramos teikimo komisijų sudarymas. Kadangi komisijos tikrina paramos gavėjų gyvenimo ir buities sąlygas, tai davė didžiausią rezultatą.*
2. Kokios pagrindinės priemonės (pvz.: Socialinės paramos dydžio diferencijavimas bendrai gyvenantiems asmenims, socialinės pašalpos mažinimas) leido sutaupyti lėšas skirtas piniginei socialinei paramai? *Manau, kad paramos diferencijavimas davė didžiausią rezultatą.*
3. Kokius pasikeitusio piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo privalumus ir trūkumus pastebėjote nuo savivaldybės dalyvavimo pilotiniame projekte? *Nėra numatyta lėšų darbo vietų kūrimo skatinimui, nenumatyta lėšų vienkartinėms išmokoms ir neapibrėžtas tokių išmokų nelaimių, ligos atvejais administravimas ir išmokėjimas per seniūnijas*
4. Kokių būtų pasiūlymų, kaip reikėtų patobulinti pasikeitusį piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo projektą, atsižvelgiant į vienerių metų rezultatus. Ką reikėtų keisti ir ką koreguoti? *Nereikėtų mažinti išmokų, kol nėra darbo vietų pasiūlymų, nėra normalu kai darbo pasiūlymai dešimtimis, o norinčių dirbti-tūkstantis.*

II Asmenų skatinimas likti aktyviais darbo rinkos dalyviais

1. Ką manote apie įstatymo nuostata, kurioje numatyta palaipsniui proporcingai mažinti socialinę pašalpą darbingo amžiaus, bet nedirbantiems asmenims? *Tik didins socialinę atskirtį, nes gaunamas išmokas paprastai išleidžia vietos parduotuvėse ar paslaugų įmonėse, todėl sumažėjus pajamoms-sumažės vietos verslo įmonių apyvartos, jau ir dabar vietos darbdaviai taiko darbo krūvio mažinimą iki 0,75 etato darbo krūvio. Be to darbo birža turi svertus įdarbinti darbingo amžiaus asmenis ilgą laiką nedirbus.*

2. Bet ar pašalpos mažinimas negali duoti neigiamų rezultatų t.y. tapti veiksniu įtakojančiu skurdo didėjimą? *Pilnai sutinku*

3. Ar pasitvirtino nuostata, numatanti papildomą socialinės pašalpos skyrimą įsidarbinimo atveju? (Ar pastebėtas asmenų įsidarbinimo skaičiaus didėjimas). *Neturiu duomenų todėl negaliu teigti, kad pasitvirtino ar ne.*

III Socialinis teisingumas ir veiksmingumas.

4. Ką manote apie nuostatą, numatančią, jog nepasiturintiems gyventojams nebereikia pusę metų būti registruotiems darbo biržoje, kad turėtų teisę gauti socialinę paramą, ar tai viena iš priemonių padedančių įgyvendinti socialinį teisingumą? *Teigiamai, nes ne visada asmuo gali išėjęs iš darbo pretenduoti į nedarbo draudimo išmoką. Iš ko žmogui gyventi, jei neteko darbo, naujo dar nesusirado, kaip tenkinti bent minimalius fiziologinius poreikius:už ką pirkti maistą, vaistus ir pan.*

5. Kaip vertinate įstatymo nuostatą, kuri reglamentuoja socialinės paramos diferencijavimą? (Vienas gyvenantis asmuo – 100%, bendrai gyvenantiems asmenims pašalpa diferencijuojama atitinkamai – 80%, antram ir trečiam šeimos nariui 70%). *Neigiamai, nes skriaudžiamos daugiavaikės šeimos. Žinant, kad daugumos vietos gyventojų pajamos-minimali alga, tokiu atveju ji neužtikrina finansinio šeimos pajėgumo, nes pajamos vienam šeimos nariui nesiekia paprastai valstybės remiamų-tai kelias į socialinę atskirtį ir skurdą. Jau ir taip motinystė kaime paprastai asocijuojasi su skurdu*

6. Kaip vertinate nuostatą numatančią socialinės pašalpos mažinimą 50 proc. tėvams, kurių vaikai apgyvendinti kūdikių namuose, vaikų globos namuose, pas globėja ir kt. dėl vaikų nepriežiūros? *Teigiamai, nes valstybė (mokesčių mokėtojai) skiria nemažas lėšas, kurios dažnai viršija pajamų dydį, kurį auginantys gali skirti savo vaikui per mėn. augindami šeimose. Mano nuomone, vaikų išlaikymas-tėvų prievolė, kaip ir atvirkščias procesas, išaugusių vaikų prievolė išlaikyti savo tėvus senatvėje.*

IV Socialinės paramos teikimo komisijos darbas ir jo tobulinimas

4. Ar komisija sulaukia didelio pasipriešinimo iš asmenų, kurių gyvenimo sąlygos tikrinamos? *Retai, bet būna, ypač kai nurodyta neteisinga šeiminė padėtis, t. y. gyvena bendrai ir kai antras šeimos narys neturi teisės į piniginę socialinę paramą, pvz. darbingo amžiaus asmuo nedirba ir nesiregistruoja darbo biržoje.*
5. Ar dažnai pasitaiko atvejų, kai asmuo nesutinka priimti komisijos ir lesti įvertinti gyvenimo sąlygas? Ar yra buvę atvejų, kad tektų pasitelkti policijos pagalbą? *Neteko susidurti.*
6. Ar sulaukiate bendruomenės narių aktyvumo, ar gaunate pranešimų apie tai, kad asmuo gaunantis piniginę paramą pateikė neteisingą informaciją? *Sulaukiame, bet visi nori likti anonimais*
7. Kokios pagrindinės sąlygos, priežastys įtakoja komisijos teigiamą ar neigiamą paramos rekomendaciją? *Reali šeimos situacija, taip pat pateiktų duomenų paramos prašymo paraiškoje atitikimas su realybe.*
8. Kokią įtaką turi komisijų pateiktos rekomendacijos piniginės socialinės paramos skyrimui? *Iki šiol visada atsižvelgiama*
9. Ar visada savivaldybė atsižvelgia į komisijos pateiktas rekomendacijas? *Taip*
10. Kokių trūkumų įžvelgiate komisijos veikloje? *Per trumpas laikas, kad veikloje įvardinčiau trūkumus, tačiau norėtųsi, kad darbe dalyvautų ir juridinį išsilavinimą turintis asmuo.*
11. Kaip reikėtų tobulinti komisijos veiklą? Kokių darbo reglamentavimo, organizavimo tobulinimo priemonių reikėtų? *Neturiu pasiūlymų.*

8 priedas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS
DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS TEIKIMO NEPASITURINTIEMS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJAMS VYKDANT SAVARANKIŠKĄJĄ SAVIVALDYBĖS FUNKCIJĄ TVARKOS APRAŠO PAPILDYMO

2012 m. rugsėjo 27 d. Nr. T-198
Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr.55-1049; 2008, Nr.113-4290) 16 straipsnio 2 dalies 38 punktu, 18 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2011, Nr. 155-7353) 30 straipsniu, Akmenės rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a iš dalies pakeisti ir papildyti Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2011m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-276 patvirtintą Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašą (papildymai 2012-03-28 sprendimu Nr.T-8; 2012-04-25 sprendimu Nr.T-107; 2012-05-24 sprendimu T-129):

1. 8 straipsnio 8.10.1 dalyje vietoje „spalio 1 d.“ įrašyti „gruodžio 25 d.“, ir visą 8.10.1 dalį išdėstyti taip:

„8.10.1. kompensacijoms skirti už 2012 m. spalio, lapkričio ir gruodžio mėn. dokumentai priimami nuo 2012 m. balandžio 1 d. iki gruodžio 25 d. Kompensacija skiriama ir išmokama už spalio, lapkričio ir gruodžio mėn.“

2. 13 straipsnio 10 dalyje vietoje žodžio „dirbusį“ įrašyti žodį „dirbtą“ ir visą 13.10 dalį išdėstyti taip:

„13.10. įsigijusiems ir dirbusiems pagal verslo liudijimą vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims papildomai skirti socialinę pašalpą, kurios dydis lygus 30 procentų socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki verslo liudijimo įsigijimo,

vidutinio dydžio už kiekvieną su verslo liudijimu dirbtą mėnesį, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesius, jei per tą laiką nesikreipė socialinės pašalpos.“

3. Papildyti 8 straipsnį 10.3. dalimi ir ją išdėstyti taip:

„8.10.3. tais atvejais, kai apskaičiuota kompensacija būstui šildyti ir karštam vandeniui ruošti naudojant kietąjį ar kitokį kurą, kurio faktinės sąnaudos kiekvieną mėnesį nenustatomos vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims, pateikusiems sąskaitą faktūrą, tačiau neturintiems lėšų apmokėti už kurą, seniūnija, įvertinusi jų buities ir gyvenimo sąlygas, teikia pasiūlymą Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriui paskirtos kompensacijos sumą pervesti sąskaitoje faktūroje nurodytam kuro tiekėjui.“

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras Vitalijus Mitrofanovas

9 priedas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS
DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS TEIKIMO NEPASITURINTIEMS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJAMS VYKDANT SAVARANKIŠKĄJĄ SAVIVALDYBĖS FUNKCIJĄ TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO

2011 m. gruodžio 28 d. Nr. T-276
Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290) 16 straipsnio 2 dalies 38 punktu, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymu (Žin., 2011, Nr. 155-7353), siekdama racionaliau naudoti piniginei socialinei paramai skirtas lėšas bei teikiamos piniginės socialinės paramos taiklumo nepasiturintiems gyventojams, kuriems jos labiausiai reikia, kai suaugę asmenys yra išnaudoję visas kitas pajamų gavimo galimybes, didinti bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų, seniūnų ir seniūnaičių galias, įtraukiant juos į piniginės socialinės paramos teikimo procesą, Akmenės rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

1. Patvirtinti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams teikimo vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašą (pridedama).

2. Nustatyti, kad sprendimas įsigalioja nuo 2012 m. sausio 1d.

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras Vitalijus Mitrofanovas

10 priedas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS
DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS TEIKIMO NEPASITURINTIEMS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJAMS VYKDANT SAVARANKIŠKĄJĄ SAVIVALDYBĖS FUNKCIJĄ TVARKOS APRAŠO DALINIO PAKEITIMO IR PAPILDYMO

2012 m. kovo 28 d. Nr. T-87
Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr.55-1049; 2008, Nr.113-4290) 16 straipsnio 2 dalies 38 punktu, 18 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymu (Žin., 2011, Nr. 155-7353) 30 straipsniu, Akmenės rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a papildyti Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2011m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-276 patvirtinto Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo:

1. 13 straipsnio 6 dalį žodžiais „1 dalies“ ir visą 13.6 dalį išdėstyti taip:

„13.6. skirti kompensacijas, jeigu išlaidos už būsto šildymą, už faktinį geriamojo vandens ir (ar) karšto vandens kiekį atitinka šio įstatymo 11 straipsnio nustatytus kompensuojamus dydžius, tačiau bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo neatitinka šio įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytų reikalavimų.“

2. 19 straipsnį, vietoje „1, 2 dalyje“ įrašant „15.1., 15.2“, ir visą 19 straipsnį išdėstyti taip:

„19. Jeigu šio tvarkos aprašo 15 straipsnio 15.1 dalyje nurodyti asmenys dirbo 12 mėnesių per paskutinius 24 mėnesius, šio straipsnio 15.2 dalyje numatyti socialinės pašalpos gavimo laikotarpiai pradedami skaičiuoti iš naujo.“

3. 13 straipsnį 9, 10, 11, ir 12 dalimis ir jas išdėstyti taip:

„13.9. apskaičiuota kompensacija būstui šildyti ir karštam vandeniui ruošti naudojant kietąjį ar kitokį kurą, kurio faktinės sąnaudos kiekvieną mėnesį nenustatomos vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims pateikus sąskaitą faktūrą apie įsigytą kurą, pervedama į jų nurodytas sąskaitas banke.“

„13.10. įsigijusiems ir dirbusiems pagal patentą vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims papildomai skirti socialinę pašalpą, kurios dydis lygus 30 procentų socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki patento įsigijimo, vidutinio dydžio už kiekvieną su patentu dirbusį mėnesį, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesius, jei per tą laiką nesikreipė socialinės pašalpos.“

„13.11. kitais atvejais skirti socialinę pašalpą ir kompensaciją vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims, atsidūrusiems sunkioje materialinėje padėtyje, neturintiems jokio pragyvenimo šaltinio arba gaunantiems nepakankamas pajamas, kai jų gebėjimas patiems pasirūpinti savimi dėl objektyvių, nuo jų nepriklausomų priežasčių yra ribotas.“

„13.12. neskirti socialinės pašalpos ir kompensacijos 3 mėnesius vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims, jeigu vienas ar bent vienas iš bendrai gyvenančių asmenų per 6 mėnesius nuo teisės į piniginę socialinę paramą atsiradimo nutraukė registraciją teritorinėje darbo biržoje arba registracija teritorinėje darbo biržoje jam buvo nutraukta. Šie asmenys pakartotinai turi teisę kreiptis dėl piniginės socialinės paramos, jei ne trumpiau kaip 3 mėnesius registruojasi teritorinėje darbo biržoje.“

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras Vitalijus Mitrofanovas

11 priedas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS
DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS TEIKIMO NEPASITURINTIEMS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJAMS VYKDANT SAVARANKIŠKĄJĄ SAVIVALDYBĖS FUNKCIJĄ TVARKOS APRAŠO PAPILDYMO

2012 m. balandžio 25 d. Nr. T-107
Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr.55-1049; 2008, Nr.113-4290) 16 straipsnio 2 dalies 38 punktu, 18 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2011, Nr. 155-7353) 30 straipsniu, Akmenės rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a papildyti Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2011m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-276 patvirtinto Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašą (papildymas 2012-03-28 sprendimu Nr.T-87):

1. 13 straipsnį 13 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„13.13. neskirti piniginės socialinės paramos bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, jeigu asmens buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akto išvadose ir seniūnijos socialinės paramos teikimo komisijos rekomendacijose nurodyta, kad bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo deklaruotoje gyvenamojoje vietoje faktiškai negyvena.“

2. 13 straipsnio 10 dalyje vietoj žodžio „patentas“ įrašyti žodžius „verslo liudijimas“ ir visą 13.10 dalį išdėstyti taip:

„13.10. įsigijusiems ir dirbusiems pagal verslo liudijimą vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims papildomai skirti socialinę pašalpą, kurios dydis lygus 30 procentų socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki verslo liudijimo įsigijimo, vidutinio dydžio už kiekvieną su verslo liudijimu dirbusį mėnesį, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesius, jei per tą laiką nesikreipė socialinės pašalpos.“

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras Vitalijus Mitrofanovas

12 priedas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS
DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS TEIKIMO NEPASITURINTIEMS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJAMS VYKDANT SAVARANKIŠKĄJĄ SAVIVALDYBĖS FUNKCIJĄ TVARKOS APRAŠO PAPILDYMO

2012 m. gegužės 24 d. Nr. T-129
Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290) 16 straipsnio 2 dalies 38 punktu, 18 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2011, Nr. 155-7353) 30 straipsniu, Akmenės rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a papildyti Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2011 m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-276 patvirtinto Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašo (papildymai 2012-03-28 sprendimu Nr. T-8; 2012-04-25 sprendimu Nr. T-107) 13 straipsnį 14 ir 15 dalimis ir jas išdėstyti taip:

„13.14. neskirti piniginės socialinės paramos bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, jeigu:

13.14.1. nuo 2012 metų jie nemoka vietinės rinkliavos mokesčių už komunalinių atliekų tvarkymą,

13.14.2. turi įsiskolinimų už socialinį būstą daugiau negu 2 mėn.

13.15. bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui, kuriems paskirta socialinė pašalpa, tačiau dėl vaikų nepriežiūros jų vaikai (vaikas) apgyvendinti kūdikių namuose, vaikų globos namuose, pas globėją ir kt., socialinė pašalpa tėvų atžvilgiu mokama 50 procentų.“

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras Vitalijus Mitrofanovas

13 priedas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS
DĖL AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ TELKIMO VISUOMENEI NAUDINGAI VEIKLAI ATLIKTI TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO

2012 m. birželio 28 d. Nr. T-143
Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994 Nr. 55-1049, 2008, Nr. 113-4290) 16 straipsnio 4 dalimi, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (Žin., 2003, Nr. 73-3352; 2011, Nr. 155-7353) 23 straipsnio 2 dalies 1 punktu, 28 straipsniu, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. A1-255 „Dėl telkimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 60-3042) ir siekdama skatinti Akmenės rajono gyventojų iniciatyvą ir pilietiškumą, jų dalyvavimą bendruomenei naudingoje veikloje, Akmenės rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

1. Patvirtinti Akmenės rajono savivaldybės gyventojų telkimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos aprašą (pridedama).

2. Pripažinti netekusiu galios Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2009 m. lapkričio 25 d. sprendimą Nr. T-269 „Dėl Akmenės rajono savivaldybės gyventojų telkimo visuomenei naudingiems darbams tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo numatyta tvarka.

Savivaldybės meras Vitalijus Mitrofanovas

14 priedas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS
DĖL AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ TELKIMO VISUOMENEI NAUDINGAI VEIKLAI ATLIKTI TVARKOS APRAŠO PAKEITIMO

2012 m. gruodžio 27 d. Nr. T-279
Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994 Nr. 55-1049, 2008, Nr. 113-4290) 16 straipsnio 4 dalimi, 18 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (Žin., 2003, Nr. 73-3352; 2011, Nr. 155-7353) 23 straipsnio 2 dalies 1 punktu, 28 straipsniu, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. A1-255 „Dėl telkimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 60-3042) ir siekdama skatinti Akmenės rajono gyventojų iniciatyvą ir pilietiškumą, jų dalyvavimą bendruomenei naudingoje veikloje, Akmenės rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a iš dalies pakeisti Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2012 m. birželio 28 d. sprendimu Nr.T-143 patvirtintą Akmenės rajono savivaldybės gyventojų telkimo visuomenei naudingai veiklai atlikti tvarkos aprašą:

1. II dalies 13.5 punkte išbraukti žodžius „išskyrus asmenis, kuriems nustatytas 45–55 procentų darbingumo lygis“ ir visą 13.5 punktą išdėstyti taip:

„13.5. neįgalūs asmenys.“

2. IV dalies 23 punkte išbraukti žodžius „2012 metams“ ir visą 23 punktą išdėstyti taip:

„23. Už kiekvieną piniginės socialinės paramos teikimo mėnesį Savivaldybėje nustatoma visuomenei naudingos veiklos trukmė iki 40 valandų, bet ne mažiau kaip 20 valandų per mėnesį.“

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo numatyta tvarka.

Savivaldybės meras Vitalijus Mitrofanovas

15 priedas

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS
DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS TEIKIMO NEPASITURINTIEMS AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJAMS VYKDANT SAVARANKIŠKĄJĄ SAVIVALDYBĖS FUNKCIJĄ TVARKOS APRAŠO PAPILDYMO

2012 m. gruodžio 27 d. Nr. T-278
Naujoji Akmenė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr.55-1049; 2008, Nr.113-4290) 16 straipsnio 2 dalies 38 punktu, 18 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2011, Nr. 155-7353) 30 straipsniu, Akmenės rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a papildyti Akmenės rajono savivaldybės tarybos 2011 m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-276 patvirtintą (papildymai 2012-03-28 sprendimu Nr.T-8, 2012-04-25 sprendimu Nr.T-107, 2012-05-24 sprendimu T-129, 2012-09-27 sprendimu T-198) Piniginės socialinės paramos teikimo nepasiturintiems Akmenės rajono savivaldybės gyventojams vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją tvarkos aprašą:

1. 13 straipsnio 10 dalyje vietoje skaičiaus „30 “ įrašyti skaičių „50 “ ir visą 13.10 dalį išdėstyti taip:

„13.10. įsigijusiems ir dirbusiems pagal verslo liudijimą vienam gyvenančiam asmeniui ar bendrai gyvenantiems asmenims papildomai skirti socialinę pašalpą, kurios dydis lygus 50 procentų socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki verslo liudijimo įsigijimo, vidutinio dydžio už kiekvieną su verslo liudijimu dirbtą mėnesį, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesius, jei per tą laiką nesikreipė socialinės pašalpos.“

2. 14 straipsnio 1 dalyje vietoje skaičiaus „30“ įrašyti skaičių „50“ ir visą 14.1 dalį išdėstyti taip:

„14.1. bendrai gyvenantiems asmenims papildomai skiriama socialinė pašalpa, kurios dydis lygus 50 procentų socialinės pašalpos, mokėtos per praėjusius 12 mėnesių iki įsidarbinimo, vidutinio dydžio, už kiekvieną su darbo ar tarnybos santykiais susijusį mėnesį, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesius, jeigu bendrai gyvenantys asmenys atitinka visas šias sąlygas.“

3. Papildyti 15 straipsnį 15.5 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„15.5. Nuo 2013 m. sausio 1 d. užsiregistravusiems teritorinėje darbo biržoje ir gaunantiems socialinę pašalpą ilgiau kaip 6 mėnesius socialinės pašalpos dydis bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui mažinamas 20 procentų.“

Šis sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras Vitalijus Mitrofanovas